

၂၃၁၄၀၀၀

రాఘవ రెస్టారెంట్

మిలిటరీ బోజన హోటల్

గవర్నరుపేట

:

విజయవాడ

1, 2 క్లాసులవారీగా ఆరితేరిన పనివారిచే సిద్ధపరచబడిన
రుచికరమైన పదార్థములతో మి మ్మారందింపజేస్తాము.

మీ కాలం వృథాకాదు - అతి జరూరుగా అందిస్తాము.

సేజినుండి స్పెషల్ క్లాస్ బోజనం

విచ్చరంప బడుతున్నది

రాత్రిపూట పరుండుటకు మంచములు (మంచమునకు పానలా

మాత్రమే) ఏర్పాటుగలవు. మీకు కావలసిన అన్ని

వసతులు, సౌకర్యములు చేయబడుతున్నవి.

మా సేవకు :

ప్రొప్రియేటరు :

అన్నే ప్రకాశరావు

కొల్లగంటి సత్యనారాయణ

ఆంధ్రవిలు

సచిత్ర సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపుటి 2	1948 ఆగస్టు	సంచిక 8
----------	-------------	---------

సంపాదకులు :

కొమఱ్ఱాజు వినాయకరావు
ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి
అనిశెట్టి సుబ్బారావు

గౌరవ సంపాదకులు

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ   పి. వి. రాజమన్నా రు
దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి   తుమ్మల వెంకటరామయ్య
కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

★ స్వాతంత్ర్యదినోత్సవ ప్రత్యేక సంచిక ★

వెల ఆరణాలు

★ ఇందులో ★

* సంపాదకీయం	8
అభ్యుదయోద్యమానికి తోడ్పడండి! కార్యదర్శుల విజ్ఞప్తి ...	6
* పత్రికా స్వాతంత్ర్యం	8
ముఖచిత్రం ... చిత్తప్రసాద్ ...	7
* కాంతులు : కత్తులు	
‘కాంతివాది’ వ్యాఖ్యానాలు ...	18
* వ్యంగ్య రచనలు	
లాశీరావు, రంభీరోపన్యాసం ... “శాంతిమాత” ...	9
నిరపరాధ పరిశోధన ... “అగ్నివీణ” ...	18
‘కన్యాశుల్కం’లోంచి కనబడే సత్యాలు ...	38
* వ్యాసాలు	
విశ్వకవి రవీంద్రుడు ... శ్రీమతి సరోజిని ...	26
ప్రజారచయిత ఎవరు ? ... మాక్సింగ్ గోర్కి ...	39
* కథలు	
మాంత్రికుడు ... యూజీన్ సిరికోవ్ ...	41
తెలంగాణా వీరుని రక్తాంజలి ... దాశరథి ...	53
బున్నేవానిదే భూమి ! ... ‘సవతుమార్’ ...	60
స్వప్నపు నీడ క్రింద ... ‘మాన్సు’ ...	65
* నాటికలు	
పాదధూళి ... పొట్లపల్లి ...	29
రిపబ్లిక్ వెలిసింది ! ... రామమోహన్ ...	47
* పదచిత్రాలు	
తెలివి ! ... టర్జినివ్ ...	46
జర్నలిస్టు ... టర్జినివ్ ...	59
* గీతాలు	
రవీంద్రుడు; తిలక్; సోమసుందర్; శ్రీరామకవచం; యాదగిరి.	
* గంధ సమీక్ష	
... ‘విప్లవాత్మ’ ...	69
* లేఖలు	71
* వాక్యావళి	
శ్రీ శ్రీ ; రవీంద్రుడు; అప్టన్ సింక్లెడ్; ఎమర్సన్; ఎథిల్ మానిస్ :	74

ఆంధ్రభూమి రచయితల మాసపత్రిక

స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం

స్వాతంత్ర్య దిన ప్రథమ వార్షికోత్సవం సమీపిస్తున్నది. గత సంవత్సరం భారత పౌరులంతా స్వాతంత్ర్య దినోత్సవాన్ని ఒక మహా జ్వల సంఘటనగా యెంచి ఉత్సవాలు, ఊరేగింపులు జరిపి, తమ ఆనందాన్ని, ఆశలను ప్రదర్శించారు. దాస్యాధ చరిత్ర గడిచిందనే ఆనందమూ, భావి భారత సమాజ ప్రతిష్ఠకై కృషి పౌరుని హృదయంలోనూ

సంవత్సరం గడిచింది. పంజాబు రాష్ట్రం దింది. అటునుంచి ఇటు, గుత్తైన లక్షలకొలది బ్రతుకు తెరువు వెతు చేశారు. ఇల్లు వాకిలీలేని

దేశం స్వాతంత్ర్య సమ చేస్తుందనే ఆశ ప్రతి వెలిగాయి.

సంవత్సరం గడిచింది. పంజాబు రాష్ట్రం దింది. అటునుంచి ఇటు, గుత్తైన లక్షలకొలది బ్రతుకు తెరువు వెతు చేశారు. ఇల్లు వాకిలీలేని

ఈ సంవత్సరంలో మానవరక్తంలోన్నానమా ఇటునుంచి అటు, నిర్భా హిందూ, ముస్లిం ప్రజలు కుక్కంటూ ప్రయాణం జీవనోపాధిలేని ఈ అమా

యకులు తిండికోసం, బట్టకోసం తలదీలి పోతున్నారు.

ఒకప్పుడు డబ్బుకోసం కాశ్మీర్ ప్రజలను ఒక అనాయక మహా శయునికి తెగనమ్మిన సామ్రాజ్యవాదులు నేడు తిరిగి పాకిస్థాన్ ను పురి కొల్పి కాశ్మీర్ సడనవనంలో చిచ్చు పెట్టారు. చదువు సంస్థలెరుగని కాశ్మీర్ ప్రజలు ఈ ద్రోహుల దాడి నెరుక్కొవడానికి తమ సర్వ శక్తులూ ధారపోస్తున్నారు.

సంస్థానాలలో మహారాజులంతా; కొంతగా స్థాపించిన భారత ప్రభుత్వం గొడుగుకింద చేరి యూనియన్లుగా ఏర్పడి, తమ పురాతన దోపిడీ విధానాన్ని స్వేచ్ఛగా కొనసాగిస్తున్నారు.

ఇటు, హైదరాబాదు సంస్థానం ఫాసిస్టు ప్రభుత్వంకింద ఖైదుగా మారిపోతే అక్కడి గ్రామీణ రైతులు ఈ నిరంకుశ పీఠాన్ని పునాదులతో పెకలించేందుకు సాయుధ విప్లవం సాగిస్తున్నారు.

ఆనాడు భారతదేశమంతటా ఆశలతో, ఆశయాలతో ఉబ్బుత లూగినకోట్లకోలది రైతు, కూలీలుమల్లీ ఆగస్టు 15 స్మృతికిరాగానేగతినం వత్సరపు తమజీవితాలను, ఆనాటి తమ దివ్య స్వప్నాలతో సరిపోల్చు కుని చూసి నివ్వెరపోతున్నారు. అప్పటి ఆశలెక్కడ ! ఇప్పటి జీవిత మెక్కడ ! పూర్వంలాగే ఇప్పుడూ నిరుద్యోగమూ, నిరక్షరాస్యత దరిద్రమూ, దురభిమానము నట్టిట కాపురముంటున్నాయి. సామాన్య పౌరుడు తిండికి, గుడ్డకూ నోచుకోక “పరుల ఇంటి అరుగులపై” పడిగా పులు కాస్తున్నాడు. కూలీకి తిండిలేదు, రైతుకు భూమిలేదు. విద్యా వంతులైన యువకులకు ఆశకంటె ఆత్మహత్య చేరువుగా కనిపిస్తున్నది. పిల్లలు, వృద్ధులు, విద్యా వైద్య సౌకర్యాలులేక నానాటికి కృంగి పోతున్నారు.

ఊరివెలుపల వుండే శ్వశానం ఊరిలోకి చొచ్చుకువస్తున్నది. ఈస్థితిలో భాగ్యవంతులకు, పరిస్థితులకు బానిసయైనపౌరుడు అలజడి చెందటంలోఆందోళన చెయ్యటంలో ఆశ్చర్యమేముంది !

ఒకవంక పురాతన రాజ్యచక్రాల కారునీడల్లో కనలే లక్షలాది ప్రజలు ! మరొకవంక యుద్ధకాలపు ఆస్తులకు సంక్రమించిన అధికార పదఘట్టనకింద నలిగే కోట్లకోలది ప్రజలు ! ఎక్కడచూసినా ఇదే దుర్భరానుభవాన్ని పొందుతున్న ప్రజాబాహుళ్యమంతా ఒకే ఆశ యంతో ఐక్యమై ఒకమహత్తరప్రజాపుద్యమాన్ని నిర్విస్తున్నారు. తాము స్థాపించదలిచిన సమధర్మ సమాజాన్ని అడ్డుకునేవారిని ఎదిరిస్తున్నారు.

(ప్రజా ఉద్యమ ప్రాబల్యాన్ని సహించలేని మహారాజులు, జమీందారులు, కొంతగా అధికారం హస్తగతంచేసుకున్న వ్యాపారులూ దేశాన్ని సుత్తుభితం చెయ్యటానికి, అశాంతిని, అరాజకాన్ని వ్యాపించి తమ దోపిడిని స్వేచ్ఛగా కొనసాగించటానికి కుట్ర పన్ని ప్రజల వాక్సభా పత్రికా స్వాతంత్ర్యాలను అణగద్రొక్కుతున్నారు. శాంతికోసం అహోరాత్రులు వేదనపడిన గాంధీమహాత్ముడు సైతం ఈ కుట్రకు బలియైనాడు.

(ప్రజాహృదయం ఉద్వేగంతో స్పందించే ప్రతిప్రాంతంలోనూ మళ్ళీ నిర్భాగాలు, నిషేధాలు అమలు జరుగుతున్నాయి. చెరసాలలు, చిత్రహింసలు పెచ్చుపెరుగుతున్నాయి. ప్రజల హక్కులపై ఇలాంటి కఠినచర్యలే ప్రజాస్వామ్యవాదులను మళ్ళీ పోరాటమార్గానికి నడుపుతున్నాయి.

(ప్రజలపై ప్రభుత్వంచేసే నాయకులు ప్రజాశ్రేయస్సును విస్మరిస్తే, ప్రజలు తమ కోరికలను ఎలుగెత్తి చాటడం సహజమేకదా! ద్వీగుణీకృతశక్తితో తమహక్కులను పునరుద్ధరించమని హెచ్చరించడం న్యాయమేకదా! అప్పలతో, ఆకలితో పీడింపబడే ప్రజలపై ఆర్థిక న్యూని ప్రయోగించడం ధర్మ మార్గమాతుదా?.

గత స్వాతంత్ర్య దినోత్సవంనాడు భారతీయ ప్రజలు ఏమహత్తర భవిష్యత్తునాశించారో, ఏ ఆశయాలతో ఆదర్శాలతో ఉప్పొంగిపోయారో, ఆ భవిష్యత్తును స్థాపించటానికే ఈ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవంనాడు శవధం చేస్తారు! హిమాలయ శ్రేణులెదురున్నా గాని ప్రజా ప్రవాహం తనగమ్యం చేరకమానదు! ప్రజలజేయులు!

‘ది టైమ్స్’ లండన్.

“జర్నలిస్టు కర్తవ్యం చరిత్రకారుని కర్తవ్యం వంటిదే - అన్నిటికంటే మించి సత్యాన్వేషణ చెయ్యడం! వాటిని పాఠకులకు తెలియజేయడంలో అధికారుల ఇష్టాన్నిబట్టలను బట్టిగాక సత్యానికి వీలైనంత చేరువగా వుండేట్లు బహిరంగపరచడం!”

అభ్యుదయోద్యమానికితోడ్పడండి

ఆంధ్రాభ్యుదయ రచయితల సంఘ కార్యదర్శుల విజ్ఞప్తి

మహాశయులారా !

ఆంధ్రాభ్యుదయ రచయితల సంఘం ఆంధ్ర సాహిత్యానికీ, ఆంధ్ర జాతీయతకూ అనేక సంవత్సరాలుగా చేస్తున్న సేవ మీరెరిగినదే. సామాజ్యవాదుల దోపిడి విధానంలో విచ్ఛిన్నమై అజ్ఞానంలో, ఆకలిలో కాలిపోతున్న మన తెలుగుజాతిని పునరుద్ధరించే ప్రగతి చైతన్యాన్ని సృష్టించటానికి మొదటినుంచీ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం కృషి చేస్తున్నది. ఆదరం, ఆర్థికసహాయత కొదువై విషమదశలోనున్న మన వైజ్ఞానిక జీవితాన్ని పునరుజ్జీవింప చయ్యటానికి; స్వాతంత్ర్య సమానత్వ, సాభాత్మత్వాల పునాదిపై మన సంస్కృతీ సాహిత్యాలను, నిర్మించటానికి అభ్యుదయ రచయితల సంఘం తన సర్వశక్తులూ వినియోగిస్తున్నది. పూర్వ సాహితీపరుల, దేశనాయకుల ఉత్తమ సాంప్రదాయాలను ఆకళింపు చేసుకుని, నేడు ప్రపంచమంతటా వికసించుతున్న శాస్త్రీయ, తాత్విక, సంస్కృతీ పరిణామాలను ఆస్వాదిస్తూ అభ్యుదయ రచయితలు ఒక వినూత్న జాతీయాభ్యుదయ సాంప్రదాయాన్ని సృష్టిస్తున్నారు. ఆంధ్రదేశమంతటా వ్యాపించివున్న అభ్యుదయ రచయితల సంఘాలు ప్రతి జాతీయోత్సవంలోనూ ప్రజలకు ముందుండి సభలు, గోష్ఠులద్వారా తమ ఆదర్శాలను ప్రబోధిస్తున్నారు. తమ ఉత్తమ రచనలద్వారా ప్రజల సుఖదుఃఖాలను, ఆశయాలకు, ఆవేదనలకు స్వరూపం ఇస్తున్నారు. అభ్యుదయ రచయితలు ప్రజలకూ సాహిత్యానికీ సన్నిహితసంబంధాన్నేర్పరచి తెలుగుజాతి చరిత్రలో ఒక నూతనాధ్యాయాన్ని ప్రారంభించారు.

ఈ ఆశయసాధనకు “అభ్యుదయ” పత్రికను ఒక ఉత్తమాయుధంగా ప్రయోగిస్తున్నాము “అభ్యుదయ”ను ప్రారంభించి నేటికి ఇరవై నెలలు గడిచింది. తెలుగు పాఠకులు “అభ్యుదయపై” విశేషమైన ఆదరాభిమానాలు ప్రదర్శించినా, మన సాంఘిక జీవితంలో నేడేర్పడుతున్న ఆర్థిక సంక్షోభం వల్ల పత్రికానిర్వహణ నానాటికి కష్టతరమౌతున్నది. “అభ్యుదయ” ఎప్పటివలె ఉత్తమ రచనలతో సక్రమంగా వెలువడుతూ తెలుగు జాతికి సేవ చేయడంకోసం, మా పాఠకులు, అభిమానులు ఈ ఆర్థిక దుస్థితిని తొలగించటానికి తోడ్పడమని వినతి చేస్తున్నాము.

“కళ ప్రజలచేతి ఉత్తమాయుధం”గా యెంచి తమ సర్వశక్తులూ ధారపోసి కృషిచేస్తున్న అభ్యుదయోద్యమానికి, అభ్యుదయోద్యమ కంఠంగా వెలువడుతున్న “అభ్యుదయ”కు తమరంతా విరాళాలు, చందాలు పంపి ఆంధ్రప్రజల వెజానిక వికాసానికి తోడ్పడమని విజ్ఞప్తిచేస్తున్నాము

ముఖచిత్ర రచన :

చిత్తప్రసాద్

.....

శ్రీ పురుషుల సమిష్టి కృషిఫలితంగా మానవ జీవితం ముఖయము, శోభావంతమూ ఔతుంది. పరిశ్రమలో, ఫలానుభవంలో సమానభాగస్వాములైన శ్రీ పురుషులు ఒకవంక ప్రకృతిసంపదను స్వాధీనం చేసుకుంటారు. గనులు త్రవ్వతారు. పంటలుపండిస్తారు. తాము కామ్రజగత్తును శోధించి సృష్టించిన యంత్రాల సహాయంతో తమ శ్రమకీర్తిని సద్వినియోగం చేస్తారు. భిక్షువాదయాన్ని, మేధస్సును విశ్వం నుండి గుప్తరహస్యాలను గ్రహించటానికి ప్రయోగిస్తారు. జంతువుల నరుడు, జగత్తునిండా వ్యాపించి మానవుడుగా దివ్యమూర్తిగా వికసించటానికి చేసే సమిష్టి కృషికి, ప్రపంచాభ్యుదయానికి చిహ్నంగా ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడు చిత్తప్రసాద్ ఈ చిత్రాన్ని రచించాడు.

“పత్రికలపై తిసుకున్న చర్యలను ప్రభుత్వం పునరాలోచించాలి!”

బొంబాయిలో సమావేశమైన అఖిలభారత పత్రికా సంపాదకుల మహాసభ జులై 25 వ తేదీన ఒక తీర్మానంచేస్తూ పత్రికా స్వాతంత్ర్యాన్ని నిరోధిస్తున్న రాష్ట్ర, కేంద్ర ప్రభుత్వాలను ఈ క్రిందివిధంగా విమర్శించింది :

“అనేక రాష్ట్రాలలో అరులులోపున్న ప్రజారక్షణ చట్టాలను, పత్రికలను సంబంధించినంతవరకు, ఇలాగే కొనసాగించడం ఏమాత్రం న్యాయంకాదని ఈ మహాసభ గాఢంగా అభిప్రాయపడుతున్నది. ప్రజాభిప్రాయ స్వేచ్ఛాప్రకటనను నిరోధిస్తున్న ఈ చట్టాలు దుర్వినియోగపరచటానికి అవకాశముండటమేగాక, వాస్తవంగా కొన్ని రాష్ట్రప్రభుత్వాలు దుర్వినియోగించేతాయి. ఎదుర్కొన్న చట్టాలపేరుతో పత్రికలపై ఇంకా వరకూ తిసుకున్న చర్యలను, పత్రికా ప్రతినిధులతో ప్రభుత్వం పునరాలోచించాలని మహాసభ డిమాండ్ చేస్తున్నది...”

శ్రీ ఖాసా సుబ్బారావు :

ఏప్రిల్ 25 వ తేదీన దక్షిణభారత జర్నలిస్టుల మహాసభలో ఉపన్యసిస్తూ శ్రీ ఖాసా సుబ్బారావుగారిలా అన్నారు:

“పత్రికలు ఎప్పుడైనా తప్పుచేస్తే, వ్యక్తులను విచారించినట్లే సాధారణ చట్టాల ద్వారా మాత్రమే వాటిని విచారణకుపెట్టాలి... ఇవాళ కమ్యూనిస్టు పత్రికావాదులు; రేపు మరొకటవుతుంది; తరువాత భేదాభిప్రాయం వెలియచ్చే కాంగ్రెస్ పత్రికే ఆ దెబ్బ తగలవచ్చు ఎప్పుడైతే అధికారులు, న్యాయస్థానాలలో విచారించకుండా, స్వయంగా ఏ పత్రికమీదైనా చర్యతీసుకుంటారో, అప్పుడు మిగిలిన పత్రికలన్నీ, దెబ్బతిన్న పత్రికయొక్క రాజకీయ విధానమూ, దాన్ని నిర్వహించేవారూ ఎలాంటి వారైనాసరే ఆ పత్రిక తరపున నిలబడాలి.

బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ ప్రతినిధి !

సంయుక్త రాజ్యసమితి సమావేశంలో పత్రికా స్వాతంత్ర్యాన్ని గూర్చి ప్రసంగిస్తూ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ ప్రతినిధి ఇలా ఉద్ఘాటించాడు :

“ఏ అభిప్రాయాలు సక్రమమైనవి, ఏవి అక్రమమైనవి అని నిర్ణయించటానికి తన్ను తాను జడ్జిగా నియమించుకునే హక్కు ఏ ప్రభుత్వానికీ లేదు. ఎందుచేతనంటే ఇవాళ కనీసం వెయ్యిబడిన అభిప్రాయాలే రేపు ఆమోదించబడవచ్చు.”

స్వతంత్ర దినోత్సవ సభలో

లాఠీరావు

గంభీరోపన్యాసం

“శాంతిదూత”

స్వతంత్ర దినోత్సవం! ఎక్కడచూసినా సభలు, ఉత్సవాలు, ఊరేగింపులు. దేశంలో ప్రతి వ్యక్తికి ప్రతి వస్తువుకూ స్వాతంత్ర్యం వచ్చింపుడు దాన్ని ప్రకటించక పోవటం న్యాయమా? ఎందులోనూ, స్వేచ్ఛగా విచ్చల విడిగా చరించ టానికి సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం సంపాదించుకున్న శ్రీశ్రీశ్రీ లాఠీరావు ఊరకుంటావా?

సభలలో ఊరేగింపులలో ప్రముఖ పాత్రవహించే శక్తి పుట్టుకతోనే వచ్చింది గదా! తన మూలం ఎందుకు ఉపయోగించ గూడదు? నిన్నుగాక మొన్న తన అధికారం గ్రంథ మోకరిల్లిన కాంట్రాసా యుగవాద యం. యల్. ఏ ప్రయోచాను యం. యల్. ఏ. అంటే ఏమిటి? అయి ఊళ్లో వాళ్లవైన తనకంటే బద్దస్తీ చలాయిస్తున్నాడు. వేలు సం పాదిస్తున్నాడు. నూపరంటునే దబాయిస్తున్నాడు!

పోలీసుస్టేషనులలో ఒకమూల గోడకు చేరిగిలబడి లాఠీరావు దీర్ఘంగా ఆలోచించాడు. ఏం? నేనూ మీటింగుచేస్తాను.

ఉపన్యాసం ఇస్తాను, ఏముంది చెప్పటానికి ఆ నేనా? లేకేం! నా కంట చరిత్రవుంది. దేశభక్తుల! అని బడాయి చెప్పుకోగానే సరిపోయిందా? ఆసలీ దేశభక్తుల్ని పుష్టించించెవరు? స్వాతంత్ర్యం! స్వాతంత్ర్యం అని కేకలేస్తారు? నేను లేకపోతే వీళ్ల ధైర్య సాహసాలు ప్రదర్శించే అవకాశమేదీ? కనుక ఇప్పుడే లేస్తాను. దండోరా వేయిస్తాను. పెద్దఖర్చేమాతుంది! నేను తలచుకుంటే కరపత్రాలు ఛారికే ఆచుకువెయ్యగా? పత్రికల్లో ప్రకటించగా? రైలు, లాడ్ స్పీకర్లు, సోదాలు, సినిమాహాలు - మనకు కొడువేమిటి! కనుక వెంటనే బయల్దేరి అమాటేమిటి? - ‘నిఘోషకార్యక్రమం’ ప్రారంభిస్తాను.

* * *

సాయంత్రానికి ఊళ్లో ప్రజలు ఆళ్ళ గ్యంతో టాంటాంటిన్నారు. ఇదిఎన్నడూ లేని విధంగా వాళ్ళకు తోచింది! కాని లాఠీరావు పుష్టించి

న సా య తం త్రాన్తి అ భి నం
దిం చేచాచేరి ? నిజంగా ఆ సాయత్రం
లాతీరావు ప్రజల దిగ్భ్రమ మాసి “ప్రజ
లెప్పుడూ కృతఘ్నులే” నని సిద్ధాంతికరిం
చుకున్నాడు.

రాత్రి ఏడు గంటలకే మళ్ళీ కరప
త్రాలు పంచబడ్డాయి. “అనేక చోట్ల
అనేకమంది నాయకుల మీటింగులు
వున్నాయని వంకతో ప్రజలు ఏ మీటిం
గుకూ రాకుండా ఇంటిదగ్గరేవుండిపోవా
లని ఉపాయం పన్నుతున్నారు సం 144
గారి ఆజ్ఞాప్రకారం జిన్ని మీటింగులూ ఆపి
వేయబడ్డాయి. కనుక తప్పకుండా రేపు
సాయత్రం మీటింగుకు వేలాది ప్రజలు
హాజరుకాకపోతే కఠినంగా శిక్షింపబడుదు
రని విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాము. ఈ మీటింగుకు
అన్ని పేటలూ, వీధులూ ప్రతినిధుల్ని
పంపి ట్రి లాతీరావు సందేశం వికసపోతే
ఆయా పేటలకు సమిష్టి జరిమానాలు
విధించబడతాయని మనవి చేస్తున్నాము.
ఈ ఉత్తరువును అనుసరించి ప్రజలు తమ
విధినైనరేపకపోతే తీవ్ర చర్యలు అయి
జరుపబడతాయని వితి చేస్తున్నాము.”
ఈ కరపత్రం చదువుకుని హాయిగా నిద
పోక, తలతిక్క ప్రజలు కలవరపడ్డారు.
రాత్రంతా వీధులలో బూట్ల చప్పుడు,
తుపాకి మోకాలు, కేకలు వినిపించాయి.
విద్యుద్దీపాలు వెలిగాయి, అరిపోయాయి.
తలులు వెలిహాళుకాకపోతే, అంతమాత్రా
నికే పిల్లల్ని మంచాల్లో పండుకోబెట్టి
కంటనీరు పెట్టడం చేసికీ ? పిల్లల అమా
యకులు గనక తలుల కడుపుల్లో తలులు
దూర్చి నిద్రపోయారనకొండే, పెద్దలంతా

తమ తమ యల్లో చిన్న చిన్న సమావే
శాలు జరిపి మీటింగుకు వెళ్ళాలా వద్దా
అని గుసగుస లాడుకోవటం చేసికీ ?

రాత్రంతా ట్రి లాతీరావు పట్టణంలో
సంచారం చేశాడు. ఎప్పుడూ ప్రజల
వెనుక, ప్రజలమధ్య, కాళ్ళమీద, తిల
మీద, వీపులమీద విహరించే
తను ప్రహళిప్రాయాన్ని ౨౫ ఏం చ
టంలో ఆశ్చర్యమేయంది.

తెల్లవానజామునే లారీలు వచ్చి కెట్రో
లువాసనతో, పిల్లలఏడుపులతో వీధులన్నీ
నింపినై. బాతీయంగా శాంతిరక్షణ కోసం
అంతర్జాతీయంగా భారతదేశ ప్రతిష్టకోసం
కొన్ని అత్యవసర చర్యలు జరుపవలసినవచ్చి
అర్థి నెన్నుగారు, తుపాకిగారు వారి నాయక
బృందమంతా పట్నాన్ని గాలించి కొందరు
యువకుల్ని జైలుకు తీసుకుపోయారు.

లాతీరావు ఆజ్ఞాప్రకారం లోరణాలు
వెలిసినై, ముగ్గులువేశారు. ఘాపదీపనై
వేద్యాలను లాతీరావు, అతనిసహచరులూ
స్వయంగా ఇంటింటి సోనాచేసిఆరగించి
పోయారు.

గాస్ లెట్లు, తాడే స్పీర్లు కన్నీ వాటం
తటవే వచ్చి పడ్డాయి. పవిత్రమైన అశోక
చక్రంతో త్రివల్లపతాక ఎగురుతోంది.
మీటింగు పెండ్లాలుమీది ప్రత్యేకంగా
లాతీరావు పూర్వతన వీరయోధులస్ఫూర్తి
కోసం ఒకతుపాకిచిత్రంఅలంకరించబడింది.

ప్రజలలో కొందరు మీటింగుకు
వెళ్లాలని మెండిధైర్యంతో వాదించారు.
కొందరు “ఎందుకైనామంచిని మానేద్దాం
మనప్రాణం మనకు దక్కితేచాలు” నని
భయపడ్డారు.

ఈచర్చలు, వివాదాలు ప్రజలకు చెరువు చేస్తాయని మొదటినుంచే తెలుసు గనుక సాయంత్రానికి కియ్యమంది లాఠీరావులు వీధి వీధికి తిరిగి వీపులుచరిచి, శిరస్సులను అశీర్వాదించి వింటింగుకు మనుషుల్ని పోగు చేశారు.

* * *

తేలమంది ప్రజలు కిక్కురుచునకుండా శ్రద్ధగా కూచున్నారు. వేదికమీద లాఠీ రావు నిలబడి నలువంకలా సగర్వంగా చూస్తూన్నాడు. వేదికముందు మర్నీల్లోలాఠీ రావు తాత తుపాకిగారూ, ఆయన భార్య టియర్ గానూ, వాళ్ళ పిల్లలు తుపాకి గుండ్లు ఆకినులై వున్నారు. ఒక ఫిరంగి గారు లాఠీలో కూచుని తన సంతతి శక్తి సాహసాలకు మెచ్చుకుంటున్నాడు. వేదిక చుట్టూ ఆర్డినెన్సులూ, నిషేధాజ్ఞలూ భద్రంగా కాపలా కాస్తున్నాయి. లాఠీ రావు గొంతు సవరించుకొని ఉపన్యాసం ప్రారంభించాడు.

“వహజనులారా! శ్రీ పురమలారా! నేడు సుదినం. గత సంవత్సరం ఈనాడే మనకు స్వాతంత్ర్యం లభించింది. మన భారతదేశం సుఖసౌభాగ్యాలతో తుల తూగుతున్నది. ఇక మనకు శాంతి లభించింది. అందుకు ప్రశస్తికంగా మేమూ, మా సహచరలై ఆయుధరావులూ ఎంతో గర్విస్తున్నాం. మాకృషి మీకు తెలియనిది కాదు. మన స్వాతంత్ర్య పోరాటచక్రలో మేము పాల్గొనని ప్రదేశంలేదు. ముఖ్యంగా 1921, 1980, 1942, 1946 సంవత్సరాల్లో రాత్రిక, క, పూర్వక, తిడిలేక, నిద్రలేక కృషిచేసిందెవరు? మేమే! ప్రజలెక్కడ

వుంటే అక్కడ మేమెప్పుడూ సిద్ధంగానే వున్నాం. మేం ప్రజలను విడిచిపెట్టి దూరంగా వెళ్ళే అవకాశవాదులంకాము! ముహూటికీ కాము!”

ఇంకిలో ఒకమూలనుండి గొల్ల న ఎవరో ఏడ్చారు. కొందరు అటు తిరిగి చూశారు. ఆ ఏడ్చేమనిషి “మాడండి! హియర్, హియర్” అనమని పొడుస్తున్నాడు” అని తుపాకివంక చూపించాడు.

“ప్రజల ధైర్యసాహసాలను ఒక గునా పరీక్షించుతూ, వారి శక్తికి సాన పెడుతూవారిని పోరాటవీరులుగా పర్యాయ చేశాం.” (“మటప్”, “మటప్” అని కేకలు వినిపించాయి.) “ఎవరక్కడ? మూర్ఖులు, అజ్ఞానులు మటప్ అంటే అనవచ్చు. కొందరు కాంగ్రెసునాయకులు, కమ్యూనిస్టులూ అంతా తామే పొడిచేసినట్టూ, మేము దేశద్రోహులమైట్టూ ప్రచారం చేస్తున్నారు వాళ్ళు వింటింగులుపెట్టి, పత్రికలుపెట్టి చేసేదుష్టచర్యాలికి అంతూ పొంతులేదు. మేచులూ వాగవాళ్ళం కాదు. మేము కర్మవీరులం. అనుకున్నదేదో చేసేస్తాంగాని కబురుచెప్పి ఓట్లు సంపాదించుకోవడం మాపనికాదు. అధికారంలో ఉన్నవాళ్ళం, ఉంటున్నవాళ్ళం ఉండబోయేవాళ్ళం. ఓట్లతో మాకేంపని! (“దేశద్రోహులమింటింగ్స్ గెటవుట్, గెటవుట్” అని మళ్ళీ ఒకమూలనుంచి కేకలు వినిపించసాగాయి) “ఎవరు దేశద్రోహులు? మీరు దేశద్రోహులు! మొదట్టుంచీ న్యాయశాస్త్రానికి బద్ధులమై ప్రజాశాంతి కోసం కృషి చేసి చేసి అవమానాలు, బాధలు, గాయాలు సహించి దేశసేవ

చేస్తున్న మేమా దేశద్రోహులం! కాదు! ఎన్నటికీ కాదు!" అంటూ లాతీరావు ఎదురుగావున్న కమాండర్ మరణపాళిని, శ్రీమతి టియర్ గాననూ వేదికమీదికి పిలిచాడు. వారి యూనిఫారమ్ గుమ్మలు విప్పి, వీపున, తలమీదవున్న గాయాలు ప్రజలకు చూపుతూ "మళ్ళీ ఉపండి! భారతదేశం ఇంత ప్రశంసలంగా ఆహింసాయంతంగా స్వాతంత్ర్యం సంపాదించటానికి మా త్యాగంకాదా కారణం? లేకపోలే విప్లవాలనీ, అంతర్యుద్ధాలనీ మీలా మీరు కొట్టాడుకుని భారతదేశాన్ని పరజాతుల్లో నవ్వులపాలుచేసేవారే. దేశంలో పిల్లా జెల్లా మాడి చచ్చేవారే"

ఒకమూలనుండి లాతీలమోతలు వినిపించినై. లాతీరావు ఉపన్యాసాన్ని ఆభినందిస్తూ వెంటనే కరతాళధ్వనులు వినిపించినై. మళ్ళీ లాతీలమోతల శబ్దం వినిపించింది. వెంటనే కరతాళధ్వనులు, ఏడుపులు ఒక్కసారిగా వినిపించినై

లాతీరావు సంతోషంతో ఉప్పొంగి పోతున్నాడు. మైక్ పట్టుకుని, అద్దం జేబులోనుంచితీసి తన ముఖం చూసుకున్నాడు. ఫోటోగ్రాఫర్లను మైచేసి ఆజ్ఞాపించాడు. ఫోటోలుతీసే వెలుతురులో లాతీరావు ముఖం ఎర్రుతూబాలాగా వెలిగింది.

మీటింగు మధ్యలోనుంచి ఒకవృద్ధుడు లేచి బలహీనంగా స్పష్టంగా మాట్లాడటం మొర్రెట్టాడు.

"మహాశయాలారా! ఇదంతా నాకా శ్చర్యం చేస్తున్నది. మాచిన్నతంలో లాతీ కంపడితే దూరంగా తిలగిపోయేవాళ్ళం.

ఇవాళ మనకర్మకాలి, అందులో స్వాతంత్ర్య దినంనాడు, లాతీ ఉపన్యాసం వినవలసి వచ్చింది. ఈ మీటింగుకు రావటంకంటే వచ్చింది మేలు!"

వెంటనే అనేక లాతీలు వచ్చి అతన్నీ డబ్బుకుపోతూంటే, ప్రజలు లేవటం మొదలెట్టారు. మొదటి పంక్తిలో కూచున్న తుపాకిగారు, శ్రీమతి టియర్ గ్యానూ లేచి ఈ అందోళనను సర్దమని ఆర్డరు జారీ చేస్తున్నారు.

లాతీరావు మాత్రం ఉపన్యాసం ఆపలేదు "ఈయనెవరో కాల్గెను వాదిలా వున్నాడు. ముగిలివాడైపోయి మన నాయకులేమంటున్నారో, మళ్ళీత్తెంత ప్రేమగా చూస్తున్నారో గ్రహించటంలేదు ఈయనకు జైలుకు పోవటమే తెలిసింది గాని వచ్చిన స్వాతంత్ర్యాన్ని నిలుపుకోవటం తెలియని అమాయకుడు. ఈయన నాయకులే ఇప్పుడు ప్రభుత్వాధికారులై అర్యం, విద్య, ఆధికోత్పత్తింటే మాకోసం ఎక్కువధనం ప్రత్యేకించారు. మాకోసం అంటే - శాంతి కోసం! మాకోసం అంటే—ఆహింస కోసం!"

ఉపన్యాసం మధ్యలోనే ఒకయువకుడు లేచి, వెంటనే అందుకుని "వాణ్ణి కిందికి దింపండి. ఈ నిశ్శబ్ద పరిస్థితుల్లో మీటింగుకు రావడం నీచాతీనీడమైన పని. మనం స్వాతంత్ర్య పోరాటం సాగించినన్నాళ్ళూ మన కంటి బ్రదలుకొట్టి తుపాకులతో కాల్చి హింసించినవాడు ఇవాళ ధర్మపన్నులు చెప్పుకూంటే వింటూ మేకల్లాగా కూచోడం స్వాతంత్ర్య దినోత్స

[తరువాయి రెండు పేజీలో]

స్వాతంత్ర్యం : సాహిత్యం

ఆగస్టు 15 1947. ఆనాడు దేశంలో ఉప్పొంగని హృదయం లేదు. అలంకరించని వడపలేదు. నగరాలు, గ్రామాలు, పిన్నలూ పెద్దలూ; ఆషాఢాత్సాహ సముద్రంలో ఉట్టుకలూగని జీవకణం భారత దేశంలో లేదు. నల్లని దాస్యపుతెర విడిపోయినట్లూ, ఎర్రని ఉదయం ప్రభవించినట్లూ తెలుగుజాతి పండుగ చేసింది. కవులూ, గాయకులూ కళాకారులంతా ఆ ఉత్సవంలో పాల్గొన్నారు. తమ స్వప్నాలు వాస్తవానైసట్లూ, తమ కన్నులలో స్వాతంత్ర్యజ్యోతి వెలిగినట్లూ కళాకారులంతా పెరి ఆదేశంతో ఉండ్రేకపడ్డారు. పత్రికలు, రేడియోలు, సభలు, సమావేశాలు - ఎక్కడ చూసినా, విన్నా కళాకారుల సమ్మోహం స్వప్నాలతో, అగాధ సత్యాల్తో దేశం మార్పొంది.

యూరకవులు, మహాకవులు, పండితులూ పామరులూ గాంచేసిన స్వతంత్రదిన వార్షికోత్సవం వచ్చింది. కాని, ఒక గొంతు కా విద్వంసపడలేదు. సంతోషంతో ఒక్క హృదయమూ ఊగిపోవడంలేదు. పగటికలలాగ, పేకమేడలాగ ఆనాటి

ఒక మాట -

విజ్ఞాన జగత్తులోని అపూర్వ విశేషాలను గురించి ఈ శీర్షిక క్రింద 'క్రాంతివాది' ప్రతినెలా వ్యాఖ్యానిస్తాడు. వ్యాఖ్యానానికి తగిన విశేషాలను, వారలను పాఠకులు సేకరించి పంపితే కృతజ్ఞతతో స్వీకరిస్తాడు. — సం.

దివ్యస్వప్నం కరిగిపోయింది. ఆనాటి సత్యం నేడు దుర్భిలంగా మారింది.

ఆనాడు స్వతంత్రదినోత్సవం జరిగింది. కాని, మరునాటినుండి కవుల కుటుంబాలు అప్పులపాలాతునే వున్నై. గాయకుల సంసారాలు ఆరిపోతునే వున్నై. చేసే వుద్యోగంలేక, చూసే అండలేక నేటి చదువులు కాపాలుగా మారాయి! కవిత్వమూ, కళలూ మానవుల ప్రథమావసరాలు తీరితేనేగాని వికసించవు. ఇంతు తత్వమూ, దోపిడీ, ఈర్ష్యా, అనూయ

వికారవృత్తం చేస్తున్న నేటి సమాజంలో కళ
తెక్కడ! కవిత్వమెక్కడ!

ఒకవంక ప్రభుత్వం ఊపిరిసలపకుండా
ఆర్థికస్థాయి సృష్టిస్తోంది. విద్యా విధా
నాన్ని తలకిందులు చేస్తోంది. ప్రభుత్వమంటే
ఎన్నిపనులు! ఎంతఖర్చు! బస్సులమీద
పెట్టుబడి పెడితే లాభం తియ్యవచ్చుగాని,
కవిత్వంమీద పెట్టుబడి ఎవరికిలాభిస్తుంది?
అందుకనే ప్రచురితమైన ఉత్తమ గ్రంథానికి
[ఉత్తమ గ్రంథాలు సాధారణంగా వ్రాసిన
పదేళ్ళకంటేకూడా ప్రచురితంకావు. చూ: కృష్ణ
పక్షము; మహాప్రస్థానం.] రూ 250 లు
బహుమానం ఇస్తామని ప్రకటించింది.
[పుస్తకం వెయ్యి కాపీలువేస్తే ఖర్చు
రూ. 500 లకు తగ్గదని మనవి] ఈ బహు
మానానికి ఎంతమంది ఆశిస్తారో ఎందరు
యం. యల్. వీ. కికమెండేవల్లు దీనికి
కావాలి. మరి తెలియదు.

కాని, ఒకటి మాకు స్పష్టంగా తెలిసింది.
ఏజాతికళాకారుని హృదయం ఆ జాతిగం
డేగా స్పందిస్తుంది. తెలుగుజాతిలో ఆనాటి
ఉత్సాహం నేడెక్కడా కనిపించటంలేదు.
తెలుగుజాతిలో ఇప్పుడు రెండే రెండు
లక్షణాలు కనపడుతున్నాయి. అవి రచ
యితల్లోనూ స్పష్టంగా ప్రతిబింబిస్తున్నాయి
ఒక రచయిత పోరాడుతున్నాడు. మరొక
రచయిత నిరాశతో పడిపోతున్నాడు.

ఆగస్టు 15 న ఎత్తవలసింది జండాలు
కాదు, గుండెలు!

బెర్నార్డ్ షా

బెర్నార్డ్ షా ఈ స 'మొట్టమొదటి
గ్రంథం ప్రచురించుకున్న' వెంటనే ఒక

పుస్తకాల సాఫుకు వెల్చి యజమానితో
ఆదుర్దాగా "మీ దగ్గర బెర్నార్డ్ షా
పుస్తకాలేమైనా వున్నాయా?" అని
ప్రశ్నించాడు. యజమాని తాపీగా "మా
దగ్గరలేవు. అసలు బెర్నార్డ్ షా ఎవరు?"
అని అడిగాడు. దానికి షా తక్షణమే
సమాధానమిచ్చాడు. "అరే! బెర్నార్డ్ షా
తెలియదా? ఇప్పుడతని కంటే గొప్ప
రచయితలేను."

బెర్నార్డ్ షా సాహిత్యంలో హాస్యం
నూత్రప్రాయంగా సాగుతూంటుంది.
కాని, దాని చుట్టూ అనేక అభిప్రాయాలు
ఆశయాలు, సిద్ధాంతాలు పూసగుచ్చినట్లుం
టాయి. వైద్యమూ, వేద్యవృత్తి, పార్ల
మెంటు నిర్మాణమూ, పరిణామ సిద్ధాం
తమూ, సాహిత్యం, సామ్యవాదం, అన్ని
టిసీ అతను విమర్శించాడు. వెక్కిరించాడు.
మాడ్చులు నూచించాడు. సిద్ధాంతికరిం
చాడు.

ఆధునిక విజ్ఞానవేత్తలలో అతను అగ్ర
గణ్యుడు. శాస్త్రవిజ్ఞానమూ, తత్వ
శాస్త్రమూ అన్నిటిని అతను మధించాడు.
అతని గ్రంథాలను ఒకక్కడు నిషేధించారు.
ఈనాడు లక్షలకొలది ప్రతులు అచ్చువేసి
అమ్ముతున్నారు. | ఆశ్చర్యంలేదు! అతని
ప్రత్యేకత అదే. అతను బూర్జువాసమాజం
లోని కుళ్ళును బట్టబయలుచేసి ఆయా
అధికారవర్గాలను వెక్కిరించాడు. వాళ్ళూ
సరదాగా నవ్వావు. పొరితోషి కాలిచ్చారు.
వాళ్ళనే గనుక అతను భయపెడితే వాళ్ళు
పొరితోషి కాలిస్తారా? బందిఖానా
లిచ్చేవారు.

మొన్న జులై 26 వ తేదీతో షా కు

తోంబైరెండేళ్ళు ఇంకా ఉత్సాహంతో ఒక నాటకం వ్రాస్తున్నాడు. ఇప్పటికీ చురుగ్గా పత్రకలకు లేఖలు, వ్యాసాలు వ్రాస్తాడు. ఈమధ్యనే పార్లమెంటు లేబర్ సభ్యుడు మైకేల్ ఫుట్తో తూర్పు యూరప్ రాజ్యాలలో, సోవియటు యూనియన్ లోనే నిజమైన ప్రజాస్వామ్యం వుందని వాదించాడు.

నా ఒకనాటకానికి “విప్లవకారుల ప్రభువాచకం” అనే అనుబంధాన్ని చేర్చాడు. ఆందులో ఒక నూత్రం ఇది:

“మువ్వెయ్యేళ్ళలోపు చనిపి విప్లవ కారును కాకపోతే అసలు మనిషేకాదు”

తుపాకి నీడలో!

ఒక సోదర రచయితవచ్చి నాతో అన్నాడు; “నారచనలన్నీ పోయాయని” “వేలూరివారి రచనల్లాగ హఠాత్తుగా అగ్ని కాహుతికాలేదుద!”, “కాలేదు” “మరలాగ పోయినై” అని బాగ్రతగా అడిగాను. నెమ్మదిగా గాఢదికంగా “పోయినలు సోదా చేశారు. ఇట్టో ఏమీ మిగలేదు నారచనలూ మిగలేదు” అన్నాడు. “ఏం మిగిలాయి?” అన్నాను. “తలుపులు తిప్ప ఇల్లంతా మిగిలింది” అన్నాడు. “నేను నిర్భాంతపోలేదు. మేఘం నీడ నామీద వాలితే ఆశ్చర్యపడుతున్నానా? ఉహు! అలవాటు. అలాగే తుపాకి నీడలుగూడ అలవాటైపోయినై. ఐతే, మేఘాలు వర్షిస్తే భూములు పండుతాయి. తుపాకులు వర్షిస్తే గుండెలు పగులుతాయి! అంతే!

అనేమిది రచనాతలు ఖైదుల్లో వున్నారు ఎప్పటిలాగే! ప్రభుత్వంకంటే

ప్రజలు ముందుంటారు ప్రజలకంటే రచయితలు ముందుంటారు. భరిష్టత్తులకి వెళ్ళే తోవ ఖైదులోంచే వెళుతుంది!

ప్రసిద్ధ సాహిత్య గ్రంథాలు అనేకం ఖైదుల్లోనే పుట్టాయి. తర్వాత తరాలు వాటిని ఉత్తమోత్తమంగా పరిగణించారు. బైబిల్ తప్ప మరే గ్రంథమూ చదవని బాన్ బనియన్ “పీల్ గ్రిమ్స్ (పోగన్)” ఖైదులోనే వ్రాశాడు. ఉన్నవవారి ‘మాలపల్లి’ ఖైదులోనే తయారయింది. సాహిత్యంలో కొన్ని ముఖ్య గ్రంథాలు ఖైదులోనే జన్మించాయి. ఈ గ్రంథాలను గూర్చి మరొకసారి వ్రాసేవిస్తాను.

వైదీల వాస్తవ జగత్తుకు వాడుకబంటూ యిగాని మానసిక జగత్తుకు హద్దులేవి? ఎవరెవరి కాండలనుబట్టి వారు సాహిత్యాన్ని సృష్టిస్తారు. ఒకరు “జైలులో చందిమాను” వ్రాస్తే మరొకరు కమాబాన్ని తరతరాలుగా కలచే విప్లవ నాటకాలు వ్రాస్తారు. ఎర్నెస్టుటాలర్ జైలులో నుంచి నాటకం వ్రాసి బైటికి పంపితే జర్మనీలో, ఇంగ్లండులో, అమెరికాలో ప్రేక్షకులు ఉద్రేకంతో ఊగిపోయారు.

‘ఉరితీయబడిన శిరస్సు చెప్పిన రహస్యం’

ఖైదులో సాహిత్యాన్ని సృష్టించేవారు రెండు తెగలు: ఒకరు, తమ బాధలను, ఆవేశాలను నిరాఘాటంగా వెళ్ళబోసుకునేవారు. మరొకరు, లోకానికి దూరంగా కూచోని; నేడో రేపో మృత్యు సందర్శనం తప్పదని గ్రహించి కూడా

ఒక సి.మా.యొన్నత శిఖాన్నగిట్టించి, నిశ్శబ్దంగా మానవజన్మ పరిశీలించి ధర్మమూర్తి కంఠంలో ఆదేశించేవారు. ఈ రెండవతెగకు చెందినవాడు జూలియస్ ఫూజిక్. జెకొస్టావేకియా రాజ్యం, సాహిత్యరంగాలలో ప్రసిద్ధిపొంది, “రూడీ (ప్రవో)” (Rude pravo) అనే కమ్యూనిస్టు దినపత్రికకు, “ఈల” అనే సాహిత్య పత్రికకు సంపాదకుడుగా పనిచేస్తూ, వాణిజ్యవేత్తల్లో పట్టుబడి అమానుషమైన చిత్రహింసలకు గురియైనాడు. అంతిమ భయంకరమైన జీవించి ఉడుపుతూనే, రోజూ రహస్యంగా కాగితపుపీలికలమీద పెన్సిల్తో వ్రాసి, నిన్నభిమానించే ఒక గార్డున్వారా బ్రెజ్జీ పంపాడు. అతన్ని నలభయ్యోపిట బెర్లిన్ లో వాణిలు ఉరితీశారు. జర్వాత మరణం, జైలునుంచి విడుదలైవచ్చిన అతని భార్య ఆగస్టినా ఫూజిక్ ఆ గార్డును కలుసుకుని, కాగితపు పీలికలన్నీ పోగుచేసి పుస్తకం ప్రచురించింది.

ఈ గ్రంథాన్ని ఊరే పెన్సిల్తో వ్రాయలేదు. తన ఆత్మగిట్టితో వ్రాశాడు. “ఒక జీత ఈ గ్రంథం పూర్తిచెయ్యక మునుపే నన్ను ఉరికంటాలు బలితీసుకుంటే బైటవున్న కొట్లకొలది ప్రజలు దీనికి చరమాంకం వ్రాసి సుఖాంతం చేస్తారు” అని ప్రవేశికలో అంటాడు.

మానవ విజయమొంద ఎంత నిశ్వాసం ! ఎంత ఆత్మకృతీ ! అయిన వ్రాసిన చివరి పంక్తిలో ఈ హెచ్చరిక మీకూ, నాకూ అందరికీ వర్తిస్తుంది : “నా జీవిత చరమాంకమొంద యవనికవాలుతున్నది. నేను

మిమ్మందరినీ క్రేమించినవాణ్ణి, తస్మాత్ జాగ్రత్త !”

కొత్త సామెతలు:

“జనంఉన్నారు, భోజనం లేదు!”

...

“మరణంకంటే రణంగొప్పది!”

...

“ఉన్నవారు ఉవ్విళ్లులిలేనేం,

లేనివారు లేవకపోతేగా !”

ద్రోహులున్నారు

జాగ్రత్త !

జులై నెల “అభ్యుదయ”లో రావణుడు, ధర్మరాజు ఇంకా అనేకమంది పౌరాణికులు రచనలు చేశారు. ఇంత చిత్రమైన పురాతనమైన కేర్లు తిప్ప మరేమీ ఈ రచయితలకు లభించలేదా అనుకుంటారు పాఠకులు కాని, వాళ్ళకేం తెలుసు? హైద్రాబాద్ జైళ్ళలో మగ్గుతున్న దేశభక్తుల గుండెలనుండి, గోడలు దాటి, తుపాకుల కొటలదాటి, వైజాం హద్దులు దాటి ఈ రచనలు సుకీర్ణ ప్రయాణంచేసి వచ్చి “అభ్యుదయ” ను అలంకరించాయని ! ప్రజాద్రోహులుమెన్ను ‘క్రోధం’ పురాతనమైనది. మహానది ప్రవాహంలాగా తనకు అడ్డునిలిచే వాటన్నిటిని త్రోసుకొని ముందుకువస్తుంది. నదికైనా ఆనకట్ట నిర్మించవచ్చుగాని, చరిత్ర నెవరెదుర్కోలేదు ?

ఈ సత్యాన్ని హాయిగా విస్మరించి, మత్తునిద్రలో ముఖస్వప్నాలు కంటున్న వారు ఇంకా కొందరున్నారు. ఆస్తీ, అధికారమూ వచ్చి కన్నులు, పీనులు కప్పివేస్తే ఇక విముక్తి ఎక్కడ! హైదరాబాదు రేడియోలో “ఆదర్శ ప్రభువు” నైజాంను గురించి ఉపన్యాసాలు వినిపించటంలేదా? నమ్మండి!! “నైజాం ప్రభువు హిందూ ముస్లిములను కన్నబిడ్డలవలె కాచుచున్నా”డని కళ్ళులేని రేడియో చెపుతోంది! నమ్మండి!! యంత్రాలు వాటంతటవే ప్రచారం చెయ్యలేవుగా! వాటి వెనుక ఒకానొక వ్యక్తి మాట్లాడుతుండాలిగా! అందుకని శ్రీ కురుగంటి సీతారామభట్టాచార్యులు ఆ విధి నిర్వర్తిస్తున్నాడు. ఈయన “ఆదర్శ ప్రభువు” ఆనే శవస్తోత్రం ఒకటి వ్రాసి బహుమానాలు పొందాడు. దాన్ని తిరిగి అచ్చువేయించాడు. నైజాం ప్రభువు అడుగులకు మడుగులాస్తే ఈ పెద్దచనిషికి ప్రభువు వారి పాదాలు అడ్డువచ్చి వాస్తవం కనిపించక, అనుకున్నాడుగాదా “భారత దేశంలో ఇతర ప్రాంతములలోవలె, హైదరాబాదు నందు మతకలహములు మందు కైనను లేవు” అని. ఈయన అజ్ఞానానికి మేము విచారించం. అది అజ్ఞానం కాదు గనుక! అది పరిపూర్ణ జ్ఞానంతో ఆరితేరిన బానిసచేసే ప్రచారం. ఈయన బాహటంగా రేడియోలో ఈ బానిసబుద్ధిని ప్రచారం చేసుకోవడంచూస్తే మానవునికి అధమాధమస్థాయిలో సిగ్గు బిడియాలు గూడనశిస్తాయనిపిస్తున్నది.

ఈయన సోదరులు ఆచార్య రాయప్రోలు సుబ్బారావుగూడ ఒక చోట

పండితులుగా పనిచేసి రిటైర్, విద్యార్థులు నైజాంకువ్యతిరేకంగా వరంగల్ కాలేజీలో సమ్మెచేస్తే దాన్ని విచ్చించెయ్యటానికి ప్రిన్సిపాల్ గా తయారైవాడు!

ఒకాయన నవ్యాంధ్ర సాహిత్యవీధుల్లో కొన్నాళ్ళు పికాగుచేశాడు. మరొకాయన ఆంధ్రావతిలో నేర్పం కట్టాలని ప్రయత్నించాడు.

ఇంకొకాయన చరిత్రకారుడుగా, జర్నలిస్టుగా ఏదోఏదోగా చేశవంతా తిరిగి, ఆయన చరిత్రవిజ్ఞానంలో నైజాం పాదాభిషేకంచేస్తున్నాడు. కాని, రాజులకోటల్లో నడిచే చరిత్ర సృజనంవేపు వెడుతుంది ప్రజల హృదయాలు నిర్మించేచరిత్ర ఉన్నత జీవితస్వరూపానికి దారితీస్తుంది!

తెనుగుతల్లి రామ్మొగుడ్డే ఈ పెద్దలకు ఈ ప్రథమ సత్యం తెలియదు. కాని, నిరక్షరాస్యులైన లక్షలాది తెలంగాణా ప్రజల సత్యాన్ని అనుభవించారు. అందుకే గొంతెత్తి స్వేచ్ఛగా పాడుతున్నారు. కటకటాలు దాటి, హద్దులు దాటి వారి కంఠాలు విప్పించి తెలుగు సోదరులు పులకరిస్తున్నారు. కాని, వారి కంఠాల్లో ఒక జీరవుంది. అది ఇలాగ అంటోంది:

“ద్రోహులున్నారు జాగ్రత్త!”

మీకు తెలుసుగదా?

★ ప్రజాస్వామ్యానికి ప్రేమ మార్పుచుకుంటానంటున్న ఆమెరికాలో మానవూ సెట్స్ రాష్ట్రం షేక్స్పియర్ నాటకం “హామ్లెట్” ప్రదర్శనను నిషేధించింది.

(మిగతా 68 వ పేజీలో)

నిరపరాధ పరిశోధన ★ “అగ్నివీణ”

ఒకా నొక దేశంలో, ఒకా నొక కాలంలో ఒకా నొక ప్రభుత్వం ఆరితేరిన సైంటిస్టుల్ని ఆహ్వానించి ఒక కొత్త యంత్రాన్ని కనిపెట్టించింది. ఆ యంత్రాన్ని నగరమధ్యంలో స్థాపించింది. ఏ పౌరునికే అదృష్టం వున్నదో ఆయంత్రం తెలియజేసుందని ప్రకటించింది.

యంత్రం నోట్లో బేడ బిళ్ళ వేస్తే, ఒకముక్క బెటికి వస్తుంది. వెనుక పక్క సినిమాతార చిత్రమూ, ముందు ప్రక్క అదృష్టదురదృష్టాలు తెలిపే వాక్యమూ వ్రాసి వుంటాయి.

యంత్రం స్థాపించిన ఉదయాన్నే జనం యంత్రం చుట్టూ గుంపులు గుంపులుగా మూగారు. ఆశతో త్రోపుల్లాడుతున్నారు. కాని, ఆ సమూహంలో సాదా బట్టలు

కట్టుకుని అనేకమంది ఎందుకో తారాడుతున్నారు.

మొట్ట మొదట ఒక ఉన్నతోద్యోగి, బలగం వున్నవాడు గనుక, చేతి కర్ర ఆడించుకుంటూ ముందుకు వచ్చాడు. బేడా బిళ్ళ వేసి ఆదుర్దాగా మీట నొక్కాడు. వెంటనే టికెట్ ముక్క ఒకటిరాలింది.

దానిమీద “పర్మిట్” అని వ్రాసి వుంది. ఆయన తన గుట్టు బట్టబయటాతుందని గాభరాగా టికెట్టు జేబులో వేసుకుని చర చర వెళ్లిపోయాడు.

ఇంకొకాయన గాంధీ టోపి పెట్టుకుని ఖద్దరు కండువా వలె వాలుసవరించుకుంటూ హుందాగా ముందుకు వచ్చి యంత్రాన్ని ఆజ్ఞాపించినట్లు చూస్తూ బేడా వేశాడు. టికెట్టు చూసి నిండుగా ‘హు!’ అంటూ వెళ్లిపోయాడు. దాని మీదకూడా “పర్మిట్” అని వుంది.

తర్వాత కొత్తగా మెరుస్తున్న కారులోంచి దిగి ఒక వర్తకుడు సేలం అంచుకడువా సవరించుకుంటూ వచ్చి బేడా వేశాడు. అతనికి ఆశ్చర్యం వెయ్యలేదు.

(మిగతా 68 వ పేజీలో)

“గీతాంజలి” నుండి రెండు గీతాలు

★

అనువాదం :

ప్రయాగ

ఎక్కడ

హృదయం భయోద్విగ్నం కాక
తలయెత్తుకు నిలబడగలమో ;
ఎక్కడ, విజ్ఞానం స్వచ్ఛందమో ;
ఎక్కడ, జగత్తు ఎక్కడి కక్కడ
లోలోపల

సంకుచితంగా గోడలు కట్టుకు
విచ్చిన్నం కాలేదో
ఎక్కడ, సత్యపునిమ్నాన్నతాలను
భాషలు ప్రకటిస్తాయో ;
నిరంతర మానవ కృషి
ఎక్కడ, పరాకాష్ఠ చేరుతుందో ;
మృతాచారపు టెడారి బయల్గలో,
ఎక్కడ, శుభ్రహేతు ప్రోతస్విని
ఇంకి క్రుంకి పోలేదో ;
ఆ విశాల భావనలో,
ఆ ఉదార వర్తనలో,
ఎక్కడ, నిర్మల హృదయం
పయనిస్తుందో ముందుకు
తండ్రి, ఆ స్వతంత్ర స్వర్గంగా
నా దేశం ఫలించనీ!

ఇదే నా ప్రార్థన ప్రభు!
నా హృదయంలో కిల్బిషాన్ని
కూకటివేళ్ళకు నరుకుము !
సుఖం దుఃఖం తేలిగ్గా
భరియించే బలం ఇవ్వు !
నా ప్రేమను జనసేవలో ఫలవంతం
చేసుకునే బలం ఇవ్వు !
అనాధులను బాధితులను
విడకుండే బలం ఇవ్వు !
దురంత పాశవ శక్తి
లొంగిపోని బలం ఇవ్వు !
క్షణక్షణారాభ్యుదయకు
అతీతమై నా మనస్సు
నిలిచేందుకు బలం ఇవ్వు !
నీ ఆశయ సాధనకై
నా శక్తులు సర్వస్వం
బలి చేసే బలం ఇవ్వు !

శిక్షా పత్రం!

ఒకనాడు

గల గలా ఫెళ ఫెళా

విరిగి పడిపోతుంది

నీరంగు గాజుపెంకులమేడ !

ఒకనాడు

తెరుచుకొని పరుచుకొని

బోను విడివస్తుంది

క్రొర్యమను పశువు వన్నెల

పెద్దపులి!

ఒకనాడు

వేదం శాస్త్రం విజ్ఞానం

వట్టణాలు వల్లెటూళ్లు

ప్రాక్ పశ్చిమాల విషపుపరిధుల్లో

తిరిగి తిరిగి గిరున తిరిగి తిరిగి

పిడికెడు బూడిదలో పేర్లు

(వాసికొనును!

కాని-నీ

కనురెప్పల సందులనుండి

బ్రతుకుగోడ చీలికలనుండి

వివచ్చును ఒకకష్టజీవి మూలుగు !

ఒక పేదవాని యీలుగు !

కనవచ్చును,

నీయుద్ధానికి స్వార్థానికి బలి యిచ్చిన

సైనికలోకపు సీసపునాలుకపై

కసిలో కత్తులు ! కసికత్తులు!

ఎప్పుడో ఎప్పుడో

న్యాయం తన భయంకర

ఛత్రం విప్పినపుడు

ధర్మకత్తుల బావుటా

ఎగురొవ్వెచి నప్పుడు

గతచరిత్రలు నక్షత్రాలై

కన్నీళ్లు కార్చినప్పుడు

ఓవ రకుడా! ప్రభుత్వాధ్యక్షా!!

ఓస్వార్థజీవీ!

మీరే జవాబుదారీ

మీకే శిక్షవుంది!

అదిగో అదిగో

భావిమెదానంలో మీకోసం

విద్యుత్ రజ్జులతో ఉరివుచ్చులు!

ఉరివుచ్చులు!

నవ్వే అరచే చప్పట్లు చరచే

చీకటి ఉరివుచ్చులు!

ఖరార్ నామా

జన్మైతిన మానవునకు
జీవితమే పరమధనం!
అయితే అది ఒకమార్చే
అతని కొనగబడిన వరం!
పుట్టలోని పురుగులవలె
పుట్టి పెరిగి...
సంఘంలో తావులేక
అస్తిత్వ ప్రయోజనం
ఊహకు అందనిదవగా
తనచరిత్ర చెరిపేసుక
తనదారిని వెలిపోయే
మానవుడి కపుట్టబోడు
సుడిగుండంలో పడితిరగడు!!
పిరికితనపు సిగ్గులకగ్గులమై
దగ్గవటలమై...
పొగచూరినభూతకాలమర్యాదలు
ప్రేలాడిన బూజులు...
వేటాడే భూతాలై నిను
తరుము తూంటె,
పిరికిమందు తింటావా? నరుడా?
వీరునివలె తిరుగుబాటు చేస్తావా?

నీవే ఒక సిపాయివై
నీకోటుకు అంటుకొన్న
పురాకాల పీడకలల
మంచుబొట్లు విదిలించేయ్!
మనిషీ! నీరక్తాన్నర్పించేయ్!
నీత్యాగం వృధాకాదు!!
నీత్యాగం వృధాకాదు!!
మనిషీ మనిషిని పీల్చని
పీడించని, దోచని,
వర్గరహిత స్వర్గానికి
శ్రమిస్తావన జరుగుతోంది!
పుట్టే నీ బిడ్డడు
దర్శిదమున దోపిడిలో
బ్రతుకలేడు! బ్రతుకడు!
పుట్టే పాపాయిక ఏవో
లేనిపోని ఆశలనిచ్చేస్తనునిర్మించుక
నిట్టూర్పుల మత్తెనలను కట్టుక
స్వన్నా లోకనలో ఊహిస్తూ
స్వర్గలోక సౌఖ్యాలను తలపోస్తూ
బ్రతుకలేడు! బ్రతుకడు!
ఉన్నదొక్క జీవితమే!

వీరునిగా మానవునిగ
బ్రతుకుము నరుడా!
చరిత్ర నీకోసం
ప్రసవబాధ పడుతూన్నది!
భవిష్యత్తు నీకోసం
పడిగాపులు పడుతున్నది!!
ప్రయోజనం లేని బరువుపేళ్లు
మోసిమోసి బడుగై పోయిన
దరిద్రమున కనలుబ్రతుకు
గొలుసులోని కుక్క-బ్రతుకు
చాలు చాలునరుడా! (బ్రతుక లేవు
ఎపుడో అజ్ఞాతయుగంలో
నీవెకప్పబడిన దుప్పట్లే
దుష్ఫలితాలై... దుర్భరమైనా-
తొలగించే శక్తిలేక
మరణబాధతో గిల గిల
తన్నుకొనేందుకు
జన్మించావా? మనిషి?
ఉన్నది ఒకబ్రతుకే

గతమును ఒక్కసారి విస్మరించు!
శూరుడవై శృంగులములఛేందిచు!
(పభవించే శాంతిజగతి
సువర్ణదీపిధి నీకే ముమ్మాటికి
నీతమ్ములకే...మనిషి!
నీరాజన మిస్తుంది!
స్వేచ్ఛకై జరిగే విప్లవసమరంలో
క్షుతగాత్రుడవై పడిపోయినమనిషి!
గాయపడిన సింహువలె
గర్జించిన నీకంతధ్వని
రాబోయేస్వర్ణయుగానికిజయధేరి!
నీజీవిత మొకరహదారి!
నవనమాజ వ్యవస్థకే
బీజాక్షరనామకరణమహోత్సవం!
నీగొంతుకొసలు దేశభక్తి
నిర్వచనాలై కలకాలం నిలుసాయి.
జీవిత బలిదానం చేసినమనిషి!
నీవచనాలే లోకపుఅంతిమ
ఘడియలవరకూ ప్రతిధ్వనిస్తాయి!!

కావ్య రంగం

ఫ్యాక్టరీలు ఉన్నంతకాలం నేను పద్యాలు రాసితిరుతాను.
“జనసామాన్యం కవిత్వం వాంఛించదు” అనడం “జనసామాన్యం
ఊపిరి పీల్చదు” అనడంలాంటిదే—
“నీకవిత్వం... నాకవిత్వం... ఇంకోడి కవిత్వం... వాంఛించలేదంటే”
అది—నీతప్పు... నాతప్పు... ఇంకోడితప్పు... అంతే!

శ్రీ శ్రీ

జా గృ తి

ఒక వెల్లువ ఉవ్వెత్తుగ
లేస్తుందని—

ఒక పెనుతుఫాను
వీస్తుందని—

సకల జగతి జాగృతి
దీపిస్తుందని—

అగ్ని పర్వత హృదయం
బ్రద్దలుగా పగిలి 'లావా'
ప్రవహిస్తుందని—

చిరిగిన చొక్కాలై
చివికిన జీవితాలు!
రహదారికి ప్రక్కన
రాళ్ళగుట్టలై
కూలిన జీవితాలు!

అధికార మదాంధులపై
తిరుగుబాటు జేస్తాయని—

జగత్తులో ఇప్పుడిప్పుడే
చిగురించే చైతన్యం
గగనం కెగ్రబాకి లేచి
కదలని సింహాసనాలు
కంపింపగ జేస్తుందని—

ఆకలితో, ఆవేదనతో
అల్లాడే అనాధులార్తులు
ఆఖరు ఊణానికైనా
అంతా ఒకచాతారని
శాంతిని సాపిస్తారని—

నాకూ - నీకూ
మేల్కొని చూచే అందరికీ
నాడు తెలుసు!
నేడు తిరిగి తెలుస్తోంది!

నా జీ నై జాం

[ఈ పాట యాదగిరి వ్రాయలేదు. పాడాడు. తెలంగాణా ప్రజల ఉజ్వల పోరాటంలో పాల్గొంటూ, అక్షరజ్ఞానమైనా లేని యాదగిరి తన హృదయవేళాన్ని వెళ్ళబోసుకోడానికి ఈ పాట కట్టాడు. నైజాం రాక్షసత్వాన్ని రూపుమాపే వేల కొలది తెలంగాణా ప్రజల ద్వేషాన్ని ఈగీతం బాహటంగా చాటుతోంది. అందుచేతనే తెలంగాణాలో ఈపాటపాడని గ్రామం లేదు. ఇల్లులేదు. గుండెలేదు.

తిరుమలగిరి పోరాటంలో వీరచరణం పొందిన యాదగిరికి అంతకంటే స్మృతి చిన్న మేంకావాలి? — సం.]

నైజాం సర్కారోడ! నాజీలమించినోడా!

యమబాధ పెడితివి కొడుకో నైజాం సర్కారోడా!

వండిన పంటనంతా తిండికైన ఊంచకుండా తీసికెళ్ళినావు కొ॥

దున్న సూభూమిలేక, పండమా ఇల్లులేక పరదేశమెల్లమి కొ॥

కంచారుగడ్డెలను, లంచగొండుద్యోగులను నీవు పెంచినాడవు కొ॥

నీపోలీసుమిలటరీజూసి మేము లొంగివస్తమని బల్ ఆశపడితివి కొ॥

పోలీసుమిలటరీగాని, లాఠీదెబ్బలుగాని

తుపాకీకాల్పులుగాని మిషనుగన్నులుగాని

తుపాకీ, బాంబులుగాని మీరెన్ని తెచ్చినగానీ

మేము లొంగిరాము నైజాంకొడుకో!

పోరాడుతామురా॥

చుట్టూనుసూర్యపేట, మధ్యానసల్లగొండ, తరువాత హైదరాబాద్

అవతలగొల్లొండ-గొల్లొండ ఖిల్లాకిందా

నీగోరికడతామురా॥

విశ్వకవి

రవీంద్రుడు

శ్రీ మతి

నరోజినీ నాయుడు

కవులు ప్రపంచమంతటా వున్నారు. ప్రపంచమంతటా సంగీతం వుంది. సౌందర్యము ప్రపంచమంతా వున్నది. కాని, లోకం మూలమూలాలన్న లక్షలాది ప్రజలు రవీంద్రుని గాంచి, ప్రేమించి, ఆరాధించటానికి కారణమేమిటి?

ఆయన జన్మించింది బెంగాల్లో. ఆయన మేనోంపద, సాంప్రదాయ మూలాల బెంగాల్ వే. ఆయన కవిత్వంలోని ప్రకృతి దృశ్యాలు, గ్రామీణ జీవితమూ, పువ్వులు, నదులు, ఆంధ్రులెలలో నడులపై భారం గావాలే వర్షా మేఘాలుకూడా - అంతటా తన బెంగాల్ జీవితమే ప్రతిఫలిస్తుంది. కాని, ఆయన విశ్వకవి! ఆయన భావన కొద్దిమందికో తెలుసు. కాని అది లక్షలాది ప్రజల హృదయస్పందనగా మారింది. ఈ రహస్యం ఎక్కడుంది? ఆయన సందేశమేమిటి?

మానవజాతిని ముంచేతే ఆయన గాఢమైన ప్రేమ-ఆయనరహస్యం! మానవసేవ - ఆయనసందేశం!

ఒకప్పుడు తన గ్రామకుటీరంలో కూర్చుని, సులలిత సారి హిమాలయ పర్వత

ఛాయలలో విశ్రమిస్తున్నప్పుడు, నదిపై ప్రయాణించేస్తూ శరంగుల పాటలు వింటున్నప్పుడు, శాంతినికేంద్రంలో తన అనుచరులమధ్య దేవదూతలాగ కూర్చున్నప్పుడు "మానవజాతియొక్క నిశ్శబ్దసంగీతం" ఆయన విన్నాడు. శ్రీ పురుషుల హృదయాలలోకి తన మనోనేత్రంతో తేరి చూచాడు. వారి సుఖ కుఞ్చాల పరమరహస్యం ప్రహించాడు. తన దర్శించి ప్రకృతివల్ల ప్రపంచమంతటా వ్యాపించివున్న ప్రకృతి దృశ్యాలను సాక్షాత్కరించుకున్నాడు. కంఠమెత్తాడు, గానంచేశాడు అగానంలో లోకపు సంతోషం వెలుగై వ్యాపించింది. ఆయన వినతకంబుడై గానంచేసినప్పుడు అగానం లోకపు శోకంలాగ ఆ శ్రోశించింది. ఆయన కండ్లెత్తి పసిపిల్లల ఆట పాటలు చూచినప్పుడు ఆ చునలో సంగీతం జాలువారింది. మానవ జాతిలో నిత్యమూ జరిగే సంఘర్షణకు ఆయన హృదయం శోకంతో వికారికృతమైంది.

మంచుబిందువులు ఆయన పాదాలను కప్పివేసేవి. ఆయన చిరస్మృతై నక్షత్రాలు తాండవించేవి. మహానదుల సంగీతం వింటూ, పర్వత శిఖరాలవెనుక అస్తమించే

సూర్యుణ్ణిమాస్తూ - వీటన్నిటినీ ఆ య న
కవితాజుత్తులో పునఃస్పష్టి చేశాడు.

మానవైక్యత ఆయనలక్ష్యం

ఆయన ప్రపంచమంతా సంచారం చేశాడు. హిందూ, యోచిస్తూ, తపస్సు చేస్తూ! ■ గాఢమైన అనుభవంతో, విశాలమైన దృక్పథంతో తన కవితాజుత్తును నింపాడు. భారతదేశ సంపదయైన వేదాలు, తత్వశాస్త్రమూ సరించాడు. ప్రపంచదేశాల సాహిత్యమూ, కళలూ ఆస్వాదించాడు.

ఆయన గ్రంథపఠనం, యోచన, సంచారం, అనుభవమూ - అన్నీ ఒకే నిశ్చలవిశ్వాసాన్నిచ్చాయి : మానవైక్యత అవిచ్ఛిన్నమని!

ఆయన యావనంలో మహాభావుడు. అతనికవనం భావుకతతో ఉర్రూతలూగేది. యువకులకు సహజమైన ఉద్వేగం ఆయన గీతాలలో వెల్లివిరిసేది. మధ్యయస్సులో వ్రాసిన గీతాలలో ఉద్వేగపు పాలు కొంతతగ్గి, ప్రశాంతత అలరడింది. కాని, వృద్ధాప్యంలో తిరిగి ఆ యావనంనాటి కవితాగుణాలే విబృంభించాయి.

ఆయన యువకులతో కలిసి మెలిసి బ్రతికే వాడు. వారి సంతోషంచూసి ఉత్సాహంపొందే వాడు. వారి భావాలు విని తన సుహదాశయాలను, దివ్యస్వప్నాలను పునరుజ్జీవింప చేసుకునే వాడు. ఆయన యువకులనుంచి

గ్రహించింది : ఉదేశం! తమ యువకులకిచ్చింది : సందేశం!

స్వాతంత్ర్య జ్వాలను వెలిగించాడు

ఆయన జీవితంలోని అనేక దశలలో, నా చిన్నతనంనుంచీ ఆయనను గురించి నేనెరుగుదును. నేను హైద్రాబాదులో బాలికనై పున్నప్పుడు ఒక్కొక్కప్పుడు మా అమ్మ పాటలు పాడుతూవుండేది. ఆ పాటలు రవీంద్రనాథ టాగూరువని చెప్పేది "రవీంద్రుడు బెంగాల్ దేశానికి దేవుడలాంటి వాడు" అనేది ఆమె. బెంగాల్ లో స్త్రీ పురుషులంతా ఈగీతాలు పాడుతారు; అనేది ఆమె. సరంగులు, రైతులు, విద్యార్థులు గృహిణులు, ఉద్యోగులు - ఒకటేమిటి పట్టువాసులు, పల్లీయులు అనే భేదంలేకుండా ఎవరి గొంతునుంచైనా ఆపాటలు వినిపించేవి. ప్రజలు శుఖ, దుఃఖాలలోనూ యీగీతాలు ఆలపించేవారు."

అంతేకాదు అతని జన్మభూమి కడగండ్రకు లోనైనప్పుడు, భారత దేశంబానిస శృంఖలాలు ఛేదించుకునే స్వాతంత్ర్యపు దివ్యస్వప్నాలను కంటున్నప్పుడు ■ స్వాతంత్ర్య జ్వాలను నిరాఘాటంగా పైకెత్తేవాడు. ఆజ్వాలనుంచి అన్ని మౌదయాలూ వెలుగండుకు నేవి.

శాంతి సందేశం ఆయన గానం

ఆయన అనేకసార్లు యూరప్ వెళ్ళాడు. ఆయన 1918 వ సంవత్సరంలో మూడవ సారి 'గీతాంజలి' తో వెళ్ళినప్పుడు, విరిష్ మహాకవి ఈట్స్, టాగూరు కవిశ్వమహాత్మానికి తన్మయుడై ప్రపంచానికి ప్రకటించి, ప్పడు, ఆయన బెన్స్ త్యానికి యూరప్ ఎలా సంచించిందో నాకు తెలుసు. రేపా మహా రానున్న యుద్ధ జ్వలంతో మూల్గుతున్న యూరప్ ఖండం 'గీతాంజలి' శాంతి సందేశంకోసం తహతహలాడింది యూరప్ నాల్గు చెరుగులకూ టాగూరు కీర్తి జ్యోతిలాగ, పతాకలాగ వ్యాపించింది. ఒక కొత్త జీవితంకోసం, కొత్త ఆదేశం, కొత్త ఆశయంకోసం యూరప్ ప్రజలు టాగూరు కేసి చూశారు. సందేహ, భయాలతో వికలమైనవారి హృదయాలు ఆయన భవిష్యద్వాణిని ఆరాధించాయి.

'గీతాంజలిని' ప్రచురించినమరు సంవత్సరమే మొదటి ప్రపంచ సంగ్రామం ప్రారంభమైంది. యుద్ధం ఎప్పుడు ప్రారంభమౌతుందోని భీతాహంచెందివున్న ప్రజలకు భైర్యాన్ని దాధ్యాన్ని ప్రసాదించటం ఆవసరమని రవీంద్రుడు భావించాడు. ఆ సమయంలో, తన సందేశాన్ని ప్రజలకందించిన టాగూరు ఆబాలగోపాలాన్నీ సమ్మోహితులను చేశాడు. సాధారణంగా ప్రసిద్ధ విదేశీయులను ఎన్నడూ గౌరవించని ఇంగ్లీష్ జాతి టాగూరును చూచి వెర్రెత్తిపోయింది. ఆ రోజుల్లో అనేక విచిత్ర సంఘటనలు

జరిగాయి— ఆయన గీతాలను ఎక్కడపడితే అక్కడ, పిన్నలు, పెద్దలు అంతా చదివే వారే. గదులలో, విరామస్థలాల్లో; ఒక సారి బస్ లో ప్రయాణించేస్తుంటే ఒక యువకుడు అతివేగంగా నావగ్గరికివచ్చి చేతులు రెండూ పట్టుకుని అన్నాడుగదా: "చూడు, చూడు; విదుగురు వృద్ధత్రీలు వరసగా గీతాంజలిని మననం చేస్తున్నారు" అని.

ఆయన స్కాండినేవియా, యుగోస్లావియా, జెకోస్లావేకియా, హంగరీ, ఫ్రాంసు, జర్మనీ, అమెరికా, కనడా, దక్షిణఅమెరికా, మరి అనేక దేశాలు సంచారం చేసినప్పుడు ఒక నవద్వక్వధాన్ని ప్రబోధించే మహాప్రవక్తగా వెలుగొందాడు.

మానవజీవితానికి ఒక గాఢార్థాన్నీ, ఒక పున్నతలక్ష్యాన్నీ ప్రతిపాదించాడు. భారతదేశ విజ్ఞాన సంపదను దేశదేశాలకూ పంచిపెట్టాడు.

మానవత్వం వికసించిన మహాకవి

అనేకమంది ఆయన్ను 'మిస్టిక్' అంటారు. ఆయన 'మిస్టిక్' కావచ్చు. ఐతే, ఆయన 'మిస్టిక్' మాత్రమేకాదు. 'మానవత్వం' వికసించిన మహాకవికూడాను! ఆయన పసిపిల్లలలో పిల్లవాడుగానే ఆడుకునేవాడు. అందరి కవులవలెనే ఆయన సౌందర్యోపాసన చేసేవాడు. అంతేకాదు. వృద్ధుల ఎదుటకూచుని, గడ్డాన్ని మెల్లగా దువ్వుకుంటూ చావు, పుట్టుకలను గురించి

పునర్జన్మ, పునర్మరణమూ అన్నిటినిగురించి తపస్విలాగ అనంతసత్యాలు బోధించేవాడు.

అయిన ఎక్కడికి వెళ్ళినా చూసి మనుష్యులనేవాళ్ళుగదా! “ఏమి సుందరో జ్వల దృక్పథం! నిస్సారమైన ఈ జగత్తులో ఈ సుందరమూర్తి ఏమిటి? ఆయన ప్రబోధమేదా ప్రసక్తా, మహనా?”

విశ్వజనీనత ఆయన మహత్వం

ఈ గండేహాలకు ఒక్కటే సమాధానం. ఆయన మూడూనూ - ఆయన గాయకుడు గనక! టాగూరులాంటి కవి కావడంకంటె ఉన్నతమైనదేమింది? అనేకమంది వేదాంతాలు జన్మించారు, మరణించారు. వారు ప్రతిపాదించిన తత్వాలు పెరిగాయి, మరుగున పడిపోయాయి. మహారాజులనేకులు చచ్చారు, పోయారు. వారి పేర్లూ, వంశాలూ ఎవరికి జ్ఞాపకమున్నాయి? తమ కీర్తిద్వింతలకు వ్యాపించిన వైశ్యాధి పతులు ఇవాళ ఎవరిక్కావాలి? కాని, మహాకవి ఎప్పుడూ బ్రతికే వుంటాడు. నేడు, రేపు అనకుండా, ఇక్కడా అక్కడా అనకుండా రవీంద్రుడు జీవించే వుంటాడు, తన దేవాన్ని ప్రేమించిన టాగూరు, ఇతర దేశాలనుగూడ సమా

నంగా గౌరవించాడు. ఆయన ప్రతినాళం లోనూ, పండిన ఆయన ప్రతి కేశం లోనూ, జీవంతో వెలిగే ఆయన ప్రతి రక్తకణం లోనూ - అంతటా ఆయన భారతీయుడే, కాని, ఆయనలో అంతటా విశ్వజనీనత గూఢుకట్టివుంది.

(వసుచంలోవున్న విజ్ఞానాన్ని, శాస్త్రాన్ని, సాంఘిక రా్యాన్ని గ్రహించి తనలో ఇముచ్చుకోవడంలో విశ్వజనీనతను ప్రదర్శిస్తున్న భారతదేశం ఆయనలో తన అంతఃకరణకు సరియైన మూర్తిని కనుగొన్నది. భారత హృదయంతో పలికిన ప్రవక్త టాగూరు.

* * *

టాగూరు తనకు రానున్న మరణాన్ని సంబోధిస్తూ జీవితాన్ని గురించి యిలా చెప్పాడు:

“పుష్పించిన కమలంలో నాలువారే తేనెను ఆస్వాదించాను.” ఈ కమలం పుష్పించిన తన మేధస్సు! ఈ తేనె తన జిహ్వపై వర్షిస్తూనే ఆయన పరమపదించాడు.

ప్రజాసేవకులను గౌరవించలేని ప్రభుత్వం

పతనంచెందక తప్పదు

—రవీంద్రుని లేఖలనుంచి

పాదధూళి

★ నాటిక ★

శ్రీ పొట్ల వల్లి రామారావు

— మొదటి రంగము —

ఊరిబయట గుడిసె. గుడిసెమధ్య
ఓ తడిక అడ్డంకట్టి ఉంటుందిముందు
వసారాలోంచి తల్లిలోనికి పోతుంది
తల్లి ఓ చినుగుగడ్డ కట్టుకొని
ఉంటుంది. ఎప్పుడో, సిరులనుభ
వించినట్టు ఆమెమోము గుభీరంగా
ఉంటుంది.

తొమ్మిదేళ్ళ పిల్లవాడు పడు
కొని నిద్రపోతూవుంటాడు. పట్టు
దలగల ముఖలా కనపడుతుంది.

ఉదయం ఏడుగంటల వేళ

తల్లి: నాయనా!

[పిల్లవాడు కదలడు]

తల్లి: అబ్బాయి!

[జవాబివ్వడు]

తల్లి: నాయనా! లేరా!

[చెంపను చేయిస్తుంది కదిలిస్తుంది]

పిల్లవాడు: ఏమిటమ్మా?

[పడుకునే కసురుతాడు]

1942 న హోద్యమము నాటిది ఈ
ఘటన. అస్సాం పల్లె ప్రాంతంలో ఒక
ఇంటిని నిలువున దోచుకున్నారు పోలీ
సులు. గాంధీజీ ఆ ప్రాంతాల్లో సంచా
రం చేసినపుడు అటుంటుంటే మిగిలిన
తల్లి, పిల్లవాడు, వాళ్ళ వివాద జీవితం
బయట కొచ్చింది. మఖన్‌లాల్,
దులారీరామ్ నాటికలో కల్పిత వ్యక్తులే
వివాదాలంటి నేర్పరులు మనరాజకీయ
రంగంలో చాలమంది ప్రవేశించారు.

తల్లి: తెల్లవారిందిరా!

పిల్లవాడు: తెల్లవారి లే యేం నిద్ర
పోనీయవూ-

తల్లి: అయ్యో - మాటచెప్పతా!

పిల్లవాడు: ఏమిటమ్మా మాట! నిద్రపోయి
లేవనీయ.

తల్లి: అయ్యో!... నాయనా

[నిరాశగా అంటుంది]

పిల్లవాడు: నిద్రపోనీయక 'నాయనా...
నాయనా'

తల్లి: ఒక్కమాటనివి పడకొరాదురా.

పిల్లవాడు: ఉహు...

తల్లి : అయ్యో...

పిల్లవాడు : నన్ను పడుకోనియ్యవూ,

[కోపంతో]

తల్లి : యింతకోపమేట్లాగురా ?

పిల్లవాడు : నిద్రపోనీయక కోపము...

తల్లి : ఈ రోజు యిక్కడికి...

పిల్లవాడు : సరే...పో

తల్లి : చూడు ?

పిల్లవాడు : నీ పుణ్యముంటుందమ్మా
కొంచెం పడుకోనియ్యు.

తల్లి : ఇదెక్కడి నిద్రా ... మొద్దునిద్ర!
ఊరంతా మేల్కొంది...ఇదంతా
ఏమిటో కొంచెంలేచిచూడు !

పిల్లవాడు : చాలే...పో !

తల్లి : బాపూజీ వస్తావునాయనా ! ఈ
రోజు మనవూరు !

[పిల్లవాడు కొంచెంసేపు
చకితుడై లేస్తాడు]

పిల్లవాడు : బాపూజీ ?

తల్లి : అవునునాయనా ! ఏమనుకున్నావు !

పిల్లవాడు : యిక్కడికా ?

తల్లి : అవును యిక్కడికి. మనగ్రామానికి
మనలోగిళ్ళలోకి...మనమధ్యకు.

పిల్లవాడు : మనయింటికిగూడానా అమ్మా !

తల్లి : మనయింటికానాయనా ! శుష్క
దరిద్రులం ... దొంగలుపడ్డ యిల్లు
మనది. మనల్ని ఎవరడుగుతారు
నాయనా ! ఆ మహాత్మునికి అర్పించ
డానికి మనచేతిలో ఏముందిచెప్పా !
పోనీ ఆ మహానుభావునికి మనం ఏం
తెలుసు !

పిల్లవాడు : దేశంకోసం అన్నీ అర్పణచేసిన
మనబోటివాళ్ళను విడిచి, నేట్ దులారా

రామ్, ముఖ్యనాథ్ యింటికి వెళుతా
డమ్మా బాపూ ?

తల్లి : మనత్యాగాలు ఒకలెక్కలోనివా
నాయనా ! ముఖ్యనాథ్
వాళ్ళేగా ఈ ఊరికి నాయకులు. ఈ
రోజుమాడు పెటెలో దాచివుంచిన
ఖాదీబట్టలు వేసుకొని మహాత్యాగు
ల్లాగా ఊరంతా ఎంత తాపత్రయంతో
తిరుగుతున్నారో...పందిళ్లు! పాకలు!
ద్వారాలు! తోరణాలు!...

పిల్లవాడు : బాపూను పూనాజెల్లాపెట్టిన
ప్పుడు వీళ్ళేకాదమ్మా అధికారులట
ఆశ్రయమిచ్చి మనయిళ్ళు దోయిం
చింది ?

తల్లి : అవునునాయనా ! కాని ఆబాపూకు
ఏం తెలుసు ఈ తెరచాటు సంగతులు!
వీళ్ళగౌరవం మర్యాద, మాట, చున్నన,
భయం, భక్తి, ఎవళ్ళకొస్తాయి. ఈ
రోజు వీళ్ళు పూనుకోకపోతే బాపూను
ఆహ్వానించేది ఎవరు ? పోగా వాళ్ళను
కాదని ఆ మహానుభావునివర్గరికిపోయి
ఈసంగతులుచెప్పేవారెవరు ?

పిల్లవాడు : బాపూ బీదవాళ్ళతోనే
వుంటాడుగాఅమ్మా ! ఏం ! మన
యింట్లో ఎందుకుదిగ్గరమాడు ?

తల్లి : మయిల్లానాయనా ! ఆయన పాద
ధూళి దొరికినాచాలుచునను.

పిల్లవాడు : పాదధూగాఅమ్మా ! బాపూనే
ఆహ్వానిద్దామమ్మా మన యింటికి !

తల్లి : నీమాట ఎవరునింటారు నాయనా
దులారామ్, ముఖ్యనాథ్, వాళ్ళ
మాటే చెల్లుబాడి అవుతుంది.

పిల్లవాడు : వీళ్ళు వివేకపోలేమానె..బాపు
వివేకమూ ?

తల్లి : ఆయన దగ్గరికి ఎవరు పోనిస్తారమ్మా
నిన్ను ?

పిల్లవాడు : నేనే పోతాను...దులారామ్
మఖిన్ లో వాళ్ళంతా పోయినట్టే
నేనూ పోతాను.

తల్లి : లాఠీలు తీసుకొని ఆయనచుట్టూ
మన సామూకారు అనునరులంతా నిల
బడుతారు. పోయినా నిన్ను నెట్టి
వేస్తారు ఈ జీవమాన మెందుకుబాబూ!

పిల్లవాడు : ఇప్పుడు మనసున్న గౌరవమేమి
టమ్మా ? అయినా బాపుదర్శనంకోసం
పోయినపుడు ఎవడైనా నెట్టివేస్తే
నానిని లెక్కచేయకూడదమ్మా.

తల్లి : నాయనా...తండ్రిలేని పిల్లవాడివి.
చూడు! వైగా ఆ సామూకారు
మనపై ఏమంత యిదిగాలేదు.

పిల్లవాడు : వాళ్ళతో నాకేమి అక్క
రమ్మా! బాపూతో నాకుపని.

తల్లి : బాపూను ఏమనుకున్నావు
నాయనా! రాజాధిరాజులు ఆయన
నతో సుభాషించేరు.

పిల్లవాడు : రాజాధిరాజులతో బాపూకు
పనిలేదు. నిజమే...కాని బాపు బీద
లతో ముచ్చటపడతాడు. నచ్చుతాడు
ఆడుకుంటాడు. ఆరోజున పత్రికలో
నుంచి కత్తిరించి బామ్మేది? దాట్లో
బాపూ కూర్చి అప్పాయిని ఎత్తుకొని
నవ్వడంలేనా ?

తల్లి : నిజం... నాయనా... కాని...

పిల్లవాడు : పరమాదేవమ్మా! అన్ని అను
మానాలు నికు.

తల్లి : సాహసం ఎందుకు తండ్రి...అందని
పండ్లకు ఆకవడటం కేనికి ?

పిల్లవాడు : అందని పండు అయితే మన
మధ్యకు ఎందుకొస్తాడు బాపు ?

తల్లి : మన సేట్ దులారామ్ వాళ్ళు
పిలిచారు.

పిల్లవాడు : నీకు దులారామ్ పిచ్చు పట్టు
కుంది..వీడెవడమ్మా! వీడి కొంప
పోయిందా? గోడిపోయిందా? వీడు
తుపాకులకు గొమ్మిచ్చి ఎదురు నిల
బడ్డాడా? మనబోటి ఆర్తుల, దీనుల,
దుఃఖితుల చూడటానికే వస్తున్నా
డమ్మా బాపూ. లేకపోతే ఈ సేట్
కన్న పెద్దబాజ్జి కలవాళ్ళు బాపూకు
దొరకకపోరు

తల్లి : నాయనా! నీయిష్ట...నాకోరిక
కేటిమాత్రం పూర్తిచేయ!

పిల్లవాడు : ఏమిటమ్మా?

తల్లి : బాపూను ఎట్లాగూ నేను చూడలేను..
కొంచెం ఆయన పాదపూర్తి తెచ్చి
పుణ్యం కట్టుకోనాయనా.

పిల్లవాడు : నీకు వెగ్గిలేచిందేమే అమ్మా!

తల్లి : అవును నాయనా, వెగ్గి. వెగ్గి
కాకపోతే ఇంకేముంది? నిన్ను అన్ని
విధాల పెంచి పెద్దజేసి విద్యాబుద్ధులు
నేర్పవలసిన మీ నాన్నను పోగొట్టు
కున్నాను. నిన్ను మరిపించే నీ ఎత్తు
కొడుకును దేవుడు ఎత్తుకుపోయాడు.
ఆస్తిని దొంగలు దోచుకుపోయారు.
కొంప బూడిద అయింది. యిక వెగ్గి
లేవక ఏమాత్రం ?

పిల్లవాడు : అమ్మా... ఊరుకో... నువ్వ
బాపూను ఇవన్న చెపుతాను.

తల్లి : నిజమే... నాయనా... బాపు !

పిల్లవాడు : మనబోటి నీడలేని వాళ్ళందరికీ
తండ్రి, బాపు.

తల్లి : నిజము ... నాయనా ... నీకన్నీ
వయసుకుమించిన ఆలోచనలే... పెరిగి
పెద్దయి నాలుగు కాలాలపాటు
చల్లగా బ్రతికాలే.

పిల్లవాడు : ఇక మనం బాగానే బ్రతుకు
తాము !

తల్లి : నీ మాటలు విని నాకు ధైర్యం
వస్తుంది మీ నాన్న యింతే. ఎంత
సంకటాల్లో ఉన్నా యీటాగే మాట్లాడే
వాడు.

పిల్లవాడు : అమ్మా ! నీమీద కినిసాను
నిద్రలేపావని,

తల్లి : పూర్వం తండ్రి,

పిల్లవాడు : నాకు మొదట చెప్పలేదేం ?

తల్లి : నిద్రపోయేవాళ్లు అట్లాగే చేస్తారులే.

పిల్లవాడు : అమ్మా నేను బయటికి పోతా.

తల్లి : నాలుగు బియ్యపుగింజలు వేస్తాను.
ఒకముద్ద నోట్లోవేసుకొని వెళ్తుతండ్రి.

పిల్లవాడు : ఇవాళ నాకు ఆకలి అని
పించడం లేదమ్మా.

తల్లి : మళ్ళీ ఎంత పొద్దుపోతుందో.

పిల్లవాడు : పోనీ... ఆకలి లేనిది...!

తల్లి : పోయిరా బాబూ ! కాని బాపు
పాదధూళి పరువకు తండ్రి.

పిల్లవాడు : పెరిగానని.....అంత మతి
మరపు వాడినా అమ్మా నేను !

తల్లి : బైట సందడిలోపడితే యేమో
నాయనా !

— రెండో రంగం —

ఊరు ఉత్సాహ తరంగితమై
ఉంటుంది. ఊరిజనం ఊరిబయట

బాపుకోసం గుమిగూడి వుంటారు.
స్వచ్ఛమైన ఖాదీదుస్తులు దరించిన

స్వయంసేవకులు జనాన్ని సద్దు
తుంటారు. దులారిరామ్, మఖన్

లాల్ సన్మానపు పండిటిలో పూల
మాలల్లు అలంకరిస్తుంటారు.

ఇంతలో 'బాపూ, బాపూ' అని
కేకలు వినిపిస్తాయి. జనసమూహం

అంతా ఓకెరటంలాగ లేచి
ఊళ్ళోకి వస్తున్న మోటారుపై

వడతారు. బాపు మోటారులో
నుండి చిరకాలపు మిత్రులమధ్యకు

వచ్చినట్టు బోసిన వ్యవస్థతో,
భాస్వంతమైన తేజంతో, జన

సమూహంలోనుంచి దారి చేసు
కొని బయటికి వస్తాడు. మఖన్

లాల్ మొదలైనవాళ్ళు దండలు
వేస్తారు. ప్రజలు "మహాత్మా

గాంధీకి జై" అంటూ ఆహ్వానిస్తారు.
బాపూ తొణకడు. నవ్వుతు

టాడు. పిల్లవాడు జనసమూహం
కోలాహలానికి, తొందరపాటుకు

ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతూ బాపూను
చేరడానికి తాపత్రయపడుటాడు.

బాపు : బాపుని అక్కడ ఉన్నాడే ?
 మళ్ళీ లారీ : అవును. బాపుని ఇక్కడే
 వూరినామెల్లము ఇరిగాయి...యెంతో
 ముంది... కాదు రామ... ఆ దృశ్యం
 కనబడుతోంది...

బాపు : నడవండి!

(బాపు ముందు ఆయన దెవత జననమూ
 తన సమక్షంలో... పిల్లవానికి జనంలో
 తనది ముందుకు సందు దొరకదు)
 పిల్లవాడు : 'సన్ను కొంచెం ముందుకు
 పోనీయండి'

ఒక నాయకుడు : ఎవడు వీడు ?

(పిల్లవాడు వినిపించుకోడు.)

రెండో నాయకుడు : అరే ఎక్కడికి ?

ఒక నాయకుడు : ముందు యేమున్నదని
 ప్రశ్నపరుస్తావా ?

(పిల్లవాణ్ణి వెనుకకు నెట్టివేస్తారు. పిల్ల
 వాడు మళ్ళీ ముందుకు పోతాడు)

రెండో నాయకుడు : అరే.....యేమి
 చేస్తావురా ?

(చేయిపట్టి ఆశ్చర్యతాడు)

ఒక నాయకుడు : నెట్టియండి!

(పిల్లవాడు వినిపించుకోకుండా జనంలో
 నుంచి ముందుకుపోయి బాపు పాద
 ధూళి అందుకోపోతాడు)

రెండో నాయకుడు : అరేయ్ ! తన
 కుక్కరా !

ఒక నాయకుడు : తోసేయండి!...ఎవడు
 వీడు ?

రెండో నాయకుడు : చచ్చిపోతావు !
 నెకమ్మ పోవేంరా !

(రెండో నాయకుడు కుర్రవాణ్ణి లాగి
 నెకమ్మ తీసుకుపోతాడు, కుర్రవాడు

మళ్ళీ బాపు ముందు బాపును చూసి
 అద గుర్తొచ్చి చూస్తూ నడుచుకు
 తోచగానే ముందుకు పోతాడు)

ఒక నాయకుడు : 'అరే వీడు...
 ఎవడో వీడు!'

రెండో నాయకుడు : ఏమిరా బాపు...
 నీకుకూడరా చెప్పేది !

ఒక నాయకుడు : అరే తా...
 న్నారా...వీడు చస్తాడు.

రెండో నాయకుడు : తోక్క...
 చేయో, కాలా విరిగితే కాదు
 రాదు.

(జనసమూహం కాళ్ళు తిరిగివచ్చి
 ఎట్లాగో నలిగిన చేయి బయటికి చీకు
 కుంటాడు)

ఒక నాయకుడు : మంచి పనయింది...
 బుద్ధి వచ్చిందా ?

రెండో నాయకుడు : ఇక వెళ్ళు...
 చెయ్యి వెడితేవా ముక్కు రెపోతుంది

ఒక నాయకుడు : ముక్కు రెపోతు...
 తొక్కడంలో నునీ ఆలెతావే

(పిల్లవాడు ఇంకేమీ వినిపించకుండా
 బాపు కాళ్ళు చూస్తూ నడుచుకుంటాడు
 బాపు వెనుక కొంచెంమీద బాపు ఎక్కడ
 తుంది. పిల్లవాడు వెంటనే బాపును చూచి
 గుర్తులవై పడతాడు)

ఒక నాయకుడు : అరేయ్ ! కాళ్ళలా
 పడ్డాడు కెళ్ళవ !

రెండో నాయకుడు : మళ్ళీ చేరాడు ?
 అరేయ్ ! నా కాలు చేయిమీద పడ్డది
 లే...లే

ఒక నాయకుడు : చావనియి కెళ్ళవ.

రెండోనాయకుడు : ఆగండి .. ఆగండి -
కాస్త చూడండి, కుగ్రవాడు!

ఒకనాయకుడు : చచ్చిపోతాడు.

పిల్లవాడు : (హిస్సి తిరుగు) బాపూ!
బాపూ!

బాపూ : ఎవరు ?

మఖ్మల్లాల్ : ఎవడో కుగ్రవాడు జం
మధ్యకు వచ్చినట్లున్నాడు.

[పిల్లవాడు 'బాపూ' అని మూల్లకుంటాడు]

బాపూ : తోక్కి వేసినారు ? ఏది ?
ఎవరు ?

మఖ్మల్లాల్ : బాపూ ! తాము ఉండండి
నేను పోయినాను

బాపూ : అక్కరలేదు... నేను పోతాను.

[జనసమూహం మధ్యకు పోతారు]

బాపూ : ఎవరు ?

దులారిరామ్ : ఎవడో యిక్కడవాడే
(మఖ్మల్లాల్ తో మెల్లగా) శ్యామ్
కొడుకు.

మఖ్మల్లాల్ : వాడికేంపని ఇక్కడ ?

బాపూ : ఏది ? (బాపూ పిల్లవాని దగ్గరికి
పోతాడు మనుషుల సాదాలు పడడం
వలన పిల్లవాడి చేతులు నలిగి రక్తం
కారుతుంది. శరీరం ధూళితోను నిండి
ఉంటుంది. పిల్లవాడికి స్పృహలేప్పి
పోతుంది)

బాపూ : చంసారా ?

సుశీలనాయర్ : లేదండీ ... కొంచెం
పొట్టుకు ఎక్కడో దెబ్బతగిలినట్లుంది.

బాపూ : ఆదేమిటి ? చేతులు చితక
తోక్కారు ! మెల్లగా రాగాడదూ!

సుశీలనాయర్ : వేళ్ళు కొంచెం నలిగా
యింది.

బాపూ : కొంచెమేమిటి ! రక్తం కాగు
తుంటే,

(పిల్లవాడు కళ్ళు కొద్దిగా తెరుస్తాడు.
హఠాత్తుగా బాపూ ఎదుట కనిపించేసరికి
పిల్లవాడు పోయిన ప్రాణాలు వచ్చినట్లు
లేకబోతాడు)

బాపూ : ఎక్కడికి లేస్తావు !

పిల్లవాడు : బాపూ !

బాపూ : ఏరుబ్బాయి ? ఉండు కొంచెం
కూర్చో !

పిల్లవాడు : (లేస్తాడు) నరుస్తే, బాపూజీ!

బాపూ : (నమస్తే అంటాడు) జాగ్రత్తగా
నడవాలబ్బాయ్ !

పిల్లవాడు : ఉమించండి బాపూ ! మీరు
కొంచెం అటు జరుగుతారా ?

బాపూ : ఎందుకు ? ఏమైనా పోగొట్టు
కున్నావా ?

(బాపూ రెండడుగులు వెనకకు వేస్తాడు
పిల్లవాడు వంగి ఆయన పాదధూళి
చొక్కాలోకి తీసుకుంటాడు)

బాపూ : యిదేమిటబ్బాయ్ ?

పిల్లవాడు : అయిపోయింది బాపూ !

బాపూ : దీనికోసమే జనం కాళ్ళక్రింద
పడ్డావా ?

పిల్లవాడు : లేదు బాపూ !

బాపూ : వేళ్ళు రక్తం కారుతున్నాయి.
కట్టు వేసుకోముందు.

పిల్లవాడు : రక్తం యిక కారదుబాపూ!
అయిపోయింది

బాపూ : గాయంలో మట్టి చేరుతుంది.

పిల్లవాడు : మట్టి అంటితే ఊరకే మాని
పోతుంది బాపూ.

బాపూ : యిప్పుడు తెలివి తప్పినట్లుంటివే?

పిల్లవాడు : మీ మాట విన్నగానే తెలివి వచ్చిందిబాపూ.

బాపూ : సుశీలాజీ ! అబ్బాయిని కొంచెం చూడు. ప్రేమ చితికిపోయిందా !
సుశీలాజీ : మంచిది బాపూ.

బాపూ : అబ్బాయి ! మీది ఏ గ్రామ ?
మఖన్ లాల్ : ఈ గ్రామమేదేనండి.

ఒకడు : ఇతని తండ్రినే కాలూరండి పోలీసులు.

బాపూ : ఏ మబ్బాయ్ ?

పిల్లవాడు : అవును బాపూ !

బాపూ : అబ్బాయ్ ! నాతోరా ; కట్టు కట్టుకొని పోనువు.

(అబ్బాయి నలిగిన చేయిపట్టుకొని నడుస్తుంటాడు)

బాపూ : ఎవరున్నారబ్బాయి నీకిప్పుడు ?

పిల్లవాడు : అమ్మ వుంది.

బాపూ : నీవొకడవేనా !

పిల్లవాడు : అన్నయ్యను కాలూరండి

బాపూ : రక్తంచుక్కలు పడుతున్నాయి చూడు ! త్వరగా వెళు ! అన్ను కాలూరుకుడు ?

పిల్లవాడు : నయమైపోతుందండి ఇప్పుడు.

ఒకడు : అంతేకాదండి. ఇల్లు తిగుల బెట్టారండి.

బాపూ : ఇల్లుకూడా ! యెక్కడవున్నారబ్బాయ్ ! ఇప్పుడు ?

పిల్లవాడు : ఊళ్లోనేనండి

బాపూ : అదికాదు. ఇల్లుపోయింది కదా, యెక్కడ వుంటున్నారు ?

పిల్లవాడు : ఊరిబయట పాక వేసుకున్నామండి.

(ఇంతలో సేతుబాబు రెండు అంతస్తుల

మేడవస్తుంది. బాపూ ఆ యింటివంక ఓచాపుమాచి తలవాల్చుకుంటాడు)

బాపూ : సేట్ సాబూ ! వీళ్ళు వూరి బయట వున్నారా ?

మఖన్ లాల్ : అవునండి.....యెంతో చెప్పాను ఊళ్లో వుండమని. నాగది ఒకటి చూపించాను.

బాపూ : ఏ మబ్బాయ్ ?

పిల్లవాడు : అవునండి. వారికే యిరుగ్గా వుందని బయట పాక వేసుకున్నామండి.

బాపూ : ఇరుకా !

(భవనవంక మరొకసారి చూస్తాడు)

మఖన్ లాల్ : తమకిక్కడే బస.

బాపూ : అబ్బాయ్ ! మీపాక ఎక్కడ ?

పిల్లవాడు : ఊరిబయట బాపూ.

బాపూ : సేట్ సాబ్ ! నేను ప్రస్తుతానికి అబ్బాయి పాకలోనే బసచేస్తాను.

నీ ఇంట్లో దిగనందుకు టీమించు.

మఖన్ లాల్ : బాపూ ! బాపూ !

బాపూ : అబ్బాయ్ ! నడవమ్మా

పిల్లవాడు : బాబూ ! సేట్ సాబ్ చాల శ్రమపడ్డాడు.

బాపూ : నీకెందుకది ?

పిల్లవాడు : మాయింట్లో ఎట్లావుండగలవు బాపూ ? కూవోన చింకిచావైసాలేదే.

బాపూ : నాకు తెలుసు. ఎక్కడెట్లా వుండాలో.

మఖన్ లాల్ : మాఅపరాధాన్ని టీమించండి

బాపూ : నీ అపరాధ మేముందీ ! తెలిసాడ ! సుశీలనాయర్ : అబ్బాయ్ ! నీచేతికి కట్టు వేసుకో మొదట.

బాపూ : అవును...వెళ్ళు !

పిల్లవాడు : పోతున్నా బాపూ.

— మూడో రంగం —

గుడిసెలో పిల్లవాడితల్లీ, మరో

స్త్రీ మాట్లాడు కుంటుంటారు.
వాళ్ళిద్దరి గొంతులు సోనోషంసో
ఉప్పొంగుతుంటాయి.

స్త్రీ : అమ్మ! ఊరంతా సేబ్ సాబ్
యింటిముందు మూగివుంది.

తల్లి : ఏమి భాగ్యవహు! నాకు కళ్ళతో
చూచే అదృష్టంలేదు.

స్త్రీ : అంతటి మహామభావుడు మన ఊళ్లో
కాలు పెట్టాడంటే అదియన అదృష్టమే.

తల్లి : ఎన్నడో మన గ్రామం చేసుకున్న
పుణ్యం!

స్త్రీ : కాని యీ పాడుజనం యెవరో
ఓ కుర్రవాణ్ణి తొక్కివేశారట.

తల్లి : అయ్యో! మా పిల్లవాణ్ణి కడుగదా?

స్త్రీ : ఏమోనమ్మ! తెలివి తప్పిపోయిం
దన్నారు.

తల్లి : వీళ్ళ కెందుకు మతులులేవు నెత్తి
కళ్ళు పెట్టుకొని పోతారా?

స్త్రీ : ఒక్కడే తనవుమీద స్పృహ
వుంటేనా! అంతా వెద్రయెత్తిపట్టు
ఉరికారు.

తల్లి : ఏమిటో తల్లీ! నాకు భయం
కేవలం. అందరినీ పోగొట్టుకొని
ఒక్కణ్ణి మిగుల్చుకున్నాను. వాడి
బ్రతుకు అందరికీ కంటకంగా వుంది

స్త్రీ : అబ్బో! మీ కుర్రవాడు అంత
అజాగ్రత్తగా పోయేవాడు కాదమ్మ.

తల్లి : ఏమోనమ్మ, ఇంకారాలేదుమాను!

స్త్రీ : యివాళ్ళ పనికి తిండిమీద ధ్యాస
లేదు,

తల్లి : మావాడు నోట్లో నీళ్ళుకూడా
పోసుకోలేదు

స్త్రీ : ఊరివాళ్ళుమాత్రం! తిండి తిప్పలు
మతికిరాకుండా చిరునవ్వుతో మంత్రిం
చేబట్టు వున్నాడాయన

తల్లి : యిట్లో కూర్చున్న నా పనిమాడ
రాదూ! నాలుగు మెతుకులు నంజు
దామంటే, ఎందుకో నాకు ఆకలే
లేకుండా పోయింది నామనసు
ఎక్కడో ఉంది.

స్త్రీ : అదిగో, ఆ కోలాహలం యిటే వి
పడుతున్నది.

తల్లి : పిల్లవాణ్ణి జూపం చేసుకుంటే నా
మనసు, మనసులో ఉండడంలేదు.

నీ చేదో చెప్పితివే!

స్త్రీ : ఎందరు పిల్లలు లేకమ్మా!

తల్లి : ఏమోనమ్మ వాడువచ్చేరకకు నాకు,
(ఇంతలో అమ్మ, 'అమ్మ...' అని
కుర్రవాడు పరుగుతురు వస్తాడు)

తల్లి : వచ్చావు నాయనా!

స్త్రీ : ఇదుగోనమ్మ నీ కొడుకు.

పిల్లవాడు : ఏమిటమ్మ!... రచ్చాను.

తల్లి : ఏమి నాయనా, ఏమిచేశావు?

పిల్లవాడు : ఏమిటమ్మ!

తల్లి : అయ్యో, నాయనా - పాదఘాళి!

పిల్లవాడు : ఊణమగమ్మా!

తల్లి : ఏమిటి నాయనా?

పిల్లవాడు : నిమిషమైతే మన యిల్లంతా

ఆరున పాదఘాళి నిండుతుంది.

తల్లి : ఇదేమిటి నాయనా?

పిల్లవాడు : బాపు వస్తున్నాడమ్మా మన
యింటికి.

తల్లి : బాపూ? నాయనా! అయ్యో! చున
యింటికి? నిద్ర! ఆయన ఎదురుగా
ఎట్లాపోను!

పిల్లవాడు : ఏమిటయ్యో వెర్రి?

తల్లి : వెర్రి నాయనా! చినుగుగుడ్డతో
ఎట్లాపోను ఆ యన ఎదటికి?

పిల్లవాడు : అనిగో! యింటిముందుకు
వచ్చారు.

తల్లి : అయ్యో! నిద్ర! నాయనా! ఆ చేతి
కేమిటి? నేను చూడనేలేను!

పిల్లవాడు : ఏమిలేదయ్యో, గడపలోకి
వచ్చారు.

(గడప వాళిలోంచి వసారా లోనికి
ఉరికి, బాపూముందు చేతులు మోడ్చి నిలవ
బడతాడు.)

బాపూ : అబ్బాయ్! మీ అమ్మ ఏది?

పిల్లవాడు : వెంటనే చాప పరుస్తాడు

పిల్లవాడు : ఉంకి బాపూజీ.

బాపూ : కనపడలేదు?

పిల్లవాడు : లోన ఉంది.

బాపూ : ఏరీ? బయటికి రాదూ?

(పిల్లవాడి కండ్లలోకి నీరు వస్తుంది)

బాపూ : ఏనుబాబయ్యా?

పిల్లవాడు : ఆర్మ్య యిక్కడికి రాలేను
బాపూజీ!

బాపూ : ఘోనా అబ్బాయ్ మీకు?

పిల్లవాడు : కానండ్రి

బాపూ : మరి ఏమిటి?

చెప్పడానికి సంశయిస్తాడు)

బాపూ : చెప్పనాయనా!

పిల్లవాడు : వైన గుడ్డ లేదండి!

బాపూ : గుడ్డలేదు! ఇదిగో నావంటివైన.

పిల్లవాడు : వద్దు బాపూ

బాపూ : తీసుకపో అబ్బాయ్!

(పిల్లవాడు అంగవస్త్రం తీసుకొని
లోనికి పోతాడు. బాపూ మానయుద్ధానికి
కుడై గంభీరమైన ఆలోచనతో నిల
బడి పోతాడు. ఆ మర్యాదక ఆవేదనను
అనుభవిస్తున్న ప్రజలు నిశ్శబ్దంగా నిలబడు
తారు. ఇంతలో అంగవస్త్రం చుట్టుకొని
సంతోషంతో వణుకుతూవచ్చి బాపూ
పాదాలపై పడుతుంది తల్లి)

బాపూ : అమ్మా!... లే, అమ్మా!

(ఇల్లి ఏడుస్తుంది)

బాపూ : పశవాసీను ఇవాళ నీ నర్సనమై
నంగుకు ఎంతోగర్వపడుతున్నా.

తల్లి : ఎందుకుబాపూ పాపురాలిని?

బాపూ : అట్లా అనుకోవద్దు... నీవంటి వీర
మాకల వీరపత్నులమంచి దేశం గర్వ
పడాలి.

[బాపూ సేబ్ కంక ఓరుగు చూస్తాడు
సేబ్ ఆ మాపుకు తాళలేక బాపూ కాళ్ల
మీద బోరగిలబడుతాడు.]

ముఖ్యులలో : నా తప్పు మన్నించండి

బాపూ! మీ ఆశ్మను తెలుసుకోలేను.

బాపూ : నా ఆత్మా! (నవ్వుతాడు)
ఇకరాఅబ్బాయ్ కట్టువీది? (చూస్తాడు)
నయమైపోతుంది వరవాలేదు.

పిల్లవాడు : ఎప్పుడో పోయిందిబాపూ.

బాపూ : చాలా ట్టివాడు!

ముఖ్యులలో : నిజంబాపూ!

బాపూ : వృద్ధిలోకి వస్తాడీమర్రవాడు!

తల్లి : మీదయ!

మనంచేసి ప్రతిపనికీ వారి యెదుట మనం సమాధానం చెప్పుకోవాలి అన్నట్లు పసిపాపలను చిత్రించాలి!

(పజారచయిత ఎప్పుడూ పాఠకులకు జీవితంతో గాఢతరమైన సంబంధం కలిగేలాగ, వారి స్వతః కిమీద దృఢవిశ్వాసం కలిగేలాగ తనరచనలో ప్రయత్నంచెయ్యాలి. జీవితంలోని మహా తర సత్యాన్ని గ్రహించడానికి, శ్రమించడంగా పున్న అత్యధిక ప్రాముఖ్యాన్ని, అనందాన్ని గుర్తించటానికి అడ్డు వచ్చే బాహ్యంతరంగిక పరిస్థితులపై నిరంతర పోరాటం జరిపే ధైర్యాన్ని, విశ్వాసాన్ని కలిగించాలి!

ఇవీ - సగ్గీ పుంజా - (శామిక జగత్తు కవనరమైన రచయితకు ప్రధాన లక్షణాలు.

రచయితల కర్తవ్యాలు

గోస్వీ మూక వచనరచయితకు తీర్థ వాస్తూ ఇలా అన్నాడు :

మీరు పెక్కికోను జాగ్రత్తగా అలవరచుకోవాలి. పెక్కికోతెలియకుండా చెప్పలు కుట్టేవాడుకూడా

చర్మాన్ని సాఫీచెయ్యలేడు. పురా సాహిత్యాన్ని పూర్తిగా మరచి చెయ్యండి... సత్యమూ, నిరాడంబరత అనేవి అక్కా చెల్లెళ్ళ వంటివి! సౌందర్యం మూడవ సోదరి! ప్రతిరచన విషయంలోనూ దీర్ఘంగా శ్రమించాలి. మిమ్మల్ని మీరే నిర్దాక్షిణ్యంగా కృషికి బలి చేసుకోవాలి!...

బాల్యదశలోపున్న రవ్వకా సాహిత్యానికి మహా తర కర్తవ్యం వుంది. పాతజీవితం ఎంతదుర్భరమో పరిపూర్ణంగా చిత్రించాలి. కొత్త జీవితాన్ని, కొత్త మన సత్యాన్ని సృష్టించటానికి దోహదం చెయ్యాలి. ప్రతి జీవితరంగంలోనూ ధైర్యంగా వీరోచితంగా కృషి చెయ్యటానికి, మానవ జీవితానికే కొత్తస్వరూపం ఇవ్వటానికి, ప్రజలకు ఉత్సాహమూ, ఉద్వేగమూ కలిగించాలి!

కళాకారునికి ప్రపంచమంతా ఇతివృత్తమే. కాని, కళాకారుడు ఎప్పుడూ వాస్తవ జగత్తుపైనా, తన పైనా అసంతృప్తి కలిగివుండాలి. గమనించండి - తనతోకూడా.

తల్లి : బాపూ? నాయనా! అయ్యో! చున
యింటికి? విధి! ఆయన ఎదురుగా
ఎట్లాపోను!

పిల్లవాడు : ఏమిటయ్యో వెరి?

తల్లి : వెరినాయనా! చిరుగుగుడ్డతో
ఎట్లాపోను అయన ఎదటికి?

పిల్లవాడు : అనిగో! యింటి ముందుకు
వచ్చారు.

తల్లి : అయ్యో! విధి! నాయనా! ఆ చేతి
కేమిటి? నేను చూడనేలేదు!

పిల్లవాడు : ఏమిలేదయ్యో, గడ్డ పజోకి
వచ్చారు.

(గడ్డ వాల్చివంచి వసారా లోనికి
ఉరికి, బాపూమందు చేతులు మోడ్చి నిలవ
బడతాడు.)

బాపూ : అబ్బాయ్! మీ అమ్మ ఏది?

పిల్లవాడు : వెంటనే చావ పరుస్తాడు

పిల్లవాడు : ఉండు బాపూజీ.

బాపూ : కనపడలేదు?

పిల్లవాడు : లోకం ఉంది.

బాపూ : ఏరీ? బయటికి రాదూ?

(పిల్లవాడి కండ్లలోకి నీరు వస్తుంది)

బాపూ : ఏమి బాబూ?

పిల్లవాడు : అమ్మ యిక్కడికి రాలేను
బాపూజీ!

బాపూ : ఘోరం అబ్బాయ్ మీకు?

పిల్లవాడు : కానండి

బాపూ : మరి ఏమిటి?

(చెప్పడానికి సంకల్పిస్తాడు)

బాపూ : చెప్పునాయనా!

పిల్లవాడు : వైన గుడ్డ లేదండి!

బాపూ : గుడ్డలేదూ! ఇదిగో నావంటివైనది.

పిల్లవాడు : వద్దు బాపూ

బాపూ : తీసుకపో అబ్బాయ్!

(పిల్లవాడు అంగవస్త్రం తీసుకొని
లోనికి పోతాడు. బాపూ మానయుద్ధానికి
తుడై గంభీరమైన ఆలోచనతో నిల
బడి పోతాడు. ఆ మర్యాదక ఆవేదనను
అనుభవిస్తున్న ప్రజలు నిశ్శబ్దంగా నిలబడు
తారు. ఇంతలో అంగవస్త్రం చుట్టుకొని
సంతోషంతో వణుకుతూవచ్చి బాపూ
పాదాలపై పడుతుంది తల్లి)

బాపూ : అమ్మా!... లే, అమ్మా!

(తల్లి ఏడుస్తుంది)

బాపూ : పరవాశీను ఇవారే నీ నర్తనమై
నంగుకు ఎంతో గర్వపడుతున్నా.

తల్లి : ఎందుకు బాపూ పాపురాలిని?

బాపూ : అట్లా అనుకోవద్దు... నీవంటి వీర
మాతల వీరపత్నులమాచి దేశం గర్వ
పడాలి.

[బాపూ సేట్ కంక ఓహారు చూస్తాడు
సేట్ ఆ మాపుకు తాళలేక బాపూ కాలే
మీద బోరగిలబడుతాడు.]

ముఖ్యులలో : నా తప్పు మన్నించండి

బాపూ! మీ ఆశ్చర్యం తెలుసుకోలేను.

బాపూ : నా ఆత్మా! (నవ్వుతాడు)
ఇకరా అబ్బాయ్ కట్టువీది (చూస్తాడు)
నయమైపోతుంది వరవాలేదు.

పిల్లవాడు : ఎప్పుడో పోయింది బాపూ.

బాపూ : చాలా ట్టి నాడు!

ముఖ్యులలో : నిజం బాపూ!

బాపూ : వృద్ధిలోకి వస్తాడీసురవాడు!

తల్లి : మీదయ!

నేషనల్ కాంగ్రెస్ కన్యాశుల్కం లోంచి కనపడే సత్కాలు

గిరి శం ఉ ప న్మానం :

- * కనుక, లోకం బాగుపడేటందుకు గాను
- * వేధవలికి పెళ్ళి చెయ్యటానికి, సాని వాళ్ళని
- * సాగనంపటానికి మీరకంకణం కట్టాను. మరే
- * వచ్చి, మీ తమ్ముల్లాంటి వాళ్ళకి అచేకులికి
- * విద్యా బుద్ధులు చెప్పుతున్నాను. జీతగాణి
- * ఔట చేత సూతుల్లో, గోతుల్లో పడ్డవాళ్ళని
- * పైకి తీస్తాను. ఇంకా, నేషనల్ కాంగ్రెస్
- * ఒహారుదిగాని, అనలో నే చేసే పని
- * చాంతాడత వ్యాఖ్యానం చేస్తేగాని మీకు
- * బోధపడదు. పరి పరి విధాల లోకోపకారం
- * చేస్తున్నాను. * *

బుచ్చమ్మ ప్రశ్న :

- * లోకాన్ని ఎలా మరమ్మతు చేస్తున్నారా?

వెంకటేశం వ్యాఖ్యానం :

- * నావంటి కుర్రవాళ్ళకి చురుపు చెప్పుడు;
- * [నిమ్మలంగా] చుట్ట నేర్పడం; [గట్టిగా]
- * నాచ్చి కొత్తన్ - అనగా సానివాళ్ళ నందరి
- * దేశం లోంచి వెళ్ళ గొట్టడం ఒహటీ.
- * నేషనల్ కాంగ్రెస్ - అనగా చుట్ట చలా
- * యించడం ఒహటీ. ఇప్పుడు తెలిసిందా?

మాంత్రికుడు

మూలం :

అనుసరణ :

యూజేన్ సిరికోవ్

శారద

పట్నంతు అల్లకల్లోలంగా వుంది. సమ్మె వ్యాపిస్తోంది. మొదట కంప్యూటర్లలో బహుశా... తర్వాత పట్నంతు వ్యాపించింది. సాయుధ పోలీసులు వస్తే తిరుగుతున్నారు. ఒక్కొక్కప్పుడు పైనిపలు చిటపటలాడే మొహాలతో. తళతళలాడే బాయ్ నెట్ లు గురిచేస్తూ, మిలిటరీ బ్యాండు వాయిచుకుంటూ బయటేరుతారు. అప్పుడప్పుడు ఒక ఆశ్చర్యకరమైన కన్ను మిన్ను కానకుండా, గుర్రాన్ని శోడవేబడి పరిగెత్తిస్తారు. శోడమీద జనం నలువంకలా పరుగెత్తుతారు వాడి గుర్రంక్రింద పడి పరిగెత్తిపోతామని భీతాహంతో.

పట్నంజీవితమంతా ప్రాణి మామూలుగానే నడుస్తోంది. నెద్దవీధుల్లోని మెపుల ఆధారానికి బట్టి తళతళలాడుతున్నాయి. బహుశా రెండువైపులా ప్రజలు గుంపులుగా పోతున్నారు. మామూలు ప్రకారంగా బాడుగబట్టు వరసలు తీర్చివున్నాయి కాని వాటిలో ఒక రకమైన భీతి గాలిలో కలిసి, ఆవరించినట్టు తోస్తోంది. అది సామాన్యమైన సంఘటనగూడా భయం కలిగిస్తోంది...

పోలీసువాడి విజిల్ కట్ట... టూప్ అన్నా లేని ఒక సామాన్యమైన శోడ వేంబడి పరుగెత్తిడం... చివరికి... తాగుబోతుల గలాటా... ఇవిగూడా భయం కలిగించినై... ఏమి జరుగుతుందో చూడాలని కొంతమంది తొందరగా వెళ్తారు... మిత్రవాళ్లు కొట్ట వాకి శృంగేసుక దాక్కుంటారు... దేనికో? ఎవరినిచీ ఈ భయం? ఎవరికీ తెలియను!

కొన్ని సమయాల్లో, గుంపులు గుంపులుగా, కార్మికులు వీధివేంబెళ్తారు. వాళ్లు తమ కెడుగయ్యే మిత్రులతో ఏవో గుసగుసగా మాట్లాడతారు. చినిగినబట్టలు తొడుక్కునివున్న తమని లెక్కచెచ్చుకొంటూ తిప్పుకుని వెళ్ళే చెద్దరుమమ్యల్ని ఈగ్నీగా చూస్తూ వుంటారు. ఆశ్చర్యకరమైనట్టు వేంటుబడి తరమగానే ఎటు వాళ్లు అటే చెదిరి పారిపోతారు...

2

“అమ్మ! వాళ్ళేనా కార్మికులంటే!”

“అటు చూడకరా బాబూ, త్వరగా నడవరా!”

“వాళ్ళెందుకేమ్మ అట్లా పరగెత్తుతున్నారు?”

“పోలీసులుంచి తప్పించుకునేందుకు...
రా, రా, మాట్లాడకండా”

పోలీసుల్నించా? ఏం! వాళ్ళు నోడ్డు
మీద నడవగూడదా అమ్మా?

“అవును...వాళ్ళకి నడవటానికి అను
మతిలేదు”

“ఎందుకని?”

“వూరూరా! నన్ను వేధించుకు.
నాచెయ్యిపట్టుకునిరా తొందరగా లేక
పోతే ముఠాకాంచీదెబ్బలు తగులుతాయి”.

సెర్ అసే ఆ తుద్రవాడు తల్లిచెయ్యి
పట్టుకుని వేంగుండుస్తున్నాడు కార్మికుల
గుంపులు చెదిరి నలువంకలా పరుగెత్తడం
చూసి వాడు బెదిరిపోయినాడు; కాని
ఏంజరుగుతోంకో చూడాలని తగని ఆశగా
వుంది.

“వాళ్ళు చెడ్డవాళ్ళా అమ్మా?”

“ఎవరూ?”

“ఈ కార్మికులు?”

“నాకు తెలీను... మంచివాళ్ళూ
వున్నారు, చెడ్డవాళ్ళూవున్నారు...వాళ్ళు
పనిచేయడంలేదు.”

“సోమరివాళ్ళా అమ్మా?”

“పోరా! మాట్లాడక నావెంటా!”

“వాళ్ళు మిరికివాళ్ళా అమ్మా?”

ఈ సమయంలో, కొందరు ఆర్వీకులు
పరుగెత్తుకొన్నారు. ఒకడు ఈలవేశాడు.
ఒకడు కంచీచిసిరాడు. ‘సెర్’ తల్లి కపించి
పోయింది. అటుపోతున్న ఒక గుర్రపు
బండెక్కి—“బండి తోలు” అన్నది, భయం
ధ్వనించేస్తోంకో.

“ఎక్కడికి పోవాలండి అమ్మా?” అని
అడిగాడు బండివాడు.

“తోలు తొందరగా — కేరుగా
పోనీ...”

“భయపడండమ్మా - వాళ్ళు వసనేం
చెయ్యరు.”

అయినా, బండి ఒక సందులోకి
తిరిగింతర్వాతగాని ఆ మెకి ప్రాణం
తిరిగి రాలేదు ఆ మె బండివాణ్ణిచూచి
“నీకు ఇంకెవై కొవెక్స్ ఇస్తాను. మర్రి
పోకు సుమా” అని హెచ్చించింది.
“గిట్టుబాటు కావమ్మా” అన్నాడు
బండివాడు.

“అట్లాగైతే బండి ఆశేలేదు...
క్రాముగాన్నా వెళ్తాం...”

“సరేసండి.....కాని క్రాములు
గూడా, కానేపటికి అగిపోతాయిగా”

“ఎవరుచెప్పారు?”

“వాళ్ళూ సమ్మతేయబోతున్నారు”

బండి పరుగెడుతోంది. ఆ మె బండి
వాణ్ణి చూసి, “దేనికీ ఏళ్ళతో యింత
గొడవ? పనిచేయడానికి యిష్టంలేక
పోతే, బయటికి వెళ్తారు.....పోట్ల మాడి
నేవాళ్ళే పనిలోకి వస్తారుగా?” అన్నది.

బండివాడు ఆ మె తో, “ఒక
జంతువును మేతువెట్టడం మాడ్చి
లాంగతీస్తాం. మనిషిని ఆరకంగా
లాంగతీయొచ్చు...—కాని బీదవాణ్ణి
అట్లా మాడ్చడం పాపం కదండి?”
అన్నాడు.

3

తల్లితోబాటు తుద్రవాడూ, ఇల్లు
చేరుకున్నాడు. వాడు తన చెల్లెలిదగ్గర
కెళ్ళి రహస్యంగా, “సోనియా!
యివ్వాలే మేము కొంతమంది కార్మి

కుల్చిచూశాం.....నిజంగా" అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా.

"వాళ్లెట్లా వున్నారు చూద్దానికి?" అని అడిగింది ఆ అమ్మాయి.

"వాళ్ళా? — వాళ్ళు, మన రైతుల్ని ఎరగవూ? అట్లానేవున్నారు అచ్చంగా!"

కార్యకర్తలైన ఆ పేసీ సమ్మె చేస్తూన్న కార్మికుల్ని గురిచే రోజూ ఇంట్లో చర్చ జరుగుతోంది. కాని ఆశ్చర్యంవల్ల, కార్మికులు మంచివాళ్ళా, చెడ్డవాళ్ళా అని నిర్ణయించుకునే యెడలకి శక్యంకాదు...

రెండు రోజులకల్లా ట్రామలు ఆగిపోయినాయి... వార్తాపత్రికలు ప్రచురణ కావడంలేదు. వీధులు చీకట్లో మునిగిపోయినాయి. రైల్వేస్టేషన్లలో గూడా భీతి ఆవరించింది. తర్వాత రెండు రోజులకు రైళ్ళూ ఆగిపోయినై..... వార్తల రాకపోకలు ఆసలే స్థితిచేట్టు కనిపిస్తోంది.

'సెన్ట్రల్' తండ్రి ఇంకొకముందే రావాల్సింది. కాని రాలేదు. 'సెన్ట్రల్' తల్లికి దిగులేక్కవై అందరిమీదా మండిపడుతోంది. ఇంట్లోవాళ్ళందరూ కార్మికుల్ని తిట్టిపోయేసాగారు. కుర్రాడు, కిటికీదగ్గర నిలబడి బజారులో జరిగేవాటిని శ్రద్ధగా పరికిస్తూ వచ్చాడు.

రోజు రోజుకీ పరిస్థితి విచారిస్తోంది. బజార్లు పుడయనించే పాడుపడివున్నాయి. కొట్లన్నీ పాడుపడివున్నాయి... కిటికీలు తలుపులు జాత్రగా మూసివుంచుతున్నారు... రాత్రిళ్ళు, సోట్లకు, ఆశ్వికపైసికులూ, పూరంతా గస్తీ తిరుగుతున్నారు. 'సెన్ట్రల్' అధికారిత్వం లేచి,

కిటికీదగ్గర నిలబడి బజార్లో జరిగే విషయాలను జాత్రగా, వింతగా, చూస్తాడు...

కాగడాలు ప్రకాశించాయి. ఆ ఎర్రని కాంతులచుట్టూ పోలీసులు కొరివిదయ్యలకిమల్లై, తొరట్లాడుతున్నారు - రాత్రివేళే, గుప్తమైన, భయంకరమైన సంఘటనలు జరుగుతున్నట్టు తోస్తున్నది... కుర్రవాడికి వచ్చు శలదరిస్తుంది...

"అమ్మా! అమ్మా! భయమేస్తోందే" అని కేకలువేస్తూ తల్లి దగ్గరికి పరిగెత్తుకొచ్చాడు, సెన్ట్రల్. తల్లి మేలుకుని, "ఇంకా నిద్రపోలేదురా? బయిట కెందుకాళ్ళావు? అని అడిగింది.

"ఇంకా కాగడాలు మండుతున్నాయమ్మా! వాళ్లు ముం ఇంటికెదురుగానే వున్నారెంకా!"

"ఏమీ లేదులే, భయపడకు, నిద్రపో! అయ్యో... నాన్న ఇంకా రాలేదు..."

"అమ్మా!"

"ఏం తండ్రి?"

"అమ్మా, నాకు భయమేస్తోందే... నీదగ్గరే పడుకుంటా"

"భయమెందుకు తండ్రి?"

"అ మాంత్రికుల్ని చూస్తే భయమేస్తోందే"

"ఏ మాంత్రికులురా?"

"సమ్మె చేస్తున్నారే, ఆమాంత్రికుల్ని"

"సరే, ఇట్టారా"

సెన్ట్రల్ లేచి అమ్మ మంచందగ్గరకెళ్లాడు ఒక్క గంతున. కొంతసేపు ఓడిచింది. కుర్రాడు, తల్లిచెయ్యి పట్టుకుని చిన్న గొంతుతో మెల్లగా, "వాళ్లు తలుపుకున్నదల్లా చేస్తారేలేవుండమ్మా!" అన్నాడు.

అమె నిద్రపోయింది. కాని కుర్రాడు దుప్పటి తీసి నీ గోడవంక చూశాడు. వీధిలో కాగడాల ప్రతిబింబాలు గోడ మీద కదులుతున్నాయి... తను చదివిన, మాంత్రికులకథలు... జ్ఞాపకానికొచ్చాయి. మంచి మాంత్రికులూ... చెడ్డ మాంత్రికులూ వుంటారు ఆ కథల్లో... కార్మికులని పిలవబడే... మనుష్యుల్ని గురించి కుర్రవాడు తీవ్రంగా ఆలోచించాడు... వాళ్లెవరూ? మంచివాళ్ళా, చెడ్డవాళ్ళా?

4

ఒకరోజు భోజనం చేసేటప్పుడు మంచి గొట్టెలేదు. కుర్రవాడు వంట మనిషితో “ఇంకో గొట్టె ఇయ్య” అన్నాడు.

మీ అదృష్టంవల్ల ఈ గొట్టెన్నాదోరి కింది” అన్నది వంటమనిషి.

కుర్రాడు చివలునలేచి, తల్లిదండ్రులకి పోయి, “ఏం ఆమ్యూ ఇదియూ చిగొట్టె కాదే” అన్నాడు.

“బాబూ మంచిగొట్టె ఎక్కణ్ణించి వస్తుంది? అన్ని కొట్టూ మూసేకారగా” అంది.

“ఎందుకనీ?”

“కార్మికులు సమ్మెచేస్తున్నారు”

మళ్ళీ ఆ కార్మికులగొడవే! సెర్వ్ తల గోక్కుంటూ “ఈగొట్టెను ఎట్లాతీసేటట్టు?” అన్నాడు.

“అట్లాగే సరిపెట్టుకోవాలిబాబూ”

“మరే... ఆమ్యూ! వాళ్ళని గవర్నరు గారైనా పనిలోకి పిలవగూడదు? ఆయన వాళ్ళని పనిలోకి వెళ్ళేట్టు చేయగూడదు?”

“ఆయనవల్ల గాదుబాబూ, వాళ్ళు ఎవరికీ భయపడరు!”

కుర్రవాడు అశ్చర్యచకితుడైనాడు. ‘గవర్నరుకిగాని - మరెవరికిగాని భయపడని - ఈ వింతవ్యక్తులు - ఎవరెవంటారు’ అని కుర్రవాడు అశ్చర్యపడ్డాడు కావ్యాగారాల్ని, ట్రాముల్ని, పత్రికల్ని, - చివరకి రైల్వేనిగూడా ఆపివేయ్యాలరు వాళ్ళు. కాని వాళ్ళని ఇంకెవ్వరూ ఏమీచెయ్యలేరు!... అరేబియన్ నైటుస్లో, దేవతల కథల్లో చదివిన మాంత్రికులు కుర్రవాడికి జ్ఞాపకానికొచ్చారు.

వీధుల్లో జరుగుతూవున్న కల్లోలం ఎవరికీ అర్థంకానిరీతి మెల్లగా భాగ్యమాతుల మేడల్లోకి ప్రాకింది. అందువల్లవారు తమ అలవాట్లనీ దైనందిన జీవితాన్ని తప్పనిసరిగా మార్చుకోవలసి వచ్చింది. వారిఆనందమూ, కోలాహలమూ, విందులూ మాయమైనాయి. నవ్వులూ, విలాసాలు కనపడటం లేదు. నిత్యజీవితంలోని ప్రకాంతి నశించింది. వీటికి ప్రతిగా, దారుణమైనవీటి రోజు రోజుకీ పెరగసాగింది. పెద్దపెద్ద భవనాల తలుపులు రోజుల్లా మూతబడేవున్నాయి. ఆ భవనాలముందు సాయుధులైన వ్యక్తులు కాపలాకాస్తున్నారు.

ఒక రోజు సెర్వ్ ఇంట్లో విద్యుద్దీపం వెలగలేదు. “దీపంలో ఏదో చెడిపోయిందమ్మ” అన్నాడు సెర్వ్.

“ఆ దీపం వెలకకపోలే, ఇంకోటి వెలిగించు” అన్నది తల్లి.

బదునిమిసాలు గడిచాయి.

“ఆ దీపం గూడా వెలగలేదమ్మ” అన్నాడు కుర్రాడు.

“ఓ! ఎలెక్ట్రిక్ కంపెనీలోగూడా సమ్మె

కాబోలు" అంది తల్లి దిగులుగా.

"ఇంట్లో అధికారం ఆకరించింది. ప్రకాశమైన మైన విద్యుద్దీపాలకి బతులు అక్కడక్కడ కొవ్వొత్తులు వెలుగు తున్నై. ఇంతలో పనిచునిషి పరిగెత్తుకొచ్చి.

"రేపు వైపులో నీళ్ళు రావుట, మాంసంగూడా దొరకిదట! ఇంకా వారంరోజులు యిట్లాగే వుంటే, పూళ్ళో కరువు వచ్చేస్తుంది" అన్నది.

"సెర్" చాలా భయంతో ఆ వార్తల్ని విన్నాడు. వాడికి కార్మికుడు, చాలా పెద్ద ఆకారంగల వ్యక్తిగా గోచరమై నాడు. కార్మికుడు ఒక మాంత్రికుడు. అల్లావుద్దీన్ దగ్గరవుండేదే మాయదీపం! అలాంటిదేదో ఈ కార్మికుడిదగ్గర వుండి వుండాలి! అని ఆ కుర్రవాడి మనస్సుకు స్ఫురించింది!

■ మాంత్రికుడు అన్నీ చేయగలడు. అతడు తల్చుకుంటే, మళ్ళీ రైలు నడుస్తుంది. నాన్న వచ్చేస్తాడు; ఎలక్ట్రిక్

దీపం వెలుగుతుంది. కాని అతనికి ఇష్టం లేదా, వైపులో నీళ్ళు రావు. స్నానం చెయ్యటానికి వీలేదు. టీ-కాఫీ దొరకవు. అతనికి! ఆ మాంత్రికుడికి - యెవరన్నా భయంలేదు!

కుర్రాడనుకున్నట్టే, రెండు వారాల తర్వాత ఒక్కరోజు అనేక ఆశ్చర్య సంఘటనలు ఒక్కసారిగా జరిగాయి. ట్రాములు మళ్ళీ నడిచాయి; దీపాలు వెలిగాయి; పత్రికలొచ్చాయి. టపాలు మళ్ళీ మామూలుగా నడిచాయి. నాన్నగూడా వచ్చేశాడు... టీ మంచి గొట్టి దొరికాయి. ఏక కాలంలో ఎన్నో మంచిపనులు జరిగినై. సెర్ కుటుంబం అంతా బజారుకి వెళ్లారు. ఇప్పుడా మాంత్రికులు, గుంపులు గుంపులుగా జండాలుపట్టుకుని ఆనందంగా పాడుకుంటూ వెళ్ళేదాన్ని కుర్రాడు చూచాడు. ఇప్పుడా మాంత్రికుల్ని ఎవరూ చెదరగొట్టలేదు. వాళ్ళూ ఎవరికీ భయపడి పారిపోరు.

అప్టన్ సింక్లేర్

ప్రస్తుతసమాజంలోవున్న అభిప్రాయాలు, కార్యవిధానాలు మనకు అతి సహజంగా కన్పిస్తాయి. సులభంగా అలవడుతాయి గూడా. ఒక శీతకాలంలోగాని కళారూపంలోగాని అలాంటి అభిప్రాయాలే ప్రకటితమైనప్పుడు అది "ప్రచారం"గా మనకు కన్పించదు.

కాని మన ఏకాగ్రదృష్టి, విజ్ఞానశక్తి పూర్తిగా వినియోగించి గ్రహించవలసిన కొత్త భావాలను మన మెదురుకున్నప్పుడు మనకు శ్రమా, అయిష్టము కలిగి కష్టంవేస్తుంది. అప్పుడు, ఇదంతా వట్టి "ప్రచారం" అని ఆ భావాలను మనం విమర్శిస్తాము.

తెలివి!

మోసం చెయ్యటంలో బాగా అనుభవం గడిచిన ఒక పెద్ద మనిషి ఒకనాడు నాతో ఇలా అన్నాడు.

“నీ శత్రువును విసిగించాలని, హానిచెయ్యాలని ఎన్నడైనా అనుకుంటే; నీలో ఏలోపం వున్నదో తెలుసుకుని అదే సరిగా అతని దుర్గుణమని చెప్పి నిందించు. ఎక్కడా లేని ఆగ్రహవేశాలు తెచ్చుకో! అతన్ని దుయ్యబట్టు!”

“వెంటనే, నీకుమాత్రం ఆ దుర్గుణం లేదని ఇతరు లనుకుంటారు.”

“పైగా, నీ ఆగ్రహవేశాల ఉద్ధృతంతో నిన్ను ఇన్నాళ్ళూ నిందిస్తున్న నీ అంతరాత్మమీద కసి తీర్చుకోవచ్చు!”

“ఒకవేళ నువ్వు జన్మతః అవకాశవాదివే ఐతే, నీ శత్రువును అసలతను ఒక సిద్ధాంతమేలేని ‘దేశద్రోహి’ అని చూపించు!”

“నీ అంతరాంతరాల్లో నీవే ఒకరి సమ్మీన బంటువైతే, నీశత్రువు అధునాతన నాగరికతకు, యూరప్ కు, సామ్యవాదానికి దాసానుదాసు డని నిందించు.”

అప్పుడు నేనన్నానుగదా : “అసలతన్ని దేశద్రోహి వ్యతిరేక ముతాకు సమ్మీన బంటుఅన్నా ఫరవాలేదు గదా”

“ఎందుకనగూడదు? అన్నాడా పెద్దమనిషి.

రివబ్లిక్ వెలిసింది!

★ నా టిక ★

శ్రీ మహీధర రామమోహన్

ప్రదేశం :

యూనియన్ ఆంధ్ర తెలంగాణా
హద్దులోని తెలంగాణా గ్రామం.

కాలం :

1948 జనవరి నెల తర్వాత.

రంగం :

ఊరి నెలపల చింతల క్రింద.

సమయం :

నూర్జోదయపు వేళ.

పాత్రలు :

1. చింతయ్య

2. భద్రయ్య

[గ్రామ రైతులు]

3. కంఠీరవాచారి

[ప్లేట్ కాంగ్రెస్ నాయకుడు]

4. సత్యనారాయణ

[గ్రామ కరణం]

మనక మనక ఉన్న సంధ్యచీకట్లలో చింతచెట్ల నీడలు మసిరాసుల్లా కనబడుతున్నాయి. ఆ నీడల క్రిందికి ఒక వేపునుంచి భద్రయ్య - వేరొక వేపునుంచి చింతయ్య నీడల్లా జరిగివస్తూ ఎదురెదురుగా తారసిల్లుతారు. ఇద్దరిచేతుల్లోనూ పొడుగుపాటి కర్రలున్నాయి.

చింతయ్య : ఎవరవారు? భద్రయ్య!

భద్రయ్య : ఎవరది? చింతయ్య!

చింతయ్య : పొలం పోలేదట్రా?

భద్రయ్య : ఇంక పొలం పోలేం? అన్నీ
మండబడ్డాయి, కరణపాయన పేరు
చెప్పకొని.....

చింతయ్య : ఊళ్ళోకి వచ్చినట్లుంది.

భద్రయ్య : దూరాన గొంతువినబడింది

చింతయ్య : అయితే వచ్చినట్లే!...

భద్రయ్య : సువ్వుచూడలేదన్నమాటే.

చింతయ్య : ఇల్లా బయలెళ్ళేవే?

భద్రయ్య : అదేరా చిక్కొచ్చింది. ఇదేం
టయ్యా అని నలుగురో అడుగుతే ...

చింతయ్య : చెప్తాడూ....?

భద్రయ్య : సువ్వు కరణపాయనకోసం
బయలెళ్ళినట్లేఉంది....

చింతయ్య : పాలంపోతున్నా....

భద్రయ్య : నేనూ అటే....

చింతయ్య : మరిల్లా వచ్చేవే?

భద్రయ్య : కరణపాయన నాలుగేళ్ళ క్రితం ఆరూపాయలు....

చింతయ్య : జొన్నల బాపతా?

భద్రయ్య : అదే. ఎన్ని మాట్లాడి గి నా అదిగో, ఇదిగో నంటున్నాడు.

చింతయ్య : అదే గొడవవచ్చిందయ్యా నాకూను. లెవీకంటూ గింజలు పట్టుక పొయ్యాను. ఇప్పుడు నాటి అజలేదు. మళ్ళీ అడుగుతా ఉన్నారు.

భద్రయ్య : అంగుడులేదు నా కొడుక్కి. బుర్రమీద ఒక్కటివెడితే.

చింతయ్య : అక్కపక్ష దెబ్బని చెప్పిపో తాడుగా.

భద్రయ్య : చస్తే నీడాపోయిరి.

చింతయ్య : కాని, మనదబ్బుమాటో.

భద్రయ్య : అవీ మాటే

చింతయ్య : డబ్బుఇవ్వకుంకేపద్ధతని వాడు చావడానికి సిద్ధమే.

భద్రయ్య : పోనీ ఓ పని చేద్దాం.

చింతయ్య : చెప్ప

భద్రయ్య : కాళ్ళు విరగేస్తే...

చింతయ్య : బాగానే ఉంటుంది. కాని బతికితే వాడితో నేగలేం

భద్రయ్య : అయితే తల పగులగొట్టడమే మంచిది.

చింతయ్య : కాని, ఓపని చేస్తే...

భద్రయ్య : పనిచేస్తేనే ఎంతపనికగు తూంది.

చింతయ్య : బాగాబర - కానికి పనిచెయ్యి డం ఎందుకేమోయి....

భద్రయ్య : న వా బు అమ్మ మొగుడిలా ఉంటాడు. కరణపాయన ఏం చేసి చస్తున్నాడు ?

చింతయ్య : కనిపించినవాడి తల్లా పగుల గొట్టి బతుకుతున్నాడు.

భద్రయ్య : వాడితల పగలగొట్టి మనం బతుకుదాం

[తెరలో అడుగుల చప్పుడు]

...ఎవరో వస్తున్నారు.

చింతయ్య : వాడేనేమా.

భద్రయ్య : కానట్లుగుంది.

[కంఠీరవాచారి ప్రవేశం]

కంఠీరవ : (నిలబడి) ఎవరా నీడల్లో నిం బడ్డది. దొంగలు కాదుగద ?

చింతయ్య : రైతులనుండి దొరా !

కంఠీరవా : నీడల్లో నిల్చుంటేను.

భద్రయ్య : మా పూర్వో దొంగలు పెద్ద భవంతుల్లోనే నిల్చుంటారు

కంఠీరవ : ఔను. ఊరి వెలుపల నీడల్లో వుండేదేమిటి ?

భద్రయ్య : మా పూర్వో తాచుపాము లెక్కువగా నీడల్లోనే వుంటాయి...

కంఠీరవ : అయితే కష్టమే. త్రాచు పాముకి పగ ఎక్కువ.

చింతయ్య : పామయినా దానిలో లిక పోకుంటే మన్నేమీ చెయ్యదు.

కంఠీరవ : కాటు వేసింతర్వాతనేగాదూ, మనం ఏదోచేసివుంటామని తెలియడం?

భద్రయ్య : అదేంలేండి. మనం చేసేపని మనకే తెలియదంటారా ?

కంఠీరవ : మీదీ చిలుమూరేనా ?

చింతయ్య : నాపేరు చింతయ్యండి.

భద్రయ్య : నాపేరు భద్రయ్యండి.

కంఠీరవ : వ్యవసాయం చేస్తుంటారు ?
 డాక్టరు } అదే వ్యవసాయంలేండి. దూడ,
 కాడిలేని వ్యవసాయం.

కంఠీరవ : ఇప్పుడున్నట్లే ఉండిపోతే మీ
 రెప్పటికీ బిల్లుగే ఉంటారు
 చింతయ్య : ఏదో దారి చూపిస్తే మీ పేరు
 చెప్పుకుంటాం.

కంఠీరవ : రిపబ్లిక్ పెట్టేసుకోండి!
 భద్రయ్య : ఎక్కడ ?
 కంఠీరవ : మీ ఊళ్ళోనే
 చింతయ్య : అదెక్కడ దొంగుకుతుంది ?
 కంఠీరవ : మా నాయకులిస్తారు
 భద్రయ్య : అదెల్లా ఉంటుంది ? ఎ.త
 ఉంటుంది ?

చింతయ్య : ఒక బండిమీద వస్తుందా ?
 కంఠీరవ : (నవ్వుతాడు) అహహహ
 చింతయ్య : (చిన్న పుచ్చుకుని) ఏదో
 తెలియనోళ్ళం.
 కంఠీరవ : (నవ్వు అపి) రిపబ్లిక్ అంటే
 ఏమీలేదు, నవాబు మాకక్కర్లేదనడమే
 భద్రయ్య : (అనుమానంతో) అక్కర్లే
 దంటే పోతాడా ?

కంఠీరవ : వద్దంటూంటే పోకేం చేస్తాడు.
 చింతయ్య : మా కరణపాయన పోవాలని
 పోలీసుకు మొక్కినా పోలేదేం ?
 కంఠీరవ : నవాబు ఎప్పుడేనా మీకు కన
 బడ్డాడో.

చింతయ్య : అద్దుగది. కరణపోడు ఊళ్లో
 వాడు.

కంఠీరవ : ఊళ్లో వాడైతే మాత్రం ? రిప
 బ్లిక్ లో కరణం వుండడా.

భద్రయ్య : (ఎగిరి గంతేసి) నిజమేనా!
 కంఠీరవ : మీకు తెలియదు. ఉండదు.

చింతయ్య : అయితే, మాకదేదో అదే.
 కావాలి.

కంఠీరవ : కాని మీరు పన్నులు లెవీలు
 మామూలుగా కట్టాలి.

భద్రయ్య : కరణపాయన లేడుగాదా ?

చింతయ్య : అల్లాఅయితే మాకదేదో వద్దే
 వద్దు.

కంఠీరవ : పూరంటే మీతోనేవుందా ?

భద్రయ్య : మా కరణపాయన వద్ద
 పుచ్చుకో, దేశముఖుద్గిర పుచ్చుకో
 మాకు పేచీలేదు. మర్యాదయ్యమంటే
 మాత్రం మాపూర్ణో ఒక్కడికి మీద
 దేంటో అక్కర్లేదు.

కంఠీరవ : మీకేమీ తెలియదు. నవాబు
 మళ్ళా వస్తే ?

భద్రయ్య : మాపూరెప్పుడూ రాదు.

కంఠీరవ : నవాబు బదులు కరణంవస్తాడు.

చింతయ్య : (కర్ర పనిరించి నిమరుతూ)
 రానీ వాడికి కర్ర తగిలిస్తే సరిపడేదానికి
 లెవీలు, పన్నులు ఇచ్చి మేపుతానా ?

కంఠీరవ : లెవీలు, పన్నులు, కరణానికి
 కాదు యివ్వడం, కరణం రాకుండా
 చేసేదానికి యివ్వాలి.

చింతయ్య : నా కర్రకి లెవీలక్కర్లేము.
 కావాలంటే మాయింట నాలుగు కర్ర
 లున్నాయి.

భద్రయ్య : కావలస్తే భర్ మార్లు కూడా
 వున్నాయి.

కంఠీరవ : కరణంతో పాటు రజా కార్లు
 వస్తే...

చింతయ్య : రాకేం మాదళం పేరు
 చెప్తే! హుం హుం

కంఠీరవ : దళం అంటే ఎందరున్నారేం ?

భద్రయ్య : ఎందరూలేకేం ?

చింతయ్య : పూరంతా దళంలోనే చేరేం,
కంఠీరవ : మిలటరీనస్తే?...

ఇద్దరూ : అప్పుడు ఇవ్వాలిపన్ను ?

కంఠీరవ : ఆ పన్నులు పెట్టి కొంఠిమంది
వలంటిరని...

చింతయ్య : అంటే

కంఠీరవ : రజాకార్లు...

చింతయ్య : వాళ్ళుకోసంపన్నులివ్వాలా?

భద్రయ్య : ముంద మొగ్గు, కానీఖర్చు
లేకుండా కర్రతిరగేసేదానికెబదులు
పన్నులిస్తాంటావేంటియ్యో.

చింతయ్య : చివరకిదా పెద్దరెడితేబావుం
దనుకున్నాం

కంఠీరవ : నేనుకెప్పింది తుగక రజాకార్ల
కాదు. కాంగ్రెసు...

చింతయ్య : కాంగ్రెసు, రజాకార్లుఎవరూ
చ్చినాసరే మాదళంవుంది పక్కలు విరగ
తన్నుతాం.

కంఠీరవ : మీకు సాయం చేసినా ?

చింతయ్య : రజా కార్లు సాయం చేయకేం?

కంఠీరవ : డబ్బు పుచ్చుకోకుండా చేసే
వాళ్ళని వలంటిగంటారు. గాని నే
ఉర్దూలో...

భద్రయ్య : డబ్బు పుచ్చుకోరూ ?

చింతయ్య : అయితే పన్నులూ, లెవీలూ
ఎందుకు ?

[కరణం సత్యనారాయణ ప్రవేశం]

సత్యనారా : విషపు నవ్వుతో ఆచారి
గారా ! మీరు శ్రమపడుతున్నారే
గాని వాళ్ళు తమ ధోరణి మానరు.

వృధాయాసం.

భద్రయ్య : మా కరణపాయన మీకు

తెలుసా ?

చింతయ్య : మా తెలివిగలాడు బయలు
దేరాడు. నాకొడక ! అప్పటి ఆరు
రూపాయలు అక్కడ పెడతానా
పెట్టవా (కర్ర ఎత్తుతాడు)

సత్యనారా : (బెబుకుతూ ఆచారి వెన
కకు పరుగుత్తుతాడు) ఇస్తా, ఇచ్చేస్తా.

భద్రయ్య : (కర్ర పట్టుకొంటాడు)

ఇప్పుడా దొరికింది, ఊరుకో ఎనే.

చింతయ్య : ఇవ్వక ఏద
పోతావో చూస్తాను. రేపు తెప్పి
యివ్వక పోయావో నీబుర్ర ప...

కంఠీరవ : ఏమిటీ, ఈ గొడవ...

సత్యనారాయణ : (నుదురు చూపుతూ)

గీత, (చింతయ్యవంక తిరిగి) బాబూ
యిస్తా. యిచ్చేస్తా, [చురల కంఠీర
వాచారితో] రెండేళ్ళక్రితం లెవీ
జొన్నల బాపతు ఆరు రూపాయలు
కాబోలు ఇవ్వాలి అదే దీనికి మూలం.

కంఠీరవ : (అశ్చర్యంతో) ఆరు రూపా
యలకా యీ కర్రలెత్తడం.

భద్రయ్య : మాకా ఆరు రూపాయలూ
పెన్నిధి కనండి ?

కంఠీరవ : (తలతిప్పుతూ) అ బ్లై బ్లై !
అదేం బాగోలేదు. మాకారా?
యిల్లాంటి అల్లుడు జరిగి ఒకరికంటె
ఒకరు పలగొట్టుకోకుండా మావా
ళ్ళని పంపిస్తాం.

సత్యనారా : (ఆతురతగా) పంపండి
తప్పకుండా పంపండి. ఒక పాతిక
మందిని వెంటనే పంపండి. కేలయక
చింతయ్య యేదో తొందరపడ్డాడు
గాని, అతడు చాలా మంచివాడు.

మన వలంటీర్లకు ఆయుధాలు కావలసి
వస్తే మా వూళ్ళోవాళ్ళిస్తారు
భద్రయ్య : ఒక్కటికూడా యివ్వం
చింతయ్య : వాళ్ళెవళ్ళో వూళ్ళోకాదు
పెడితే ఇంకమాచుకోండి మాత
డాఖా.
కంఠీరవ : సత్యనారాయణగారూ! మీరు
కాంగ్రెస్ లో చేరి కరిణీకానికి రాజీ
నామాపెట్టింటు వీళ్ళతోచెప్పేరా!
సత్యనారా : (చిన్మయంఅభినయిస్తూ) అదే
మంత పెద్దనివ్వమని చెప్పాకోడం?
కంఠీరవ : ఏమిమంచితనం? (చింతయ్య
వంకతిరిగి) చూశారా? వారంతటి
మహానుభావుణ్ణి, వినమనీలుణ్ణి తొందర
పడి ఎంతమాటలచేశారో చూశారా?
ఓహోహో ఎంతత్యాగం? ఎటువంటి
మహానుభావుడు? కరిణీకానికి రాజీ
నామా పెట్టేశాడు.
భద్రయ్య : అయినే?
కంఠీరవ : అది ఎంతటి గొప్ప త్యాగం?
చింతయ్య : తాగమంటే?
కంఠీరవ : తనకున్నది వొదిలెయ్యడం.
చింతయ్య : కరణీకం వొదలకపోతే వీపు
చిటిపోతుందని ఎరుగదేం?
సత్యనారా : వాళ్ళు ఏమనుకుంటేనేం?
నా మనస్సులో మలిసంలేదు. పోనీ
వ్వండి: వాళ్ళే గ్రహిస్తారు కొంత
కాలానికి.
కంఠీరవ : (తల త్రిప్పతూ) ఏమినిగర్వి!
సత్యనారా : పోనివ్వండి, పోనివ్వండి.
కంఠీరవ : అటువంటి మహానుభావుణ్ణి
అల్లాగ అనుమానించి అనుమానించి
నందుకు చింతయ్యగారు ఊహపణ

చెప్పాకోవాలి.
చింతయ్య : (చురుక్కున దూకుకు
పోయేలా చూస్తూ వూరుకుంటాడు)
కంఠీరవ : అటువంటి మహానుభావుణ్ణి తగినట్లు
గౌరవించాలి.
చింతయ్య : కర్ర తిరగేసి-
భద్రయ్య : వూరుకోనే ఆయనేందో
సెప్తుంటే...
కంఠీరవ : ఈయన చాలా పెద్దమనిషిలా
గున్నారు.
సత్యనారా : ఇటువంటివాళ్ళు ఇంకా
వుండడంచేతనే అనండి, ఓమారు
కాకుంటే ఓమారేనాడొళ్ళోకిరావడం..
కంఠీరవ : ఇటువంటి వారి సహాయంతో
మీరు గ్రామాన్నీ, గ్రామస్థుల్నీ మర్రా
మకు చేరూలేగాని ఎవరో ఏదో
అన్నారని కోపగించివూరువొడలడమే.
సత్యనారా : నాకు కోపమేమిటి? ఎంత
మాట సెలవిచ్చారు!
కంఠీరవ : భద్రయ్యగారూ!
భద్రయ్య : చిత్తం!
కంఠీరవ : మీరు రిపబ్లిక్ పెట్టుకోవటం
నిశ్చయమేనా?
భద్రయ్య : మాకు కరణం ఒద్దు.
చింతయ్య : ఉంటే రిపబ్లిక్ నా వద్దు,
కంఠీరవ : సత్యనారాయణగారు చాలా
మంచివారు. చదువుకొన్నవారు.
కాంగ్రెస్ లో చేరి కరిణీకం వదిలే
సిన...
చింతయ్య : కర్రదెబ్బకి దెయ్యంకూడా
పరుగెత్తుతుంది.
కంఠీరవ : అటువంటిమహానుభావుణ్ణి మీరు
రిపబ్లిక్ ను అధ్యక్షుణ్ణి చేయండి.

భద్రయ్య : అభ్యక్షుండటే.

కంఠీరవ : ఊరిపెద్ద.

చింతయ్య : అయితే మా సంఘంపెద్దే మా పూర్వపెద్ద.

సత్యనారా : సంఘంపెద్దంటే ఓ కమ్యూనిస్టు లేండి.

కంఠీరవ : అదేమిటి పనికిరాదు.

భద్రయ్య : ఎందుచేత ?

కంఠీరవ : కాంగ్రెసు, కమ్యూనిస్టులకే సరిపడదు.

చింతయ్య : మా సంఘంపెద్ద కమ్యూనిస్టునా ?

సత్యనారా : ఏమీ సందేహంలేదు.

భద్రయ్య : అయితే మాకుసరిపడదు.

కంఠీరవ : అదీమాట, మనం కమ్యూనిస్టుల్ని చేరనివ్వకూడదు.

చింతయ్య : కరణపాదాన్ని చేరనివ్వచ్చు.

కంఠీరవ : అయినా కరణమే కాదుగా.

భద్రయ్య : యేమయినాసరే, మాసంఘం పెద్దే మాకుచాలు. కరణపాదూవద్దు, కాంగ్రెస్సోదూవద్దు.

సత్యనారా : మీరు సంఘంలో చేరారు. కాంగ్రెసుకి కోపంవస్తూంది.

కంఠీరవ : నేలబైటి రానేస్తాం.

(చింతయ్య భద్రయ్య కర్రలుతీసుకొని తిప్పుతారు.)

చింతయ్య : (మీదికొచ్చి) కరణపాదా ఎగురుతున్నాడు.

కంఠీరవ : (రివాల్యూరుగాలిలోకిపెచ్చి) కదలండి. ఛస్తారు.

(చింతయ్య భద్రయ్య మాడలిపోయారు.)

చింతయ్య : వుండండి మీ పనిచెప్తాం.

(ఇద్దరూ వెనక్కి పరుగెత్తుతారు.)

సత్యనారా : వీళ్ళు వట్టి మోటుపశువులు.

రివాల్యూరు వుండినక బ్రతికాంకాని...

కంఠీరవ : ఇంకా నెమ్మదిగా అంటున్నారు

సత్యనారా ! పనిమందివస్తుంటారు పోరాం

కంఠీరవ : ఈ గ్రామ రిపబ్లిక్కి మీరే అభ్యక్షులుగా వుండాలి.

సత్యనారా : లేకపోతే కమ్యూనిస్టులకే పోతుంది.

కంఠీరవ : అందుకే తమరు తీసుకోవాలి.

సత్యనారా : తప్పకుండా ? కాంగ్రెస్సాళ్ళ కాని...

కంఠీరవ : సందేహం వద్దు, తప్పదు.

సత్యనారా : ఈ తుంటరిమూకనుంచి మన

రిపబ్లిక్ ను రక్షించుకోవాలంటేయూని

యన్ లోనే పెట్టుకోవాలి మన ఆఫీసు

[తెరలో 'సంగానికి జై' - అంటూ

విజయధ్వనులు] రిపబ్లికును ఈమూకనుండి

రక్షించేందుకు...

కంఠీరవ : ఇరవై అయిదుగురు జైటిల లాంటి చలంతీరనిస్తా కాదూ.

(మరల జయధ్వనులు)

సత్యనారా : ఇంక సందేహంలేదు. నడ

వండి. త్వరగా వెళ్ళిపోక, వాళ్ళ

చేతుల్లో పడ్డామా, యింక రిపబ్లిక్

పేరు ఎత్తేవాళ్ళకూడా గ్రామంలో

మిగలరు. (పరుగెత్తుతారు.)

(తెరలో జయజయ ధ్వనులు)

తెలంగాణా అమర వీరుని

రక్తం జలి!

★ శ్రీ దాశరథి ★

రక్తం కారుసున్న పశ్చిమా
కాశం కిటికీలోనుంచి భయంక
రంగా కనిపిస్తున్నది. తన దవడలో
నించి కారుతున్న రక్తాన్ని చేతితో
తుడుచుకున్నాడు విశ్వం. రెండో
చేతితో తుడుచుకున్నాడు. రెండు
అర చేతులూ దగ్గరగా పెట్టిచూచు
కున్నాడు. దవడలోనించి నెత్తురు
చుక్కలు రాలాయి. దోసిల్లో నెత్తు
రుగుడ్డలనిండా నెత్తురు. కిటికీలో
నెత్తురు. ఎక్కడో లోపలనుంచి
వస్తోంది రక్తం - పర్వత గర్భం
నుంచి వచ్చే నదిమాదిరి.

వెనక్కు తిరిగిచూచాడువిశ్వం.
చీకటిగది (dark cell) లులుపు
మూసేసి వెళ్ళిపోతున్నాడు.
కాపలా జవాన్. ఆ చిన్ని పాటి కిటి

కీలో పశ్చిమాకాశపు నెత్తుటి
వెలుగు ఎంతో సేపు ఆగలేక
పోయినై. చీకటి చొచ్చుకో
వచ్చింది.

సెలరోజులు కస్తడిలో నానా
హింసలూవెట్టి, రహస్య స్థావరాల
భోగట్టా సేకరించ శక్యంకాక
విశ్వాన్ని సెంట్రల్ జైలుకు పంపి
వేశాడు. డి. యస్. పి. ప్రతిరోజూ
సాయంత్రం ఆకాశం దవడలో
నెత్తురు, తన దవడలో నెత్తురు.
ఇవాళ తుదిరోజు తుదిపాటు కసి
తీరాకొట్టి జైలుకు పంపించేశారు.
ఇహ రోపటినుంచి రక్తం కనిపిం
చదు.

హూహూహూ! చీకట్లో తనకు
హూహూహూ తానే నవ్వుకున్నాడు. దవడలో

నుంచి వచ్చే నెత్తురు కనిపించ
కండా చీకటి అడ్డంవచ్చింది.

ఏకాంతంలో, నిశ్శబ్దంలో, చీక
టిలో కళ్లుమూసుకున్నాడు విశ్వం.
చీకట్లో మళ్ళీ నవ్వాడు. పోలీసు
బలగం తనముందు వోడిపోయింది.
తన వొంటిలోనించి జారిపోయిన
(పతి ర కం చుక్కా గెలిచింది.
విరిగిన (పతి కీలూ గెలిచింది. గెరి
ల్లాల రహస్య స్థావరం సురక్షి
తంగా వుండిపోయింది. హహహహ.

ఎన్నడూ లేనంత లోతుగా
నిద్రపోయాడు విశ్వం. సూర్య
గోళాన్ని తనవైపు లాక్కుంటు
న్నాడు. సూర్యనిచుట్టూ తిరిగే
గోళాలన్నీ తనచుట్టూ (పదక్షిణం
చేసున్నై. (బహ్మండపు లా అండ్
ఆర్థ్ పట్టి కొట్టింది. ఇంక్విలాబ్!
జిందాబాద్...!

చర్చిలూ, ట్రూమనూ ఆటం
బాంబులతో నైజాం యిట్టో
విందారగిస్తున్నారు. నల్లగొండ
పల్లెటూళ్ళలో తల్లి పిల్లా ఆకలి
మంటల్లో 'ఇంక్విలాబ్' మంత్రం
జపిస్తున్నారు.

నైజాం రాక్షసినిట్లో నర

నరంలో తిరుగుబాటు, రోమ
రోమంలో విప్లవం కదులుతున్నది.
జ్వరం! నైజాం రాజుకు జ్వరం!
సన్నిపాతం, ఉన్మాదం, స్వతంత్ర
హైద్రాబాద్!

దొక్క వెన్నంటిన పేదరైతు
కళ్ళల్లో మిరుగుళ్ళను పూది పూది
మంటచేసి కాగడా వెలిగించి
కింకోటి శిఖరానికి నిప్పు ముట్టిస్తు
న్నాడు విశ్వం. నైజాం నరల్లో
చొరబడి రక్తాణువులకు తిరుగు
బాటు బోధిస్తున్నాడు. నరాల
నెప్పల్ని సర్దుకోడానికి కత్తితో
కండల్ని కోసుకుంటున్నాడు నైజాం.
తెగిపోయిన కండరాలు నవ్వు
తున్నాయి. హహహహహ.

నరల్లో విశ్వం, విశ్వం వెంట
విశ్వం.

చీకటిగదిలోకి వెలుతురు
తొంగి తొంగి చూస్తున్నాయి.
విశ్వం ఆవులించి లేచాడు. ఎండి
పోయిన నెత్తురు చారల్ని తడుము
కున్నాడు.

“బ్యారిక్కులోకి పదండి”
అన్నాడు కాపలా జవాను. విశ్వం
చరచరా అతనిమెంట నడిచాడు.

వీళ్ళంతా యెవరు?! వందలమంది బందీలు, కవులు, గాయకులు, విద్యార్థులు, రైతులు, కూలీలు, జమీందార్లు, మాపుకార్లు, స్త్రీలు, వీళ్ళే దేశం. దేశమంతా రాజద్రోహులే? దేశాన్ని జైల్లో కట్టేశాడు నైజాం. ఈ జైళ్ళు పికిలి పోతే. ఆ గోడలు వీళ్ళను అడ్డలేవు. ఈ పోలీసుల కాపలా ఆగదు.

“మీం యేడు వందలున్నాం, భయపడకే!”

“అతని చేయి విరుచుకుంది నైజాం రాక్షసి”

“ఇతనికాలు నమితేసింది.”

“వీడి డొక్కలో ఏడుమాట్లు కాల్రారు.”

“ఇతని భుజం యెగిరిపోయింది.

“నీ దవడకు దెబ్బతగిలిందా?”

విశ్వం నిర్ఘాంతపోయాడు. తన దగ్గరనించి చాలా కొద్దిరకాన్నే తాగాడు నైజాం. వీళ్ళంతా బిందెలతో తాగించారు రక్తం. అమితంగా తాగి తందనాలాడుతున్నాడు నైజాం. తల తిరుగుతోంది. ఇహ కక్కేస్తాడు, పడి

పోతాడు. ఈ రక్తం జీర్ణంకాదు. ఇమడదు.

విశ్వం జైలుసాంతం గబగబా తిరిగి చూచాడు. ఏడువందల మందికి వాకేవక నీళ్ళ పంపు. ఇంకరూ స్నానంచేయాలి, గుడ్డలు వుతుక్కోవాలి. తాగాలి. అన్ని టీకీ సరిపుచ్చుకోవాలి! కొండ దోమ కరిచిందా జ్వరం తన్నదు. నిజామాబాదు జైలు అచ్చంగా సరకం. నీళ్ళనిండా పచ్చగా పాకుడు, క్రిములు. నీళ్ళలాగేమర వారానికి రెండుసార్లు చెడుతుంది ఆ రోజల్లా దప్పితో, ఆకలితో యేకాదశిగడవాలి. రెండు జొన్న రొట్టెలు ఆహారం. వాటిల్లో సున్నం, మన్ను, గడ్డి, ఇసుక. లోపల వుడకదు రొట్టె. పైన మాత్రం మాడుతుంది. పప్పు పులుసులోదుర్వాసన, పురుగులు, చెత్త. ఈ రెండు రొట్టెలు, గంటెడు పులుసుతో విటమిన్లన్నీ లభించాలి?

డిసెంట్రి, మలేరియా, డయేరియా! మందులు ఇండియా ప్రభుత్వం ఆపిందట. మ్యాగ్ సల్ఫ్

సైతం లేదు. మండిపోతున్న పాడ
కాలంలో మజ్జిగేది? ల్యాట్రీన్ ల
నిండా ర క్తం మడుగులు. దుర్గమ్య
చనిపోయాడు డిసెప్ట్రీతో పాపం!
పెళ్ళా పిల్లలు జైలుగేటుముందు
రెండురాత్రులు మేడిచారు. శవం
సైతం దొరక లేదు నాళ్ళకి.

బాధలకు భయపడకండి.
గుండె బండ చేసుకోవాలి. ధైర్యం
తెచ్చుకోవాలి. చావు చాలా
చవక. బ్రతుక్కు బ్లాక్ మార్కెట్టు
ధర. చునశ్శాంతికి, ఉత్సాహానికి
'వందేమాతరం' పాడుకుందాం.

“వందేమాతరం పాడావా
చంపేసాం”

“సీకేం! మేం పాడుకుంటే?”

“హిందూ ప్రార్థన మేం వినం”

“ఇందులో హిందూ సమస్య
లేదు.”

“కాంగ్రెస్ కమ్యూనిస్ట్ అంతా
హిందూలే”

“ఇదే మతోన్మాదం”

“ఖామూష్...”

“అసలు నీవీ బ్యారక్కులో
యెందుకు?”

“ఇందులోనే వుంటా”

“అయితే మేం పాడుకుంటాం”

“ఏదీ పాడు, చూసా”

“వాడే...” కౌన్సిలర్ విశ్వం
దవడమీద బలంగా కొట్టాడు
ముస్లింక్రిమినల్. మళ్ళీ సాగింది ఆగి
పోయిన కం అరచేతితో తుడుచు
కున్నాడు విశ్వం. క్రిమినల్ కళ్ళు
యెర్రగా వున్నాయి. బాగా
తాగాడు. జైల్లో సారాయి? జైలు
అధికారే తాగించారు. ఏదో
కుట్ర

“ఇంక్విలాబ్ జింవాబాద్!”
విశ్వం గర్జించాడు. విశ్వం దవడ
మళ్ళీ కొట్టాడు క్రిమినల్. వెనక
నుంచి క్రిమినల్ గూబ బద్దలైంది.

“హిందూలు నన్ను చంపుతు
న్నారు, రాండి! రాండి!” అని
గట్టిగా అరిచాడు క్రిమినల్.

“మేం సహాయంచేసాం” లాఠీ
లతో, ఇనవసీకులతో ముస్లిం
గుండాలు జైల్లోకి ప్రవేశించారు
నిరాటంకంగా జైలుగేటుని తెరు
చుకున్నై. బారక్కు తలుపుల
తాళాలు పిడివడినై.

“పోలీస్! పోలీస్” అని పిలుస్తూ
బ్యారక్కు అవతలికి పరిగెత్తాడు

విశ్వం. ఫట్ విరుచుకోవడాడు విశ్వం. తలమీదలాతీదెబ్బపడింది.

గూండాలు ఇనపసీకులతో, క్రలతో బుధితుల్ని కొడుతున్నారు.

“వందేమాతరం—”

“అల్లాహా అక్బర్”

“ఇంక్విలాబ్—”

“సారే తక్ బీర్”

కల్లోలం, కోల్లాహలం. నిరాముధుల్ని, నిర్బంధితుల్ని, నిరపరాధుల్ని కొడుతున్నారు. పడిపోయిన విశ్వాన్ని తొక్కుతూ గూండాలు పరుగెత్తి వస్తున్నారు. అరచేతితో తలమీది గాయం అదుముకున్నాడు విశ్వం. లేచినుంచున్నాడు. ఘోరం జరుగుతున్నది. అనేకులు నేలకు వారుగుతున్నారు.

“ఎదిరించి చావండి. ఇంక్విలాబ్ జిందాబాద్ !” గర్జించాడు విశ్వం. గూండాలు లాతీలు రక్తం తాగుతున్నా. విశ్వం వొకగూండా నడుంమీద దూకాడు. వాడి లాతీ గుంజుకున్నాడు. విసరడం ప్రారంభించాడు

“లాతీలు గూజుకుని ఎదురుదెబ్బ తీయండి” అరిచాడు విశ్వం. పల్లాలు, గ్లాసులు నిసురుతున్నారు బందీలు. వాటి తాకిడికే గూండాలు బుర్రలు గింగురుమంటున్నాయి. విశ్వం లాతీదెబ్బలకు ముగ్గురు పడుకున్నారు గూండాలు. మళ్ళీ ఆరుగురు గూండాలు విశ్వాన్ని చుట్టేశారు. ఇనపసీకుల దాడికి విశ్వం లాతీ ఎగిరిపోయింది. ఫెట్! విశ్వం తలమీద ఇనపసీకు దెబ్బపడ్డది. కూలిపోయాడు విశ్వం. పిడుగు పడ్డట్లేయింది. పడిపోయినవాణికిసినీ తీరా కొట్టి పారిపోయారు గూండాలు.

“దప్పి, దప్పి, ఇంక్విలాబ్ !” అంటున్నాడు విశ్వం. నీళ్లు లేపు. బ్యారక్కునిండా రక్తం పరుచుకుంది. విశ్వం రక్తంలో చొర్లుతున్నాడు.

“గూండా రాజ్ ముద్దాబాద్” యేడువందలమంది యేకకంఠంగా అరిచారు. “ఇంక్విలాబ్ జిందాబాద్”. విశ్వం నెత్తురులో చొర్లుతున్నాడు. దప్పి, దప్పి, నీళ్లు లేపు, మందు లేదు.

“హ హ హ హ” పెద్దగా
నవ్వాడు విశ్వం.
బ్యారక్ లో రాజకీయ ఖైదీలు
నలుగురు విశ్వం చుట్టు మూగారు.
చీకటి !

“నవ్వుతావేం విశ్వం?”

“నైజాంవోడి పోయాడు”

“డైలెమా కమ్మకుంటున్నది
విశ్వానికి”

“దోస్తిలో నెత్తురుసింపుకోంఁ”

“విశ్వం!”

“హ హ హ హ”

“అట్లా నవ్వుతావేం?”

“మనం గెలిచాం...”

ఆకాశం నోరు తెరిచింది. నోటి
నిండా నెత్తురు. విశ్వం వాంఠి
నిండా నెత్తురు రెండువదలమంది

నిస్సహాయుల రక్తంతో రంగులదు
కున్న జైలుగోడలమీద సూర్య
కిరణాలు మెరుస్తున్నాయి. నిరాయు
ధుల్ని హింసించిన గూండాల
రాజభక్తికి ధైర్యసాహసాలకు
ఆందిస్తున్నాడు నైజాం కింగ్
కోటలో. భవిష్యత్తు దొంగ
చాటుగా తొంగి తొంగి చూస్తు
న్నది నైజామును మింగాలని.

నెత్తుగు అంటిన రెండు అర
చేతుల్ని దగ్గరగా చేర్చుకుని పడి
వున్నాడు విశ్వం. విశ్వం. దోస్తిలో
కన్నీళ్ళు కార్చారు మిత్రులు.

నవ్వుతున్నాడు విశ్వం ఆకా
శంలో సూర్యగోళం అతనిచుట్టూ
సృత్యం చేస్తున్నది.

(పాగాకాశంలో రక్తాంజలి.

ఎ మ ర్సన్ :

ఎప్పుడైతే సంకెళ్ళు ఒక చివర బానిస ముంజేతిని
బంధిస్తాయో, తప్పనిసరిగా రెండోచివర యజమాని
చేతికి బిగుసుకుంటాయి.

జర్నలిస్టు

ఇద్దరు మిత్రులు టేబిల్ దగ్గర కూచుని టీ తాగుతున్నారు.

వీధిలోనుంచి హఠాత్తుగా గలభా వినిపించింది. హృదయ విదారక మైన రోదన, చెవులు చిల్లులుపడే బూతులు, విషపూరితమైన నవ్వు వినిపించసాగాయి.

కిటికీలోనుంచి బైటికిచూస్తూ ఒక మిత్రుడన్నాడుగదా : “ఎవరినో కొడుతున్నారు.”

“ఎవరది? దొంగ? హంతకుడా? ఎవరు?” అంటూ రెండవ మిత్రుడన్నాడుగదా; “ఎవరైతేనేం! ఒక అసహాయుణ్ణి పట్టుకుని ఇష్టమొచ్చినట్టు కొడితే చూస్తూ ఊరుకుంటామా! తే! వెళ్ళి అతని తరపున నిలబడవాం” అని.

“అతను హంతకుడు కాదు!”

“కాదు? ఐతే దొంగేమో? ఐతేఅయింది వెళ్ళి అరిన్ని రక్షిద్దాం - పద ”

“అబ్బే దొంగకూడాకాదు!”

“కాదు? బహుశా ఏ రైల్వే ఉద్యోగి, కాషియరో, కంట్రాక్టరో, అవుతాడు. ఎవరైతేనేం, వెళ్ళిసహాయం చేద్దాంపద ”

“అతనెవరో జర్నలిస్టు!”

“జర్నలిస్టా! హు! ఐతే, ముందు టీ తాగుదాం కూచో”.

దున్నే వానిదే భూమి

న వ కు మా ర్

రామయ్యతాత ఈనాడు నడుమ వసి, తలనెరసి, సత్తువుడిగిపోయాడు. కాని, ఒకనాడు మోహన్ వలె యువకుడే. ఆనాడు తన తండ్రి నవ్యాయంచేసి జమీందారు సంపాదించుకొన్నాడు. తన తండ్రి చేసేదేమిటక “సర్వ” అని పూరుకున్నాడు. నాటినుండి నాలుగకరాల కొండ్రతో రామయ్యతాత యీడ్చుకొన్నాడు. ఈలోపల అనేక విశేషాలు, సంఘటనలు జరిగాయి. ఉన్నదానిని నిలుపుకోవడమే ప్రధానమవుతోన్నట్లు తాత వాటన్నింటికీ దూరంగా వుంటూ వచ్చాడు. అతనిలో ఏదో ఆలోచనలు పుట్టేవి. అతని హృదయం న్యాయం కోసం పరితపించేది. పుట్టేపడేది, కాని ... ఈ “కాని”తో రామయ్యతాత మెదడు వేడెక్కింది. తాత ఆలోచించేవాడు తర్కించేవాడు. అది ఆలోచన తరతరాల కట్టల నెర్రొక్కొక్క అసమర్థమైంది. అతను ఎంతో ఆలోచించేవాడు. సమాధానం ఒకటే—“మనం పట్టుబట్టి నెగ్గలిగితే

కావలిసిందేముంది! వివాదా, బ్రహ్మ రాత తప్పించడం ఎవడితరం! భార్యపోయిన దగ్గరనుంచి తినో. తినకో అడివి పెద్దాడిని చేశా. అడిగితే బాగుంటే నాలుగు మెతుకులకు లోటు లేకుండా జరుగుతుంది.”

తాతకు ఎప్పుడూ ఇదే ఆలోచన వాగలి దున్నేటప్పుడు, కుప్పనూల్చేటప్పుడు, అన్నం తినే వేళ, చుట్టకాల్చేటప్పుడు, నిద్రపోయేముందు - ఎప్పుడూ ఇదే ఆలోచన.

మోహన్ ను చదివిద్దామనికూడ చాల సార్లు ఆలోచించాడు. “అడితిప్పలాడు బడతాడు ఏదో నాలుగుముక్కలు చెప్పిస్తే కాస్త గౌరవంగా బ్రతుకుతాడు,” అనుకునేవాడు. కాని పూర్ణోపున్న గ్రాంటు స్కూల్లో ఐదవ తరగతివరకు చెప్పించే సరికి గగనమైంది. కొండ్రకుమించిన దేముంది? చదువుకున్న వాళ్ళందరూ పుద్యోగాలు చేస్తున్నారా? కాస్త అండ దండగా వుంటాడు. పనిగొడవలోపడితేనే మంచిదని చదువు మాన్పించాడు. “మన

కైన కుర్రవాడు. చదివించు! పైకి వస్తాడు" అని బడిపంతుల సేకసార్లు చెప్పినా విని పించుకోలేదు.

"నాయనా! తీరిగ్గా వున్నప్పుడు పంతులుగారి దగ్గరకు వెళ్ళి కాస్త లెక్క దొక్క నేర్చుకో. ఏదో యీవిధంగా బండిని సాగించుకపోయానా యీ చేతుల మీదుగా నిన్నొకయింటివాణ్ణి చేసి సుఖంగా వెల్లిపోతా!" అనిమాత్రం అంటూ వుండేవాడు.

* * *

రోజులుండచిపోతున్నాయి. వారాలు నెలలు, సంవత్సరాలు. తాతకంతా ఆఁమ్య గోచరంగావుంది. తన తండ్రులనాటికంటె యీనాడు దేశం తెలివిమిరిపోయింది అందరికీ రాజకీయాలే. ఏమూల జూచినా వివాదాలే అన్ని పోట్లీలే. ఒకళ్ళంటే ఒకళ్ళకు గిట్టును. చర్చలు, సిద్ధాంతాలు, ఉపన్యాసాలు

మోహన్ కు వివాహమైనప్పట్నుంచీ ఒక కొత్త ఉత్సాహం, ఆవేశం వచ్చిపడ్డాయి భార్య వల్ల కాదు. మామగారి ఊళ్ళో పరిస్థితి అలాంటిది! ఒక పుస్తకాలేమిటి, ఒక మీటింగులేమిటి అన్నీ అవే. ఎప్పుడూ తమగ్రామంలోకూడ యువకుల్ని ప్రోగుచేసి రాజకీయాలుచెబు తూవుండేవాడు. అప్పుడప్పుడు మీటింగులు జరిగేవి. రామశ్యాతాతకు మోహన్ చెప్పే దంతా న్యాయంగానే కన్పించేది. ఆతనికి తిరుగు చెప్పలేక పోయేవాడు. తన మనసులో ఎన్నాళ్లనుంచో వున్న కొర్కె! ఆకొర్కె మహావేదాంతమై కించపడటం లాగ మోగుతున్నది. ఈలోపల వరద

వచ్చింది పోయింది. ఆయేను అయిన అప్పలకు ఒక యకగం భూమి కూడ జమిందార్లకు వస్తేతయింది.

తాత శక్తులుడిగి పనిచేయలేకపోయినా కేదెల్ని మేపుకురావడం, తనతోబాటు వృద్ధాప్యంలో వూగిప లాడే బోడెద్దు సంగతులు చేసుడంపనిగాపెట్టుకున్నాడు. నాలుగు సంవత్సరాల నుంచి ఒక ఎద్దు తోనే బరుల్లే వ్యవసాయం చేస్తూ నెట్టు కొస్తున్నారు ఇక యీ సంవత్సరం ఏ విధంగా అడ్డపెట్టుకుందామన్నా పనిగడి చేట్టులేదు. వరద వచ్చి మూడేకరాల పంట పోయింది. ఇంకెలాగ బ్రతికేది?

* * *

తీరిగ్గా వున్నరోజుల్లో రైతులంతా ఒకచోట చేరిపిచ్చాపాటి మాట్లాడుకుంటూ వుంటారు. ఆసంవత్సరం వరదతో పనులు కంటుబడిపోయినై. ఒకనాడు లంక రైతు లంతా ఊడలదిగిన పెద్దమర్రికింద సమావేశమయారు. కాని వారి ముఖాల్లో ఉత్సాహం మాత్రం లేదు. వారిలో ఒక మూల రామయ్య తాతకూడ చుట్టకాల్చు కంటూ విచారంగా కూర్చున్నాడు.

"నాయనా ఏమో! ఎక్కడ మాసినా కరువు, కరువుఅంటున్నారు. కాంగ్రెస్ మంత్రుల చలవవల్లనైనా మన అదృష్టం బాగుంటేతొందరలోనేదున్నుకోవచ్చులే. ఓటిచ్చిని విశ్లోసమైనా వుండదా?" అన్నాడు రామయ్య తాత మాటల సందర్భంలో.

"మనం రోజూ వార్తలు వింటూకూడా మంత్రుల చలవ అనుకోవడం బాగానే వుంది. ఒకవైపు జమిందారు పోలీసు బల

గంతో తయారై చేలోకివస్తే కార్నేయ దాన్నికూడా సిద్ధంగావున్నాడు. అదీ గాక మునిగిపోయినంతమాత్రాన వాడిపాల మెట్లా అవుతుంది. రామయ్య తాత ! మీ కాలంలో జమిందారు కంత పాలముం డేది ?" అని ధారాళంగా మాట్లాడుతున్నాడు రైతుబిడ్డ సుబ్బారావు.

"అసలు మా తండ్రుల కాలంలో నెంటు పాలముండేదేమిటి ? అప్పుడు ఈ పాలమంతా రైతులదే గదంటూ : ఎక్కడ కాస్త దండినా రండిగా వుండేది, ఆ ముంపుకు కాస్త, ■ ముంపుకు కాస్త యిప్పుడిప్పుడు నానా దుర్మార్గాలతో ఎక్కడ చూసినా జమిందారు పాలమ యిందిగాని..." ఇంకా రామయ్య తాత ఏదో చెప్పబోతున్నాడు. ఇంతలో వాళ్ల కులాసా కాలక్షేపానికి భంగం కలిగిస్తూ చాటింపు వినిపించింది —

"ఇంకములముగా అందరికీ తెలియ జేసేదేమిటంటే ఈయేడు తేలిన పాల మంతా జమిందారుగారు మాలచ్చయ్య మేడదగ్గర పాటలెడతారు గమక కావాల్సి నోరు పాడుకోవాల్సి వో... ఓ

. అంతా విన్నారు. అందరికీ అర్థమయింది. తనదికాని పొలాన్ని వేలం వేసే తత్వానికి అందరి ముఖాలూ క్రోధంతో ఉండేంతో ఎరబారినయ్య. రైతులంతా కలిసిరికూడ పిలుచుకోడానికి బ్రతుకు తెరవు ఆలోచించుకోడానికి మర్రిక్రింద సభ జరిపారు.

"జమిందారు జలలాగ మన రక్త మాంసాలు పీలుస్తున్నాడు. మనతాతలు దున్నినభూమి మన తండ్రులకు దక్క

లేదు. మన తండ్రులు తమ చమటోడ్డిన భూమి మనకు దూరమయింది. మనసత్తువతో పగలదున్నిన ఈ భూమి రేపు జమిందారు వశమౌతుంది. అసలుదున్నేది పండించేది మనం గదా? మనకీ మన విలువ మనకు తెలియకుండా చదువు సంధ్యలేని అమాయకల్ని చేసి మన కష్టాన్ని దోచుకుంటున్నారు. మనభూమి మనకు దక్కాలంటే జమిందారును యెదిరించక పోతే లాభంలేదు. వైగా ఈజమిందారీ పద్ధతివిరద్దుచేయడంలో మనయిత్రులు నా నాటికిజంమిందారులకేలాంగిపోతున్నారు. మనం మన కార్లమీద నిలబడి మంత్రివర్గ పోలీసు సహాయాల్ని ఖండించుతూ మన భూమికోసం పోరాడాలి. ఏకమై నిలబడితే మనం జయించితిరుతాం. దున్నేవాడిదేభూమి మనండున్నాం. కష్టించాం. చమటోడ్డాయి భూమంతా మనదే..."

"మోహన్ చెప్పిన ఈమాటలు విన్నారు. వారి మనసుల్లోదే, వారు చెప్పలేనిది అతను గట్టిగా నొక్కి చెప్పాడున్నాడనిపించింది. సరేనంటే సరే ననుకున్నారు. వెంటనే కాపాడుకోకపోతే జమిందారే లాక్కుని వేలంవేస్తాడని ప్రహించారు.

* * *

ఇవ్వాలే తమ తమ భూముల్ని దున్నుకుంటూనికి రైతులు బయలుదేరారు. "మనదేభూమి" "దున్నేవాడిదే భూమి" జమిందారీ విధానం నశించాలి!" అనే వినాదాలు మిన్ను ముట్టాయి. మోహన్ అందరికంటే ముందున్నాడు.

తాతకు భూమంతా తిరిగిపోయినట్లునిపించింది. కాళ్లు చేతులు వణక సాగాయి

నెమ్మదిగా మోహన్ దగ్గరకువచ్చాడు. న్యాయం, పుత్రప్రేమ అతనిలో సంఘర్షించుకుంటున్నాయి. ఎన్నో చెప్పాడు. అనలేక ఆనలేక చివరకు “సరేనీయిష్టం” అన్నాడు. ముడుకలు పడిన రామయ్య తాత బుగ్గలమీద కన్నీరు ప్రవాహం కట్టింది. రామయ్యతాత అశ్రు పూరిత నేత్రాలు అతన్నే చూడగలుగుతున్నాయి. దుఃఖంతో నిండిన వృద్ధగొంతునుండి ఏవో మాటలు వినిపించాయి. “నాయనారక్కలు సల్లగా వుంటే ఎట్లయినా బ్రతకొచ్చు. బ్రతికుంటే బలుసాకు తింటాం. తలకు మించిన పనులు చేసికెరా?” అందరితో పాటు మోహన్ ముందుకు నడిచాడు.

వచ్చే దుఃఖాన్నావుకుంటూ నడుం విరిగిపోయిన వాడిలాగ కూలబడ్డాడు తాత.

అవి పోలాలు బోర్డులు ... 144... న్యాయంకోసం... ప్రభుత్వం ఉత్తరువులు. పీఠ పోలీసులి ఉత్తరువులను ప్రత్యక్షంగా అమలు పరుచుకుకు తయారైన తుపాకులు.

“మనదే భూమి!” కేకలువేస్తూ ముందుకు సాగారు రైతులు.

“పోలీసులు భూములు గాలి లోకి పేల్చారు.

“దున్నే వాడికే భూమి!”

తుపాకులు గురిపెట్టారు.

రైతులు ముందుకు సాగారు. వారి రక్తం వేడెక్కింది. కళ్లు నీళ్లులు కురుస్తున్నాయి. ధాం ... ధాం ... ధాం ... డొక్కలో... ఎదుగ్రామ్మలో ... గుండు ... రక్తం ... తమ భూమికోసం, తాము

[12 వ పేజీ తరువాయి]

వాన్నే కలుషితం చేస్తోంది. వీడికింద లాలా లజపతిరాయ్ నెత్తుకక్కకుంటూ లాహోరు పీఠల్లో చనిపోయాడు. పండిత నెహ్రూతల్లి అలహాబాదులో వీడి దెబ్బకు రక్తమోడ్చింది....”

వెంటనే లాఠీలన్నీ ఒక్కసారి, “కమ్యూనిస్టు! కమ్యూనిస్టు! పట్టుకోండి! పట్టుకోండి!” అని కేకలువేసిస్తే, ప్రజలు ఒక్కసారిగా లేచి కంఠాదుగా బెదిరిపోతున్నారు. తుపాకులు నోళ్లు తెరిచి గుండ్లు పేల్చుతున్నాయి. టెయర్ గాస్ దట్టంగా క్రమక్రమంగా పెండాలంతా ఆవరించింది.

లాఠీలు ఆ వ్యక్తికోసం మీటింగంతా దువ్వెకారు కాని, ప్రజలు అంతసేపు ఉపన్యాసం వినిపాడా, పట్టుకోమంటే అతన్ని పట్టి ఇవ్వనందుకు ఆగ్రహవేళాలతో లాఠీలన్నీ ప్రజలపైబడి వినయవిధేయతలు నేర్పుతున్నాయి.

కాని, నాయకుడు లాఠీరావు మాత్రం “ప్రజలెప్పుడూ కృతఘ్నులే!”-!! వాపోతూ వేదికపైనే మూర్ఛపోయాడు.

ఎడ్వీల్ మానిన్ :

ఈ విద్యావిధానం ఎలాంటి దగ్గర, సంస్కృతి అలవరచుకోవడం మనం స్కూలు బైటికి వచ్చిన తర్వాతగాని ప్రారంభించలేం.

పుట్టి వెరిగి నేవచేసిన పొలంకోసం కదలిన రైతులు నేరస్తులు!!

తమ భూములకోసం మరణిస్తున్నారు. అందుకు రైతులు గర్హిస్తున్నారు. ఆభిమానంతో వారిశక్తి ఉద్బంధమవుతోంది. వారు ముందుకుసాగారు...ముందుకు సాగడమే వారి లీలకంటేలాగా, మహా ప్రళయంలా సాగారు. వారిదే విజయమని వారికి పూర్తిగా తెలిసినట్లు ఈ విధంగా తరతరాలు చచ్చేదానికంటే ఒకసారే చచ్చాం అనే దీక్ష వారిని ముందుకు త్రొక్తున్నట్లు కదిలారు.

మోహన్ !...రక్తంతో తడిసి న చొక్కా క్రిందుగా దొక్కుదగ్గర చేయి వేసి అదుముకుంటున్నాడు. సో...దరు...లా...రా! మన...దే.. భూ...మి! ■ తర్వాత మోహన్ కంఠం పలకలేదు.

అతని చేతిలో బండా ప్రక్క రైతు అందుకున్నాడు. మోహన్ నేలకొరిగినా మోహన్ బండా ఎగురుతున్నది మోహన్ ఆశయాన్ని సాధించమని ఘోషిస్తుంది. అతను అమరజీవి తన జెండా రిపరెప లాడుతూ వుండడం మోహన్ చివరి ఊణాల్లోకూడ చూశాడు రైతులంతా చుట్టూచేరారు. 'మా సర్వస్వం ఒడ్డి నీ ఆశయాన్ని సాధిస్తా' మనిశపథం చేశారు. 'మా ప్రతిరక్తపుమక్కనీజండాకోసం, నీ కాంక్ష కోసం బలిచేస్తాం. విజయం పొందిననాడు నీ స్మృతిని గౌరవిస్తాం. పతాకోత్సవం చేస్తాం'.

సాయంకాలానికి చాలమందిని అరెస్టుచేశారు. వారిలో రామయ్య తాతకూడ ఉన్నాడు. ఇటు పోలీసులారీలో తాత, అటు మోహన్ శవం రెండూ ఒకేసారి కదిలాయి గ్రామమంతా మోహన్ చుట్టూ చేరి విలసిస్తున్నారు. "మోహన్ ఆశయాన్ని సాధిస్తాం!" "మనదేభూమి!" అనే నినాదాలు వింటూ తాతకళ్లు మెరిశాయి. మోహన్ మరణంతర్వాత గ్రామంలో పిల్లా పెద్ద అంతాకదిలారు. తాత వృద్ధ యం గర్వంతో వుప్పొంగిపోయింది. తాత రక్తం వుడుకెత్తిపోయింది. తాత ముసలి మీసాలునిక్కపాడినాయి. "మనదేభూమి" "మోహన్ ఆశయాన్ని సాధిస్తాం!" తాత పిచ్చివాడిలాగ అరిచాడు. ప్రక్కనున్న కర్కశమైన పోలీసులారీ తాత వైకురికుంది.

కాని ఈ కేసు కోర్టుకొలిది రైతులగుం డెల్లా మోగుతోందని, ఈ ఆశయం సాధిస్తారని తాతకు ఇప్పుడు తెలుసు. ఇదేన్యాయం. పీడిత లోకం లో పోరాటశక్తి ఒక్కటే మానవుని విలువకు నిదర్శనం తాతకు ఆఖరుసారి అర్థమయిందంతా.

తాతకు పుత్రికోకం కలగలేదు. ఇందరు పుత్రులు, పుత్రికలు మోహన్ గుండె మోతగా అరుస్తున్న పప్పుడుకోమా! చుట్టూ తుపాకులు గురిపెట్టిపోలీసులు పహరాఇస్తూన్నా, తాత సర్వంగా జండాపట్టుకుని ముందు నడుస్తున్నాడు.

స్కాచ్

స్వప్నపునీడ క్రీనీడ!

“మాన్సు”

నెల జీవితాన్ని అరవైరెండు రూపాయల ఎనిమిదణాల కొలత బద్దతోకొలుస్తూ రోడ్డువెంట నడుస్తున్నా. నా నీడ క్రీనీడ ఆద్దాల కిటికీలోంచి లోపల గదిలోపడి వంకరటింకరగా నడుస్తోంది. దాని నీడ! అరవై రెండున్నర రూపాయలు అయిపోయిన ఖాళీ పర్సు నీడ! నీడ...!

నిప్పుకోసం చుట్టూ వెతుకుతున్నాయి కళ్లు; ఎవడా ‘గుర్రం డెక్క’ జేబులో కలవాడని... సీమదేశాల్లో గుర్రం డెక్క అదృష్టానికి గుర్తు...!

గడిచిపోయిన తియ్యని దినాల్లో (గడిచిపోయిన దినాలెప్పుడూ తియ్యగానే వుంటాయి. మరోసం వత్సరంపోతే ఈవేళ తియ్యగానే వుండివుంటుంది. సంవత్సరం క్రితం తిన్న వేముచేదు సంవత్సరం తరు

వాత నాలుకకు తియ్యతియ్యగా తగులుతుంది.) కోటుమినహా మిగిలిన సైకిలు వేలంవేశాను.. అయిదు సంవత్సరాలు తొక్కిన సైకిలు... స్కూలు ఫైనల్ పరీక్షలుకు తీసుకెళ్ళిన సైకిలు! ఇండియన్ ఎక్స్ప్రెస్ లో పరీక్ష ఫలితాలు తీసుకొచ్చిన సైకిలు... అయిదురోజుల్లో ఆరు గుండ్రటి అన్నపుముద్దల్లో అయిపోయింది! చక్రాలూ... నీటూ అన్నీ...!

అదే ఆలోచిస్తున్నాను... సైకిలు మింగగలిగేవాడికి పచ్చగడ్డి భోజనం కాకుండా ఎలాపోయిందీ అని...

ఆసలు ఈ ఆలోచన లేమీ పనికిరావు... దీన్నో చాలా నష్టాలున్నాయి. మెదడుని ఎక్కువ శ్రమపెడితే ఆకలి ఎక్కువవుతుంది. ఆకలి అయితే నీళ్ళు సరిపోవు. కోటుకూడా వేలంవేస్తే ...?

అదే ఆలోచించాలి... అరవై రెండున్నర రూపాయిలు రావాలంటే ఎన్నికోట్లు వేలం వేయాలి...?

నీవూ నేనూ ఎవరూకాని ఎవడికీ తెలిసే మనిషి మరొకడు రోడ్డుమెంటు నడుస్తున్నాడు వాడి నీడ నామీగించిపోయింది. ఇంటి దగ్గర పెళ్లాంపురా వీడికి...?

పెళ్లాలు పెళ్లి చేసుకోడం మొదలుకు మనల్ని? మళ్ళీ వీడిచి పెట్టడం మొందుకో! నాకే! బాధపడేదాకా చీరకొనకపోతే... అసలు నాపెళ్లాం కన్నీళ్లు ఎందుకుపెట్టింది? ఎందుకో!?

ఈ మధ్య ముకుందరావు, గోవిందప్ప అంతా సమ్మె చేశారు.

“అంటే ఏమిటి?” అని అడిగాను.

“మనకి జీతం సరిపోవటంలేదు” అన్నారు. ఒక్కసారి ఇరవై వేల గుమస్తాల గొంతుకలు నా చెవిలో వినిపించాయి.

“మన పెళ్లాం పిల్లలు బతుకండం కోసం” నీరసంగా అంది అయిదు రోజులక్రితంభోంచేసిన పద్దెనిమిది వేల ఆరువందల నలభై తొమ్మిదో గొంతుక...

“పెళ్లాలు ఏడవకుండా చీరలు కొనిపెట్టడంకోసం. ఉత్తర కబుర్లు చెప్పి అన్నం వండించుకోవడం కోసం... పిల్లలకు జమ్మివారి మందులు కొనడంకోసం... నేను గెడ్డం గీసుకొనేందుకు... కోటు మాసికవేసిన టైలర్ తమ్మునికి బేడ అప్పతిచ్చేందుకు...”

“మనం రాయబారాలు నడిపాం...”

“ఒప్పుకోరు... ఒప్పుకోరు... నాకు తెలుసు...”

“ఎ ను పూర్తిగా... మన సంఘం సమ్మె పిలుపిచ్చింది... మనమంతా ఆఫీసులు మానాలి.”

నడచిన రోడ్డు మళ్ళీ నడిచాను ఎంతనడిచినా పూళ్ళో మరోకొత్త రోడ్డు కనుక్కోలేకపోతున్నాను.

ఇదుగో! ఇంకో విషయం కనిపెట్టాను. ఎవరేనా ఎవరైనా నీ జీతం ఎంత అంటే అరవైరెండున్నర అంటారు. అది ఎన్నాళ్ళకి? నెలకి... అంటే నెల మూడో తారీఖున! నాలుగో తారీఖున ఎంత? మూడో తారీఖున ఖర్చు పెట్టగా మిగిలింది... మూడో తారీఖున నేను ఇరవై రూపాయలు

ఖర్చుపెట్టాను. నాలుగునా జీ(వి)తమొంత? నలభైరెండున్నర. పదహారున జీతమొంత? నోరావలిగి కళ్ళను పీకేలా కొరలు చాచే ఖాళీ పర్చు...

జీ(వి)తాన్ని మార్చాలంటే జీ(వి)తాన్ని పోతపోస్తున్న వాళ్ళు మారాలి... ఏదో చెన్నపట్టణంలో పద్దెనిమిదో ఫర్లాంగు ఎత్తు అంత స్థూమిద సిరాబుడ్డి మూతులో ఆకాశమంతటి తెల్లటి కాగితాల మీద “వెంకట్రావు జీ(వి)తపు కొలబద్ద అరవైరెండున్నర” అని రాసే తనకు తెలీని ఆ అతీత వ్యక్తిని ఎవరు కనుక్కోగలరు?

బ్రహ్మరాక్షసి... (పాణం పంజరంలో రామచిలుక... ఆరు సముద్రాలు దాటాలి... అరటి తోటలో మర్రిచెట్టు... దాని బోదెలో పంజరం... దాంట్లా వుండి చిలక... గిలగిలలాడితే రాక్షసి గిజగిజలాడుతాడు... చిలక చసే రాక్షసి చసాడు... చిలకని గిజగిజలాడించాలంటే?

చిత్రమైన ఊహలు కదూ? బజారు “నడుస్తోంది” ఆక

(తరువాయి 70 వ పేజీలో)

సంపాదక వర్గం

కార్యదర్శుల ప్రకటన

★

‘అభ్యుదయ’ కార్యాలయంలో పనిచేయడానికి, కార్యవర్గ సభ్యులలో ఒకరైన శ్రీ అనిసెట్టి సుబ్బారావుగారిని జనవరిలో పిలిపించాము. అప్పటినుంచీ ఆయన కార్యాలయంలోనే వుండి, పత్రికకూ సంఘానికి సంబంధించిన అన్ని విషయాల్లోనూ మాకు పూర్తిగా తోడ్పడుతున్నారు.

పత్రికను ఇంకా సజీవంగానూ, ఇంకా ఆకర్షణీయంగానూ తయారు చేయడానికి (పసుతం వున్న సంపాదకుల కృషి మాత్రమే చాలడం లేదు. అందువల్ల శ్రీ అనిసెట్టి సుబ్బారావుగారిని సంపాదకవర్గంలోకి తీసుకుంటున్నాము.

కొమఱ్ఱాజు వినాయకరావు
(ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి)

కార్యదర్శులు:

ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం.

* వచ్చే సంచికలో *

ప్రఖ్యాత జేక్ రచయిత జాలియన్ ఫూజిక్ ఖైదులో రహస్యంగా వ్రాసి బైటికి పంపిన ప్రసిద్ధ గ్రంథం "Notes from the Gaoiws" వచ్చే సంచికనుంచీ సీరియల్ గా ప్రకటించబడుతుంది.

17. వ పేజీ తరువాయి

* ప్రసిద్ధ భారతీయ రచయితలు డాక్టరు ముల్ గౌరజ్ ఆనంద్, క్వాజీ అహ్మద్ అబ్బాస్ లు రష్యా వెళ్ళటానికి బంబాయి ప్రభుత్వం అనుమతి నిరాకరించింది.

* షేక్ ఆబ్దుల్లా సంయుక్తరాజ్యసమితి సమావేశంలో కాశ్మీర్ సమస్యనుగూర్చి సింహగర్హన చేసి తిరిగి వచ్చిన వెంటనే ఢిల్లీ రేడియో అధికారులు ఉపన్యాసం చెయ్యమని ఆహ్వానించి, వైగా, ఉపన్యాసం నూకూటిసీకోసం ముంబై పంపాలని నిబంధిస్తే, షేక్ ఆబ్దుల్లా ఆగ్రహించి, ఆహ్వానాన్ని నిరాకరించి కాశ్మీర్ వెళ్ళి తన స్వంతరేడియోలో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడాడు.

* బెర్నార్డ్ షా :

డాక్టరు

మహాశయా! వద్దనుకున్నా ఇక మీకు చెప్పకతప్పటం లేదు. మీరొకస్కాండ్లే అని నానిశ్చితాభిప్రాయం.

ఆర్టిస్టు

ఏమిటి! హు, అర్థంలేదు, నేనుస్కాండ్లే అనుకాను బెర్నార్డ్ షానిశ్చయిస్తా.

[18 వ పేజీ తరువాయి]

"పర్నిట్" అని వ్రాసి వుంటే సంతోషంతో పెద్దగా "పర్నిట్, పర్నిట్" అని కేకలు వేస్తూ వెళ్ళాడు. నాలుగో వ్యక్తి కూలీలాగు

న్నాడు. మెల్లగా, నిస్సత్తువగా, వచ్చి జేబులోవున్న ఒకేబేడా బిళ్ల తీసి నిమ్మలంగా అందులో విడిచాడు. సాదాబట్టల పెద్దమనుష్యులు తొంగి చూసున్నారు. టక్కున ఒక టికెట్ బెటపడింది. అతను ఆతురతగా తీసి చూస్తే "వారం ట్!" అని వుంది. వెంటనే సాదాబట్టల మనుష్యులు "కమ్యూనిస్ట్! కమ్యూనిస్ట్!" అని కేకలు వేస్తూ కూలీ రెండు రెక్కలూ పట్టుకునినడిపించుకు పోయారు. జనం నిర్ఘాతం పోతున్నారు కాని, యంత్రం ఎందుకు కనిపెట్టారో పాపం వాళ్ల కేం తెలుసు?

* గోరీక్ :

కంట్రాక్టు

ఒకసోదరుడు నిర్మిస్తాడు. మరొక సోదరుడు ధ్వంసం చేస్తాడు. నేను, కంట్రాక్టును గనుక రెండు విధాలా లాభం తీస్తాను.

★ గ్రంథ సమీక్ష ★

* పేదరాలు

* విలాసిని

అనువాదం : విద్వాన్ విశ్వం

నవ్యసాహిత్యమాల (అనంత పురం) ప్రచురణలు. ప్రతి ఒక్కో క్కటి పన్నెండణాలు.

పిరాండెల్లో, మోరెట్టి ప్రఖ్యాత ఇటలీ కథకులు. పిరాండెల్లో వ్రాసిన 'పేదరాలు', మోరెట్టి కథ 'నెరజాణ'. గోర్కీ 'ఒక సాయం కాలం' అన్న కథను కూర్చితే 'పేదరాలు' కథాసంపుటి.

కడుపుకక్కురికొసం ఒకామె చిన్న పిల్లణ్ణి. ముసలి అత్తనీ, భర్తనీ చూడలేని కలవారియింట పాలదాది బోతుంది. తుదకు తన పిల్లడు చనిపోతాడు. భర్తనికోల్పో తుంది. తన శీలాన్ని కూడా కోల్పోయి ఈ అసమాన సమాజ యంత్రానికి బలిఅవుతుంది.

'మేరీ' అనే ఆమె తన తప్పుడు పనుల్ని మాటలో కప్పేసి భర్తని వంచించి, తను ఆత్మవంచన చేసుకోడం 'నెరజాణ' కథలో ఇతివృత్తం.

'విలాసిని' ప్రపంచ ప్రసిద్ధ రచయిత 'చెకోవ్' కథలసంపుటి.

'విలాసిని' ఐన 'ఓల్గా' విలాస ప్రియత్వంతో, ఉదారుడైన భర్తని చూసి, తర్వాత 'రిజవస్కీ' అన్న ప్రియుడితో కూడా జీవితం ఇమడక, భర్తనీ, జీవితాన్నీ కోల్పోతుంది.

'బాధ' అనే కథలో కర్రపని చేసుకునే 'గెగరీ పెట్రోఫ్' అనే బీదరైతు తన భార్య అంత్యఘడి యల్లో తన విషాదజీవితాన్ని తలుచుకుంటే, భార్యతో పాటే పరమపదిసాడు.

బాధలతో ఆశలతో జీవించే 'యాకూబ్' భగ్నహృదయ విలాపమే 'అన్నీ నష్టాలే' అన్న కథ.

'పేదరాలు'లో చేర్చిన 'ఒక సాయం కాలం' అన్న కథ ఇదివరకే పాఠకలోకానికి సుపరిచితమైనది. ఇది ఇప్పుడీ సంపుటిలో ఎలా అవసరమైందో! ప్రచురణకు ముందు మరోసారి అనువాదాన్ని సరిచూసుకుంటే చక్కగావుండేది.

— 'విప్లవాత్మ'

(67వ పేజీ తరువాయి)

లయ్యేప్పుడు మితాయి దుకాణా
లెక్కువ కనిపిస్తాయి.

రోడ్లు తుడిచేవాళ్లు పాటలు
కూడా పాడతాడకదా ... అది
సంతోషమా? లేకపోతే
Desperation? వాళ్లు సమ్మెలు
చేస్తారు, లాఠీ దెబ్బలు తింటారు,
జైళ్లకు పోతారు... ఎందుకు?
వాళ్ళు అడిగేది ముప్పైమూడు
రూపాయిలు ఇమ్మని ... నాకు
సరిపోని అరవైరెండున్నర ఇస్తే
వాళ్ళు ముప్పైమూడే అడిగినా
ఇవ్వరేం?

కాలవ వంతెనమీద నుంచి
అనేకమంది ఇటునుంచి అటూ, అటు
నుంచి ఇటూ నడిచిపోతున్నారు.

“కానీ!”

“ఒళ్లికానీ!”

“గుడ్డివాడికోపెనా!”

కళ్లున్నవాళ్ళు కళ్ళు నెత్తి
మీద అతుక్కుని, పళ్లులూ...
మేఘాలూ ... చెట్ల చిటారు
రొబ్బలూ వీక్షిస్తున్నారు; పర్వులు
జాగ్రత్తగా మాత్రం కోటులోపల
జేబులో దాచుకొని ... రిక్షాలు

లాగించుకొంటున్నారు ... కారు
చక్రాలు గబగబ తిప్పుతున్నారు.
ఔను కాని, డబ్బున్నవాళ్లు పర్వు
ఎప్పుడూ లోపల జేబులోనే
దాచుకుంటారే?

కొండమీద అద్దాలమేడమీద
నా నీడపడి... అద్దాలమేడని పిడి
కిలితో కాగిలింది... వేలకు వేల
మెళ్ళు ఎతువెరిగి... నా జుట్టంతా
ప్రతి కేశమూ మానవుడుగామారి
లేచి... లేచి... శ్రమజీవుల చెమటని
రక్తపు బొట్టుగా ... ప్రవహించే
లావాద్రవంగా... కళ్ళల్లోంచి పగి
లిన అగ్ని పర్యతాల నిప్పుల రాల్చై
పళ్ళు పటపట కొరికి... ఏటంబాం
బులై... పిడుగులై... నేనే! నోటి
లోంచి కారే రక్తపుచారే ...
ప్రవహించిన మనీపర్వుల రక్త
సముద్రమై... వెలువడిన చిరునవ్వు
పద్మమై... లక్షలలక్షల, కోట్లకోట్ల
శ్రామికుల కళ్ళల్లో మెరుపు
స్వర్గమార్గమై ... అప్పుడే పుట్టిన
పసిపాప చిరునవ్వు... పసిపాప
అమాయక చిరునవ్వు...! నేనే!
నేనే!! అంతా...

లే ఖి లు

'ఆంధ్రవనిత'

విజయవాడ, జులై. 24

మహాశయా,

'ఆంధ్రవనిత' సంపాదకురాలైన డాక్టర్ అచ్చమాంబగారిని ది 20-6-18 వ తేదీన ప్రభుత్వం ఆరెస్టుచేసి డిటెన్ చేసింది. మే నెలలో రద్దయిన 'వెన్ డిక్టరేషను తిరిగి యింతవరకు యివ్వలేదు. 'వెన్ డిక్టరేషను యిచ్చుటకు కొంత రిఫరెన్సు కావలసి వచ్చిందని పోలీసు స్టేషనుకు రమ్మని కబురు చేస్తే వెళ్ళగా ఆరెస్టుచేశారు. స్త్రీలపత్రికను యీవిధంగా ఆపచిచేసి ప్రభుత్వం స్త్రీలకు చాల అపచారంచేసింది. డిక్టరేషను రాక పోవుటవలన, సంపాదకురాలిని ఆరెస్టు చేయుటవలన 'ఆంధ్రవనిత' యిప్పట్లో వెలు వడదు. ప్రభుత్వంయొక్క యీ నిరంకుశ చర్యలను పాఠకులంతా ఖండించి ప్రభుత్వానికి నిరసన తెలుపవలసిందిగా కోరు చున్నాం.

వెల్లంకి అన్నపూర్ణాదేవి
మేనేజరు.

"అభ్యుదయ"

తెలంగాణా సంచిక

ఆర్యా,

అభ్యుదయ తెలంగాణా సంచిక సంపు డీనితమునాని పాటు పోట్లను సాహిత్యము

వివిధంగా అంతర్భుక్తం చేసుకోగలుగు తుందో చూపెట్టడానికి చక్కని నిదర్శ నం. సంపాదకులు ఈ కృత్యాన్ని నిర్వ హించడములో చాల చక్కని కృషి చేశారు. కాని రచయితలు వ్యక్తిగతంగా తమ విధిని నిర్వహించడములో ఎంతవరకు సఫలరయ్యావేది ఆలోచించడం అవ సరం. 'సవజాగృతిలో' తెలంగాణా ప్రజలు ప్రజాపోరాటాన్ని ఎన్ని అపూర్వత్యగా లకు లోనై యున్నారో నిరూపించ బడినది. కాని కథ స్పష్టంగా, సహజంగా శక్తివంతంగా లేదు.

'విమక్తి' గూడ అదే ధోరణిలో ఉంది. సుబ్బమ్మ మనోవేదన, చింత, దుఃఖము, పాఠకుల మనస్సుకు నాటుకునే టట్టుగా లేదు. సుబ్బమ్మ మనోవేదనను మంత సాంద్రంగా చిత్రిస్తే ప్రజాద్రోహి శిక్ష, పాఠకులకు మంత రీతివును యిచ్చేది. 'నీకాలు మొక్కుతా, నీరాంచెను', అనేది కథగా కనబడదు. దీనిలో రంగాగారు పాత్రాధ్యారా తెలంగాణా ప్రజలు అవివేకు లని, మూఢుని నిరూపించబడలేదా? ఈ తిశ యను రచయితకు సంబంధించి 'దో, లేక పా త్రకు సంబంధి చినదో నిర్ణయించుకునేపని పాఠకులకే వదులుతున్నాను. కథ పూర్తి కావడంలో తెలంగాణావాసులు యెంత న నాగరికులా! ఆనేభావం మాత్రం పాఠ కుల్లో ఏర్పడుతుంది 'పాగల్' యల్లమందకథ అయోయ సంకాపుంది బోయన్న యల్ల మందని చెప్పుకోగా 'పాగల్' లని విడిచి పెడతారు. ఊరి పట్టెలని సమక్షంలోనే వుంటాను. పట్టెల ఎలా నమ్మాకో తెలి యను వైగాకిరవాత దళనాయకును గూడా

బోయవ్వును ఎల్లమంద అనే సంబోధిస్తున్నాడు. 'వీరనారి' లో కథ లేదు. కథ అంతానిమిషంలో వ్రేలివైన జరిగిపోతుంది. రచన రంగాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని రాయబడ్డట్లు ఉన్నది కాని, కథను గొప్పగా నడిపించాలనే ఆశురత కనిపించలేదు. 'నీవు చెప్ప : His Exalted...' అనే దీర్ఘప్రయోగం నాలు వినగింపు కలిగించవచ్చు. 'కాంతిరక్షణ కోసం' అనే నాటికలో తెలంగాణాలో నాటం నూర్చి సంఘపు పెద్దల్లో ఏలాంటి భిన్నాభిప్రాయం ఉన్నాయో చూపించడానికి ప్రయత్నించేయబడినది. యవనిక వెనకొంత, యవనికముందు కొంత సంభాషణలు బహుదంవలన మొదట కొంత తికమక అవుతుంది. దేనిది నడవనిమిషంలోనిదే, రచయిత ఆభిప్రాయం స్పష్టపడదు. 'కాంగ్రెస్ బాంబ్' అనే నాటికలో కాంగ్రెసులో చేరుతున్న విషాన్ని విడదీసి చూపడానికి ప్రయత్నము చేసినది నది. సంభాషణలు చాలవరకు చక్కగా నడిచినవి. రైతు పాత్రలు యికా స్పష్టపడితే నాటిక మరి రక్షింపబడి. 'ప' లో సంభాషణలు, భావ, సూజుగా ఉన్నాయనుకుంటాను. కాని పాత్ర వైవిధ్యం ఇంకా స్పష్టపడటం అవసరం. 'సంగీత' నేని' గేయం ఉత్సాహకరంగా ఉంది. సోమసుందర్ గేయంలో 'చింటికొక మానవుడు మీరుడై పొంగాడు' అనేది బాగా ఉంది. 'వయ్య గీతం గుండె కుతాకడంలేదు అని తెట్టి 'సమరసాహిత్యం' సమూహం యికా తీర:

చేసుకొని రాస్తే బాగుండేదేమో. అనుకరణలైనావ్యంగ్య చిత్రాలు ప్రతికూలమైనై గూగుస్తున్నాయి. కాని సహజ చిత్రాలు రావడం అవసరం. సామూహికంగా సంచిత చాలా బాగా ఉంది.

పొట్లపల్లి రామారావు
బొమ్మలూరు.

అభివందనాలు

మీరు ప్రచురించిన 'అభ్యుదయ' తెలంగాణాసంచికను చూశాను. తెలంగాణాలో కుములుకున్న మన సోదరాంధ్రులకు ఇంత సేవచేసిన పత్రిక మరొకటిలేదు. మీ పత్రిక మన తెలుగుదేశానికి గొప్ప బాతీయ సాంప్రదాయమును స్పష్టమైతే దివి, అన్ని పత్రికలు మిమ్మల్ని అనుసరించుచో మన దేశము త్వరలోనే విజ్ఞానవంతమగునని అనుకున్నాను.

నా అభివందనములు తెలియజేయుటకు ఈ వుత్తరం వ్రాయుచున్నాను. కాడ్డ వ్రాసినందుకు ఊహింతురుగాక.

యస్. భగీరథరావు,

బొంబాయి.

[తెలంగాణాసంచికను గురించి మాకనేక లేఖలు వచ్చాయి. వారి అభివందనాలకు మాక ప్రత్యుత్తరం. -సం.]

మా వద్ద దొరికే పుస్తకాలు

1. మహాకవి గురజాడ అప్పారావుగారి
'ముత్యాల సర్వము' 1—0—0
2. కళాప్రభుస్థా చింతకమర్తి అగ్రాధ్యక్షుల సంఘముగారి
'స్వేయ చంద్రా' 2—0—0
3. పి. వి. రాజమన్నుగారి
'ఏమి మగవాళ్ళు!' 0—12—0
4. తెన్నేటి మూర్తిగారి
'సుబ్బలక్ష్మి కథలు' 0—12—0
5. నాగ్ల చింతకమర్తిగారి
'తెలుగు పూలు' (హిమ్మలతోనో) 0—6—0
,, చొమ్మలలేని ప్రపంచము 0—3—0
6. 'తెలుగు తల్లి' సంచికలు —
7. 'అభ్యుదయ' సంచికలు —

వివరములు :

మేనేజరు, అభ్యుదయ, విజయనాథ

వెలువడ్డాయి!

★ అభ్యుదయ ప్రచురణలు ★

శ్రీ ఉత్తమ అక్షరణ రావుగారి

ఉత్తమ నవల

అ త డు - ఆ మె

200 పేజీలు; వెల : రెండు రూపాయలు

ఉత్తమ కథలసంగ్రహం

అభ్యుదయ కథలు

పదికథలు - 84 పేజీలు - ముప్పాపులా

భారత స్వాతంత్ర్య మహాత్మ్యవ సందేశం !

బాపూజీ మహాదాశ యాలను ప్రతిబింబించే

—== తెలుగు సాంఘిక చిత్రము ==—

గాంధీనగర్

కథ:

పైడి వెంకట్రావు

మాటలు:

చలం

సాటలు:

శ్రీ శ్రీ

సంగీతం:

రాంచంద్రపాల్

ఆర్థ:

జాడవరావు

అమీర్ బాయి కర్ణాటక

సి. హెచ్. ఇ. ప్రసాద్

కమరా:

అజీత్

డ్రాఫ్ట్స్ మన్:

కుమార్

నిర్మాత:

టి. వై. ప్రసాద్

తారాగణం

అంజలిదేవి, వరలక్ష్మి, భారతి, వీరమతి, సత్యనారాయణ,
ప్రసాద్, మానాపురం, బండరాముడు, బాబీ వర్మరా.

వివరములకు:

ది యూ స్టరన్ ఆర్ట్స్ ప్రొడక్షన్స్
రాజమండ్రి